

Οι συνέπειες του πρωταθλητισμού στην οικογενειακή και επαγγελματική ζωή των ελληνίδων αθλητριών υψηλού επιπέδου μετά τη λήξη της καριέρας τους

της Βασιλικής Λ. Καραντάσιου

Μεταπτυχιακή Διπλωματική Εργασία που υποβάλλεται στο καθηγητικό σώμα για τη μερική εκπλήρωση των υποχρεώσεων απόκτησης Διπλώματος Μεταπτυχιακών Σπουδών στην «Διοίκηση Αθλητικών Οργανισμών και Επιχειρήσεων» του Τμήματος Οργάνωσης και Διαχείρισης Αθλητισμού του Παν/μίου Πελοποννήσου στην κατεύθυνση «Μάνατζμεντ Αθλητικών Οργανισμών & Επιχειρήσεων»

**Σπάρτη
(2023)**

Εγκεκριμένο από την Εξεταστική Επιτροπή:

Επιβλέπων: Ουρανία Βρόντου, Αναπλ. Καθηγήτρια

2^ο Μέλος: Αθανάσιος Κριεμάδης, Καθηγητής

3^ο Μέλος: Άννα Κουρτεσοπούλου, Διδάκτορας

Υπεύθυνη Δήλωση

Με ατομική μου ευθύνη και γνωρίζοντας τις κυρώσεις που προβλέπονται από τις διατάξεις του άρθρου 17 (Λόγοι και διαδικασία διαγραφής από το ΠΜΣ) του Κανονισμού Λειτουργίας Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών, δηλώνω υπεύθυνα ότι για τη συγγραφή της Μεταπτυχιακής Διπλωματικής μου Εργασίας (ΜΔΕ) δεν χρησιμοποίησα ολόκληρο ή μέρος έργου άλλου δημιουργού ή τις ιδέες και αντιλήψεις άλλου δημιουργού χωρίς να γίνεται αναφορά στην πηγή προέλευσης (βιβλίο, άρθρο από εφημερίδα ή περιοδικό, ιστοσελίδα κλπ.).

Ημερομηνία: 11/ 05 /2023

Η Δηλούσα

Βασιλική Α. Καραντάσιου

(Υπογραφή)

Copyright © Βασιλική Α. Καραντάσιου, 2023

Με επιφύλαξη κάθε δικαιώματος. All rights reserved.

Απαγορεύεται η αντιγραφή, αποθήκευση και διανομή της παρούσας εργασίας, εξ ολοκλήρου ή τμήματος αυτής, για εμπορικό σκοπό. Επιτρέπεται η ανατύπωση, αποθήκευση και διανομή για σκοπό μη κερδοσκοπικό, εκπαιδευτικής ή ερευνητικής φύσης, υπό την προϋπόθεση να αναφέρεται η πηγή προέλευσης και να διατηρείται το παρόν μήνυμα. Ερωτήματα που αφορούν τη χρήση της εργασίας για κερδοσκοπικό σκοπό πρέπει να απευθύνονται προς τον συγγραφέα.

Οι απόψεις και τα συμπεράσματα που περιέχονται σε αυτό το έγγραφο εκφράζουν τον συγγραφέα και δεν πρέπει να ερμηνευθεί ότι αντιπροσωπεύουν τις επίσημες θέσεις του Πανεπιστημίου Πελοποννήσου του Τμήματος Οργάνωσης και Διαχείρισης Αθλητισμού.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Καραντάσιου Βασιλική : Οι συνέπειες του πρωταθλητισμού στην οικογενειακή και επαγγελματική ζωή των ελληνίδων αθλητριών υψηλού επιπέδου μετά τη λήξη της καριέρας τους

(Με την επίβλεψη της Βρόντου Ουρανίας, Ανπλ. Καθηγήτριας)

Ο 19ος αιώνας χαρακτηρίστηκε από την εμφάνιση του φεμινιστικού κινήματος, το οποίο συνέπεσε παράλληλα με την αρχή των Ολυμπιακών αγώνων. Ο εμπνευστής τους Pierre de Coubertin υποστήριξε ότι όλοι έπρεπε να χουν όλοι πρόσβαση ανεξαρτήτως κοινωνικών χαρακτηριστικών στους ολυμπιακούς αγώνες αλλά για την γυναίκα ως «αδύνατο φύλο» δεν ίσχυε το ίδιο, επειδή αν συμμετείχε θα ξέφευγε από την ατομική και κοινωνική αποστολή που όριζε το φύλο της. Έως σήμερα η συμμετοχή της γυναίκας στον ολυμπιακό αθλητισμό σε συνδυασμό με το γυναικείο φεμινιστικό κίνημα και την εκπαίδευσή της, απελευθέρωσε την οικογενειακή και επαγγελματική της θέση, την οδήγησε μέσα από θυσίες και υπερπροσπάθεια στην κοινωνική καταξίωση και την ανατροπή των κοινωνικών αντιλήψεων που αφορούν στο ρόλο της. Στην παρούσα εργασία επιχειρείται να μελετηθεί η επίδραση του πρωταθλητισμού στις Ελληνίδες γυναίκες Πρωταθλήτριες στην οικογενειακή και επαγγελματική τους ζωή μετά το ζενίθ της καταξίωσής τους, στην μετά αθλητική ζωή. Στο πρώτο κεφάλαιο περιγράφεται το θεωρητικό υπόβαθρο περιβάλλον και ο σκοπός της παρούσας μελέτης. Στο δεύτερο κεφάλαιο γίνεται μια ανασκόπηση της διαχρονικής θέσης της γυναίκας στην κοινωνία και τον ολυμπιακό αθλητισμό, της διαφοροποίησης του φύλου και της δύσκολης μετάβασης της γυναίκας στον πρωταθλητισμό. Το τρίτο κεφάλαιο αναφέρεται στη χρησιμοποιούμενη μεθοδολογία της συγκεκριμένης έρευνας, και πιο συγκεκριμένα η ποιοτική μέθοδος, μέσω διαξαγωγής συνεντεύξεων με πετυχημένες αθλήτριες γυναίκες ατομικών και ομαδικών αθλημάτων, ελληνίδες, προκειμένου να αναδειχθούν σημαντικές πτυχές της μεταολυμπιακής τους ζωής. Στο τέταρτο κεφάλαιο αναλύονται τα αποτελέσματα που προέκυψαν από τη συγκεκριμένη έρευνα και στο πέμπτο αναλύθηκαν τα συμπεράσματα που προέκυψαν από την παρούσα μελέτη.

Λέξεις κλειδιά: Γυναίκα και πρωταθλητισμός, Γυναίκα και κοινωνία, Ισότητα φύλου, Αθλήτριες και διπλή καριέρα

ABSTRACT

Karantasiou Vasiliki : The consequences of the elite sport carrier in the family and professional life of female Greek athletes after the end of their participation

(With the supervision of Ourania Vrontou, Assoc. Professor)

The 19th century was marked by the emergence of the feminist movement, which coincided with the beginning of the Olympic Games. Their initiator Pierre de Coubertin argued that everyone should have access to the Olympic Games, but for women as the "weak sex" it wasn't the same, because if they participated they would escape from the individual and social mission that defined their gender. Up until today, women's participation in the Olympic sports, combined with the feminist movement and their education, supported their family and professional position, and through sacrifices and extra effort brought social recognition leading to the reversal of the social perceptions regarding women's role. The purpose of the present study is to analyze the effect of elite sport carrier of Greek female champions on their family and professional life after the zenith of their fame and their post-sports life. In the first chapter, the context of the subject and the purpose of the present study will be described. In the second chapter, a review is made of the position of women in the society and the Olympic sports,. The third chapter refers to the methodology, used to collect the data. The qualitative method was followed, because it was about the experiential perceptions and judgments of the female athletes, as they assessed them over time, taking into account the pros and cons, throughout their glorious career. The information is collected by the method of interviews with successful Greek female athletes in individual and team sports, in order to highlight important aspects of their post-Olympic life. In the fourth chapter the results obtained from this research are analyzed while in the fifth section, meaningful conclusions are reached to support the scientific area.

Key words: Woman and elite sport, Woman and society, Gender Equality, Female athletes and dual Career

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Ευχαριστώ ιδιαίτερα την καθηγήτρια και επιβλέπουσα της εργασίας μου καθηγήτρια Ουρανία Βρόντου για την συμπαράστασή της, η οποία με βοήθησε στο να ολοκληρώσω την συγγραφή της σε εύκαιρο χρονικό διάστημα αλλά πολύ απαιτητικό για την οικογένεια μου. Ευχαριστώ τον γιό μου και την μητέρα μου για την εξίσου σημαντική στήριξη όλο αυτό το δύσκολο διάστημα. Σημαντική και ανεκτίμητη ήταν για μένα η βοήθεια των elite Ελληνίδων Πρωταθλητριών που με τίμησαν με την εμπιστοσύνη τους και προθυμοποιήθηκαν να μιλήσουν ειλικρινά και με θάρρος για όσα βίωσαν όσο βρίσκονταν στην elite περίοδο και όσα αντιμετώπισαν μετά την απόσυρσή τους, συνδράμοντας ειλικρινά και γενναιόδωρα στην εργασία μου.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΕΡΙΛΗΨΗ	vi
ABSTRACT	vii
ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΙΝΑΚΩΝ	xi
ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΩΝ.....	xi
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ	
1.1.Το περιβάλλον του θέματος	1
1.2. Σκοπός.....	2
1.3.Ανάγκη Διεξαγωγής Έρευνας.....	3
1.4 Ερευνητικές Ερωτήσεις.....	4
1.5. Οριοθετήσεις, Περιορισμοί.....	5
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2. ΓΥΝΑΙΚΑ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΑ	
2.0.Φεμινισμός-Η Έναρξη του Κινήματος.....	6
2.1.Η Φιλελεύθερη Θεωρία.....	7
2.2.Η Μαρξιστική Θεωρία.....	8
2.3.Η Ριζοσπαστική Θεωρία	9
2.4.Η Σοσιαλιστική Θεωρία.....	10
2.5.Η Θέση της Γυναίκας στα Επαγγελματικά Δικαιώματα.....	11
2.6. Διαφοροποίηση και Διακρίσεις Φύλου και Κοινωνία.....	12
2.7.Εργασιακά Δικαιώματα.....	14
2.8.Διακρίσεις.....	17
2.9.Σεξουαλική παρενόχληση στο χώρο εργασίας	18
2.10.Αθλητισμός και γυναίκα.....	20
2.11.Τα Στάδια Μετάβασης από τον Ερασιτεχνικό στον Επαγγελματικό Αθλητισμό.....	22
2.12.Γυναίκα και Ηγεσία στον Αθλητισμό.....	26
2.13. Γυναίκα και Dual Career.....	27
2.14.Η θέση της γυναίκας στους σύγχρονους Ολυμπιακούς αγώνες.....	31
2.15. Η Ελληνίδα πρωταθλήτρια σήμερα.....	33
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3. ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΕΡΕΥΝΑΣ	
3.1.Είδη έρευνας και η σημασία της ποιοτικής έρευνας.....	36
3.2.Επιλογή και χρήση εργαλείων.....	38
3.3.Μεθοδολογικός Σχεδιασμός.....	40
3.4.Διαδικασία συλλογής και ανάλυση δεδομένων	41

3.5. Δεοντολογικά ζητήματα.....	42
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4. ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ	
4.1. Αποτελέσματα Ποιοτικής Έρευνας.....	43
4.2. Ερμηνεία Αποτελεσμάτων.....	45
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	
5.1. Παράθεση βασικών συμπερασμάτων	55
5.2 Προτάσεις για μελλοντική έρευνα.....	58
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	60
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ	
A. Ερωτήσεις ποιοτικής συνέντευξης.....	68
B. Δήλωση συγκατάθεσης –συναίνεσης.....	71

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΕΙΚΟΝΩΝ

Εικόνα 1: Κύκλος Ζωής Αθλητή.....	24
Εικόνα 2: Μοντέλο διάρκειας ζωής για τους αθλητές – Αναπτυξιακή προσέγγιση μεταβάσεων	24
Εικόνα 3. Τα έξι στάδια της έρευνας.....	36
Εικόνα 4. Η γιορτή της γυναίκας.....	55

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΩΝ

Δ.Σ.Ε.-Διεθνείς Συμβάσεις Εργασίας
Ε.Ο.Ε. – ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΟΛΥΜΠΙΑΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ.
Ε.Ε. - Ευρωπαϊκή Ένωση.
Ε.Υ.-EUROPEAN UNION
Γ.Γ.Α. –ΓΕΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
Η.Π.Α. - Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής.
Ο.Η.Ε.- ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΗΝΩΜΕΝΩΝ ΕΘΝΩΝ
Ν.Π.Δ.Δ. - Νομικό Πρόσωπο Δημοσίου Δικαίου.
Π.Ο.Υ. – Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας
Ο.Ο.Σ.Α - Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης.
Μ.Ο. - Μέσος όρος
Π.Κ.- Ποινικός Κώδικας
Σ.Π.- Σεξουαλική παρενόχληση
Ι.Α.Α.Φ.-Διεθνής Ομοσπονδία Στίβου

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1.1. Το περιβάλλον του θέματος

Το περιβάλλον της παρούσης πτυχιακής αφορά στο θέμα των επιπτώσεων της αθλητικής καριέρας των elite ελληνίδων αθλητριών στην ζωή τους μετά τη λήξη του πρωταθλητισμού. Η παρούσα εργασία προσεγγίζει τον τομέα του γυναικείου πρωταθλητισμού και ειδικότερα των κορυφαίων ελληνίδων που διακρίθηκαν και αποσύρθηκαν κομίζοντας στη μεταβατική τους ζωή τη λάμψη και τα οφέλη μιας έξοχης αθλητικής καριέρας, την οποία καλούνται να «εξαργυρώσουν» σε ένα νέο «κανονικό» αλλά ανταγωνιστικό περιβάλλον με συγκεκριμένο επαγγελματικό προσανατολισμό, οικονομικό και οικογενειακό προγραμματισμό.

Δεδομένου ότι ο τερματισμός της αθλητικής σταδιοδρομίας είναι μια από τις πιο δύσκολες έως τραυματικές εμπειρίες για τις αθλήτριες και τους αθλητές γενικότερα (Murphy, 1995), εδώ και περισσότερες από δυο δεκαετίες οι ερευνητές έχουν συμπεριλάβει την αθλητική ταυτότητα ως μια εννοιολογική πυξίδα για την αξιολόγηση των επιπτώσεων του αθλητισμού στην απόσυρση των αθλητών (Yao, Laurencelle, Trudeau , 2020).

Η παρούσα μελέτη βασίζεται στις συνεντεύξεις ελληνίδων ελίτ – πρωταθλητριών, ατομικών και ομαδικών αθλημάτων, οι οποίες δίνουν τις δικές τους απόψεις, σκέψεις και βιώματα, ανεξάρτητα με την βιβλιογραφία και τις έρευνες, για την ομαλή ή μη μετάβαση στην μετα-αθλητική ζωή και τις αλλαγές που αυτή η ανηφορική πορεία επέφερε στον επαγγελματικό και οικογενειακό τομέα.

Αναλύονται κοινωνικά θέματα που πλαισιώνουν τη γυναικεία ταυτότητα στο οικονομικοκοινωνικό περιβάλλον, περιγράφεται η ιστορική εξέλιξη της συμμετοχής των γυναικών στο αθλητικό περιβάλλον, ελληνικό και διεθνές καθώς και τα ζητήματα που προσεγγίζουν το περιβάλλον μιας ελίτ ελληνίδας αθλήτριας όταν εισέρχεται προς τον ολυμπιακό αθλητισμό. Καταγράφηκαν οι θεωρητικές προσεγγίσεις του φεμινιστικού κινήματος, έγινε αναφορά στα εργασιακά δικαιώματα των γυναικών και παρατέθηκαν στοιχεία που αφορούν στη διαφοροποίηση και τις διακρίσεις που υφίστανται οι γυναίκες στο εργασιακό περιβάλλον καθώς και στα φαινόμενα της σεξουαλικής παρενόχλησης και κακοποίησης στο χώρο εργασίας. Εν συνεχεία έγινε πιο αναλυτική αναφορά στη σχέση γυναίκα και αθλητισμός, στα

θέματα της γυναικείας ηγεσίας, τα θέματα της διπλής καριέρας των αθλητριών, τη γυναίκα αθλήτρια στη νέα εποχή και τη βολιδοσκόπηση της σύγχρονης ελληνίδας αθλήτριας.

Η μελέτη μέσω της μεθόδου των προσωπικών συνεντεύξεων στις elite Ελληνίδες αθλήτριες διαφόρων αθλημάτων παρουσιάζει αποτελεί πεδίο έρευνας, εν μέσω δύσκολων κοινωνικών και οικονομικών συνθηκών που αναγκάζει τις αθλήτριες να ακροβατούν μεταξύ του αγώνα και της παραίτησης, δεδομένου ότι η αυτονόητη βοήθεια που καλείται να παρέχει το ελληνικό κράτος, γίνεται τροχοπέδη στην εξέλιξή τους όταν δεν διευκολύνονται να συνδυάσουν καριέρα και επαγγελματική εξέλιξη, ιδίως για τη περίοδο που εξετάζεται εδώ δηλαδή μετά την αυλαία της καριέρας τους. Η εξαγωγή συμπερασμάτων με βάση τις απαντήσεις των ερωτηθέντων αθλητριών καθώς και την βιβλιογραφία που χρησιμοποιήθηκε, καταφέρνει να αναδείξει, να επιβεβαιώσει τα προβλήματα που αντιμετώπισαν και καθόρισαν τις ζωές τους, να αποδείξει ότι οι νομοθετικές διατάξεις που υποτίθεται ότι εξασφαλίζουν την ισότιμη αντιμετώπιση τους σε όλα τα επίπεδα δεν τηρούνται για αυτές που ψηφίστηκαν.

Συγχρόνως η έρευνα προσπαθεί να προτείνει τις λύσεις που θα βοηθήσουν τη μελλοντική εξέλιξη των νέων πρωταθλητριών, με στόχο να προστατευτούν ως υψηλής αξίας κοινωνικά πρότυπα που θα ενθαρρύνουν με τον αξιομνημόνευτο και δύσκολο αγώνα τους να διαπλάσουν τις επόμενες γενιές αθλητριών υψηλών επιδόσεων.

1.2 Σκοπός

Σκοπός της παρούσας μελέτης είναι η εξέταση των παραγόντων που επηρέασαν την οικογενειακή, επαγγελματική και οικονομική μετάβαση των ελληνίδων ολυμπιονικών, μετά την elite περίοδο του πρωταθλητισμού, ο τρόπος που οι ίδιες ή με τη βοήθεια κάποιου, κατάφεραν να προετοιμάσουν τη μελλοντική τους αποκατάσταση. Στόχος είναι η εκτίμηση και ανάδειξη των εμποδίων που τις δυσκόλεψαν, ρίσκαραν ή αναχαίτισαν τη διάρκειά τους στο elite επίπεδο και τη μετααθλητική τους μετάβαση, όπως εκτίμησαν οι ίδιες και αποκάλυψαν μέσα από τις συνεντεύξεις τους.

1.3. Ανάγκη διεξαγωγής της έρευνας

Είναι ενδιαφέρον το ότι λείπει η ερευνητική βάση για τα αποτελέσματα της προσπάθειας των αθλητριών/των για τη κορύφωση της απόδοσής τους στον αθλητισμό (Gould, 2002). Η χώρα μας οφείλει να διερευνήσει την ιδιαίτερη βαρύτητα που πρέπει να δοθεί στο να καταγράψει τις βιωματικές εμπειρίες των κορυφαίων elite ελληνίδων αθλητριών (διαφορετικών ατομικών και ομαδικών ολυμπιακών αθλημάτων), όσον αφορά στους παράγοντες του εσωτερικού και εξωτερικού περιβάλλοντος των αθλητριών που επηρέασαν θετικά ή αρνητικά την επαγγελματική τους διάρκεια αλλά και την ομαλή ή όχι είσοδό τους στην μετα-αθλητική φάση της ζωής τους μετά το τέλος της καριέρας τους. Παράλληλος στόχος είναι να αξιολογηθούν οι ελλείψεις ή παραλείψεις ενός συστήματος που μπορεί μεν να επιβραβεύει αλλά αδυνατεί να χτίσει ακόμη, βάσει των απαντήσεων που δόθηκαν, μια μόνιμη δημόσια δομή υποστήριξης των elite ελληνίδων αθλητριών, μέσα από ένα αξιόπιστο αθλητικό πολιτικό πλαίσιο.

Διερευνάται ο βαθμός κατανόησης από το εσωτερικό οικογενειακό τους περιβάλλον και γίνεται φανερή η ανάγκη στήριξής τους (ΔΟΕ, ΓΓΑ, Ομοσπονδίες κα.) από το εξωτερικό περιβάλλον, τους επίσημους φορείς του ελληνικού αθλητισμού σε σταθερότερη βάση, ώστε να διευκολυνθεί η μετάβαση και η αντιμετώπιση το άγχος και οι δυσκολίες μιας νέας απαιτητικής ζωής για τις πρώην πρωταθλήτριες αλλά τις νυν γυναίκες-μητέρες-επαγγελματίες εργαζόμενες.

Οι πρωταθλήτριες ελληνίδες αθλήτριες θα γνωρίζουν ότι δεν εγκαταλείπονται μετά τον πρωταθλητισμό, κάποιες από τις οποίες δεν είχαν καθόλου τον χρόνο να δρομολογήσουν μια παράλληλη ακαδημαϊκή καριέρα, οπότε θα μπορούν να προσανατολιστούν σωστά για τον επόμενο σταθμό της ζωής τους. Η αξιοποίηση των βιωμάτων και των κρίσεων αυτών των προσωπικοτήτων, θα μπορεί να είναι κάθετη και οριζόντια, το ίδιο και τα υποστηρικτικά επιστημονικά προγράμματα υποστήριξης δηλαδή να ενθαρρύνουν μεν τις φτασμένες αθλήτριες αλλά και να παρακολουθούν τις ανερχόμενες elite γυναίκες αθλήτριες, μέσω των εθνικών Ομοσπονδιών ώστε να το τρίπτυχο γυναίκα – επαγγελματίας -μητέρα να λειτουργήσει με τον καλύτερο τρόπο μετά την καριέρα τους, χωρίς καμία πιθανότητα εκμετάλλευσης ή χειραγώγησης τους από το ευρύτερο κοινωνικό αλλά και οικογενειακό περιβάλλον. Η προσαρμοστική και θετική συμπεριφορά των αθλητριών αποτελεί μια ικανότητα αποτελεσματικής διαχείρισης των καθημερινών δυσκολιών (World Health Organization, 1996) είναι μια σημαντική έννοια για τη

συγκεκριμένη έρευνα. Ερευνητικά ευρήματα που έκαναν άμεσα εμπλεκόμενο τον τραυματικό χαρακτήρα του τερματισμού της σταδιοδρομίας παρουσιάστηκαν σε χαμηλό ποσοστό (Alfermann, 1995; Wylleman, De Knop, Menkehorst, Theeboom, & Annerel, 1993) ή αρκετά ψηλότερο όπως στην έρευνα των Mihovilovic, (1968), Ogilvie & Howe, (1982) καθώς και Svoboda & Vanek (1982). Ο τερματισμός της αθλητικής καριέρας θα μπορούσε να αποτελέσει μια κοινωνική ανάταση για τον αθλητή/τρια (Coakley, 1983), με τους επικεφαλής ερευνητές να προτείνουν ότι ο τερματισμός της αθλητικής σταδιοδρομίας θα πρέπει να θεωρηθεί μάλλον ως μια μεταβατική διαδικασία παρά ως ένα μοναδικό γεγονός .

1.4. Ερευνητικές ερωτήσεις

Κάθε έρευνα αποσκοπεί στο να απαντηθούν επαρκώς τα ερωτήματα που ερευνά προκειμένου να οδηγηθεί σε ασφαλή συμπεράσματα. Στη παρούσα μελέτη η βασική ερώτηση που έπρεπε να απαντηθεί αλλά περιστοιχίζεται από εξίσου σημαντικά και παράπλευρα ερωτήματα είναι τα εξής:

1. Πόσο εύκολα εξαργυρώθηκαν οικογενειακά και επαγγελματικά και οικονομικά τα χρόνια παραμονής στην elite των αθλημάτων τους, ως ελληνίδες πρωταθλήτριες;
2. Ποιος ο ρόλος του στενού οικογενειακού περιβάλλοντος σε μια πορεία γεμάτη πίεση , εμπόδια και αποτυχίες;
3. Ποιοι παράγοντες του ευρύτερου κοινωνικού περιβάλλοντος επηρέασαν θετικά ή αρνητικά, τη γεμάτη προκλήσεις, σκληρή διαδρομή προς τη κορυφή;

Επιμέρους ερευνητικές περιοχές που απαιτούνται για να ολοκληρωθεί η ανάλυση της έρευνας, είναι οι εξής:

4. Ποια είναι η κατά την άποψη των πρωταθλητριών, κατάλληλη πολιτική στήριξης της ελληνικής πολιτείας, ώστε να παραμείνουν στο άθλημα χωρίς να το εγκαταλείψουν ;
5. Με ποιο τρόπο το υπάρχον ή μη νομοθετικό πλαίσιο, τις βοήθησε να οριοθετήσουν τους μελλοντική τους εξέλιξη.
6. Πως χειρίστηκαν οι ίδιες τη προσωπική τους ζωή , κοιτάζοντας τη κορυφή και ποια εμπόδια συνάντησαν;

7. Πώς χειρίστηκαν τον ανταγωνισμό και τις ανισότητες εντός και εκτός αθλήματος;
8. Με ποιο τρόπο θα βοηθούσε το κράτος νωρίτερα τις εκπαιδευτικές και ακαδημαϊκές τους υποχρεώσεις;
9. Συνάντησαν κακοποιητικές σχέσεις ή παρενοχλήσεις και πώς τις αντιμετώπισαν;
10. Πώς κρίνουν την μετάβαση στο νέο επαγγελματικό και οικονομικό επίπεδο, με το τέλος της καριέρας τους?

1.5. Οριοθετήσεις, Περιορισμοί

Στην παρούσα μελέτη, θα καταγραφούν και αναλυθούν οι απόψεις πέντε (5) Ελληνίδων, Ολυμπιονικών και Παγκοσμιοτικών για το θέμα των συνεπειών του πρωταθλητισμού στην οικογενειακή και επαγγελματική τους ζωή μετά τον αθλητισμό καθώς και τους παράγοντες που επηρέασαν αυτή την προσπάθεια αυτή. Οι συγκεκριμένες ελληνίδες ήδη είναι επαγγελματικά εξασφαλισμένες και κατέχουν θέσεις και ρόλους σε δημόσιους φορείς και θεσμούς, καθώς και σε υπουργεία, δήμους και αθλητικούς οργανισμούς.

Η παρούσα μελέτη προσπαθεί να μελετήσει τους παράγοντες που διαμόρφωσαν την εξέλιξη των Ελληνίδων πρωταθλητριών μετά τη λήξη της καριέρας τους. Η μελέτη αρχίζει με την θεωρητική προσέγγιση του γυναικείου φεμινιστικού κινήματος, τη διαχρονική θέση της γυναίκας στη κοινωνία, στο ελληνικό και διεθνές αθλητικό και ολυμπιακό στερέωμα, περιγράφει τις μεταβάσεις που συναντούν σκαρφαλώνοντας από τον ερασιτεχνικό αθλητισμό στα σκαλιά του elite επιπέδου.

Παρόλ αυτά η μελέτη γίνεται με το παρόν δείγμα elite αθλητριών και θα ήταν ενδιαφέρον να γίνει σε ακόμα μεγαλύτερο δείγμα διακριθέντων αθλητριών, όχι μόνο ελληνίδων αλλά και ξένων, αναδεικνύοντας τις ιδιαιτερότητες που αντιμετώπισαν ως διακριθείσες γυναίκες αθλήτριες, αναλύοντας τους οικογενειακούς και κοινωνικούς παράγοντες που σκοπίμως ή όχι, αναχαίτισαν ή τις προώθησαν προς την επιτυχία, στα κρίσιμα μεταβατικά σημεία της αφόρητης πίεσης και της εξαντλητικής προσπάθειας να διατηρηθούν στη κορυφή.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2. ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑΣ

2.0. Φεμινισμός - Η έναρξη του κινήματος

Ο φεμινισμός πρωτοεμφανίστηκε αρχικά στα τέλη του 19ου αιώνα στη Γαλλία αλλά η διαμόρφωση της φιλοσοφίας του όπως εξελίχθηκε εν καιρώ, προέρχεται από την γαλλίδα Hubertine Auclert, η οποία ήταν υπέρμαχος των ισότιμων γυναικείων δικαιωμάτων (Ψαρρά, 1992, σ.37). Την επόμενη δεκαετία, ο φεμινισμός ως όρος, μεταφράστηκε σε πολλές ευρωπαϊκές γλώσσες και χρησιμοποιήθηκε ιδιαίτερα στην Αγγλία, τη Γερμανία, το Βέλγιο, την Ισπανία, την Ιταλία, το , τη Ρωσία, την Ελλάδα (Ψαρρά, 1999, σ.91-93). Από εκείνη τη στιγμή, στο περιεχόμενό του συμπεριέλαβε ιδεολογικές αποχρώσεις προερχόμενες από τη κοινωνία, όπως ο λεγόμενος «οικογενειακός φεμινισμός», ο «σοσιαλιστικός φεμινισμός», «χριστιανικός φεμινισμός» και «αστικός φεμινισμός» (Σαμίου, 2006). Στον υπόλοιπο κόσμο ο φεμινισμός εμφανίστηκε περίπου στο 1910 και κατάφερε να παρασύρει ένα μεγάλο γυναικείο ρεύμα μόλις κατοχυρώθηκε η εκλογική ψήφος, με υποστηρίκτριες τα μέλη του εθνικού γυναικείου Κόμματος, που προσπάθησαν να εξασφαλίσουν ένα σύνολο από νομικά δικαιώματα για την γυναίκα, χωρίς να μπερδεύονται με άλλες οικογενειακές διεκδικήσεις ή εργασιακά δικαιώματα. (Ψαρρά, 1993, σ.43)

Οι θεωρίες του φεμινισμού που θεωρούνται κλασσικές, αποκαλούνται και δομικές θεωρίες(structural theories), επειδή εξηγούν τις διαφορές ανάμεσα στα δυο φύλα με όρους της δομής της κοινωνίας. Ερμηνεύουν την καταπιεσμένη θέση της γυναίκας τόσο στην οικογένεια όσο και στο δημόσιο βίο, στο πέρασμα των αιώνων και σε όλους τους πολιτισμούς. Οι κοινωνιολογικές θεωρίες του φεμινισμού καταπιάνονται συνολικά με την ανισότητα των γυναικών σε όλο το σύγχρονο και βιομηχανικά εξελιγμένο δυτικό πολιτισμό και προσπαθούν να αναλύσουν τα στάδια και τις στάσεις που προκαλούν ή συντηρούν την καταπίεση εναντίον τους.

Εδώ υπάρχουν διάφορες θεωρίες που προσεγγίζουν διαφορετικούς τομείς όπως τη κοινωνική τάξη, τη σεξουαλικότητα, το φύλο και άλλα. Οι σημαντικότερες σχολές του φεμινισμού είναι η φιλελεύθερη, η μαρξιστική, η ριζοσπαστική και η σοσιαλιστική.

2.1. Η φιλελεύθερη θεώρηση

Ο φιλελεύθερος φεμινισμός εμπεριέχει στη θεώρηση του τις αρχές της διακήρυξης του γαλλικού διαφωτισμού και αγκαλιάζει με θέρμη την αρετή της ισότητας, της ισοτιμίας καθώς και της ελευθερίας των ατομικών δικαιωμάτων οι οποίες θεωρεί πρέπει να προσφέρονται το ίδιο γενναιόδωρα σε άνδρες και γυναίκες. Η φιλελεύθερη θεωρία υποστηρίζει ότι οι γυναίκες γεννιούνται ελεύθερες και ίσες όπως οι άντρες και ότι το χάσμα οφείλεται σε σεξιστικά πρότυπα και όχι σε βιολογικούς παράγοντες κάτι όμως που μπορεί να αλλάξει με τη σωστή κοινωνικοποίηση (Sayers, 1982). Με βάση αυτή τη θεωρία, σύμφωνα με την Beasley (1999), οι γυναίκες οφείλουν να συμμετέχουν στη δημόσια σφαίρα και να απολαμβάνουν τα ίδια δικαιώματα.

Στη σύγχρονη εποχή, οι γυναίκες μάχονται ώστε να απελευθερωθούν από τους ρόλους που τις χαρακτηρίζουν κοινωνικά και τις περιορίζουν παραδοσιακά σε συγκεκριμένα πλαίσια δράσης. Κατά τις ίδιες, αυτό το χρησιμοποίησαν οι άντρες εναντίον τους κατά τη διάρκεια των χρόνων για να τις εμποδίσουν από το να συμμετάσχουν στην εργασία, στην εκπαίδευση και τη πολιτική. *«Το φεμινιστικό κίνημα προσπάθησε να βασίσει τον αγώνα του στην εξέλιξη της υπάρχουσας νομοθεσίας, στη κατάργηση των σεξιστικών δράσεων, στην ανάγκη της εκπαίδευσης, την αγορά εργασίας και την κατάργηση των διακρίσεων»* (Στασινοπούλου, 1992).

Η είσοδος των γυναικών στην εκπαίδευση, αποτέλεσε το κυρίαρχο όπλο στην εξέλιξή της. Σύμφωνα με την Thomas (1990) « με βάση τη φιλελεύθερη θεωρία η εκπαίδευση από τη μια μεριά μπορεί να προκαλέσει και να δημιουργήσει την ανισότητα, από την άλλη όμως μπορεί με τις δυνάμεις της να την αναχαιτίσει».

Τελικά πέτυχαν πολλές αλλαγές σε νομοθετικές ρυθμίσεις για την ισότητα των φύλων, έπεισαν κάποιους οργανισμούς να υιοθετήσουν φιλελεύθερες αρχές περί των πολιτικών και κοινωνικών δικαιωμάτων. Ωστόσο η φιλελεύθερη προσέγγιση σύμφωνα τους αρκετούς συγγραφείς, παρουσιάζει αρκετά μειονεκτήματα. Η Sayers (1982) υποστηρίζει *«ότι η φιλελεύθερη φεμινιστική θεώρηση αδυνατεί να δώσει μια εξήγηση για τους λόγους που συντηρείται η ανισότητα των φύλων και την αιτία που τα φύλα κοινωνικοποιούνται διαφορετικά»*. Ένα άλλο μειονέκτημα είναι ότι δεν ασχολήθηκε με τους λόγους της πατριαρχικής κοινωνικής οργάνωσης και το ρόλο της στην ανισότητα των φύλων ούτε με το ρόλο της βιολογικής διάστασης της μητρότητας στην ιδιωτική και δημόσια ζωή. Σύμφωνα με την Walby (1989) «ο

φεμινιστικός φιλελευθερισμός εξήγησε την ανισότητα των γυναικών ως αποτέλεσμα της απαγορευτικής πολιτικής να συμμετέχει σε τομείς όπως η εκπαίδευση και η εργασία παρά με αίτιο την ισχύουσα κοινωνική οργάνωση». Ακόμα οι φιλελεύθερες φεμινίστριες επικρίθηκαν επειδή ταύτιζαν αξίες όπως ο ατομικισμός και ο έντονος ανταγωνισμός, τα οποία χαρακτήριζαν κυρίως στους άντρες, με πανανθρώπινες αξίες. Τόνιζαν ότι οι γυναίκες είναι ορθό να προσπαθήσουν να μοιάσουν στους άντρες.

Οι φιλελεύθερες φεμινίστριες *«αναθεώρησαν πρόσφατα τις απόψεις τους για το κράτος πρόνοιας το οποίο θεωρούν ότι ευθύνεται για το περιορισμό των γυναικών στο σπίτι και σε παραδοσιακούς ρόλους και όχι παράγοντα επίτευξης της ισότητας»*. (Στασινοπούλου, 1992). Επίσης σύμφωνα με την Tong (1995) *«οι γυναίκες κατανοούν σήμερα ότι δεν μπορούν μόνες τους να απαγκιστρωθούν από τις πατριαρχικές δομές και τα φυλετικά στερεότυπα και ότι τόσο οι ανθρώπινες δράσεις όσο και η κοινωνική οργάνωση, εμποδίζουν τη χειραφέτηση των περισσότερων γυναικών»*. Το φιλελεύθερο φεμινιστικό κίνημα κατάφερε συνολικά να αλλάξει πολλές εκπαιδευτικές και νομοθετικές ρυθμίσεις, που αφορούν στην ισότητα των φύλων και παράλληλα θεωρείται ένα μετριοπαθές κίνημα που ανέδειξε την έννοια της κοινωνικής απομόνωσης σε όλα τα φιλελεύθερα κράτη της δυτικής Ευρώπης καθώς και τα κοινωνικά δικαιώματα του πολίτη.

2.2. Η μαρξιστική προσέγγιση

Σύμφωνα με το έργο του Marx και του Engels, η οργάνωση της εργασίας και της οικονομικής παραγωγής ήταν οι παράγοντες που δημιούργησαν τις ταξικές ανισότητες που οφείλονται στη κοινωνική θέση των γυναικών. Οι μαρξίστριες φεμινίστριες απαίτησαν τα μέσα παραγωγής ν' ανήκουν ισότιμα σε όλους, γυναίκες και άντρες, και μόνο έτσι θα είναι οικονομικά ανεξάρτητες και ίσες με τους άντρες. Πίστευαν ότι εάν καταφέρουν να πολεμήσουν το σύστημα από μέσα μαζί με τους άντρες και συνεργαστούν μαζί τους τότε θα απελευθερωθούν από τη κοινωνική καταπίεση. Ο μαρξιστικός επηρέασε τη φεμινιστική σκέψη κατά τη δεκαετία του '60 και του '70, ευρωπαϊκών κυρίως χωρών. Οι μαρξίστριες υποστήριζαν δε ότι η κοινωνική θέση της γυναίκας ισούται με τις ρίζες της κοινωνικής προέλευσης.

Άρα ένα καπιταλιστικό σύστημα δεν τους ευνοεί όλους ισότιμα αφού είναι ελεύθερη αγορά χωρίς να δίνονται ίσες ευκαιρίες για όλους. Τόσο οι μαρξίστριες όσο

και οι φιλελεύθερες φεμινίστριες έδωσαν βάρος στο εργασιακό δικαίωμα. Εστίαζαν στο ότι αν τελείωνε ο καπιταλισμός θα τελείωνε ταυτόχρονα και η καταπίεση των αντρών προς τις γυναίκες για αυτό το λόγο προσπάθησαν και προώθησαν σημαντικές αλλαγές στην οικονομία. Η γυναικεία καταπίεση κατανοείται ως μια άλλη πλευρά της ταξικής καταπίεσης και δεν αναφέρονται καθόλου στη πατριαρχία.

Τέλος, παρόλο που οι μαρξίστριες φεμινίστριες υποστήριζαν την απελευθέρωση των γυναικών με μέσο την έξοδο από το καπιταλιστικό σύστημα. Η καταπίεση των γυναικών με άλλα λόγια αποτελεί ένα διαχρονικό φαινόμενο που αφορούσε όλες τις τάξεις και κοινωνίες, ακόμα και εκείνες που δεν ήταν καπιταλιστικές.

2.3. Η ριζοσπαστική άποψη

Ο φεμινιστικός ριζοσπαστισμός άνθησε μεταξύ 1960 και 1970. Θεωρούσε ότι η ακατάλληλη και αφόρητη πίεση κατά των γυναικών που προερχόταν από τους άντρες, οφειλόταν στο βιολογικό τους φύλο και όχι σε κάποια κοινωνική δομή. Ακολουθώντας κατά τη Beasley (1999), «αυτή η πίεση, οφειλόταν στο τρόπο λειτουργίας της κοινωνίας που ήταν καθαρά πατριαρχικός και από εκεί προέρχονταν όλα τα δεινά και οι αδικίες». Οι ριζοσπάστριες θεωρούσαν την πατριαρχία ένα διαχρονικό και παγκόσμιο γεγονός. Θα μπορούσε να ειπωθεί συγκριτικά ότι τόσο οι φεμινίστριες που ασπάζονταν τον φιλελευθερισμό όσο και εκείνες που πίστευαν στο μαρξισμό εντόπιζαν ως γενεσιουργές αιτίες της γυναικείας ανισότητας τους κοινωνικούς παράγοντες. Οι ριζοσπάστριες θεωρούσαν ότι κύρια αιτία τους βιολογικούς παράγοντες και τον τρόπο που αυτοί διαμόρφωναν τη δράση και τη φιλοσοφία των γυναικών για την ιδιωτική και δημόσια. Το δεσμευτικό για τις γυναίκες είναι ο έλεγχος της αναπαραγωγής από τους άντρες και της φροντίδας των παιδιών. Οι ίδιες άρχισαν να βλέπουν τη λυτρωτική δύναμη της μητρικής φροντίδας και η φιλοσοφία που κυριαρχούσε ήταν ότι αναλάμβαναν τον έλεγχο του σώματός τους και της βιολογίας τους, τότε θα βρίσκονταν σε καλύτερη και δυνατότερη θέση σε σχέση με τους άνδρες.

Άλλες ριζοσπάστριες επικέντρωσαν τη προσοχή τους στην σεξουαλικότητα και το κοινωνικό φύλο ως αιτίες της επιβαλλόμενης καταπίεσης των γυναικών και πίστευαν ότι η πατριαρχία επηρεάζει τα στερεότυπα που δημιουργεί και ακολουθώντας η κοινωνία δημιουργεί τους φυλετικούς ρόλους επειδή συνδέει τη θέση και του

κοινωνικού με το βιολογικό φύλο του ατόμου. Με βάση τη θεωρία τους οι άντρες ελέγχουν τη κοινωνική θεώρηση του φύλου. Άρα οι γυναίκες δεν θα πρέπει να ετεροκαθορίζονται από τη παρέμβαση ξένων στοιχείων αλλά να τολμήσουν να εξερευνήσουν και να πιστέψουν στον εαυτό τους. Οι ριζοσπάστριες ασχολήθηκαν και προώθησαν καινούρια ερευνητικά ζητήματα που άπτονταν του προσωπικού βίου των γυναικών και των φαινομένων βίας που αντιμετώπισαν, όπως η πορνεία, ο βιασμός και η σεξουαλική παρενόχληση ως απόρροια του πατριαρχικού τρόπου επιβολής της εξουσίας των αντρών. Πρέσβευαν ότι οι ιδιωτικές σχέσεις των δύο φύλων έχουν και πολιτική υφή ενώ η Eisenstein (1987) το διατυπώνει χαρακτηριστικά ότι «η υποταγή των γυναικών στον οικονομικό τομέα, στη ψυχολογία, στους νόμους και τη γενικότερη ιδεολογία που υφίστανται από τον κοινωνικό έλεγχο διαπερνά και εκφράζεται και στο ιδιωτικό επίπεδο της κρεβατοκάμαρας». Οι ριζοσπάστριες επιχείρησαν να προβάλλουν την ιδιαίτερη αξία που έχει η γυναίκα και να επανατοποθετήσουν τη θηλυκότητά της, προσπαθώντας να τη ξεχωρίσουν από τους άντρες. Τόνιζαν ότι εφόσον επικρατεί ο πατριαρχικός τρόπος οργάνωσης της κοινωνικής δομής, φαίνεται ότι θα πρέπει τα δυο φύλα να συνεργαστούν και να αντιτάξουν απέναντι στην αντρική κυριαρχία τις γυναικείες αρετές.

2.4. Η σοσιαλιστική προσέγγιση

Ο σοσιαλιστικός φεμινισμός αναπτύχθηκε μεταξύ 1970 και 1980 και μπορεί να αναγνωριστεί ως ένας συνδυασμός των διαφόρων θεωριών που προσπαθούσαν να εξηγήσουν τη γυναικεία καταπίεση. *«Η κοινωνική θέση της γυναίκας καθορίστηκε και από τις τρεις φιλοσοφικές απόψεις δηλαδή από τις τρόπους οργάνωσης και παραγωγής των μαρξιστριών, το πλαίσιο της γυναικείας σεξουαλικότητας των ριζοσπαστικών και τέλος την διαφορετική κοινωνική διαμόρφωση των φύλων, όπως πίστευαν οι φιλελεύθερες»* (Mitchell, 1973). Η σοσιαλιστική θέση ήταν η θεωρία που ανέκυψε από την κριτική στη μαρξιστική θεωρία και τη ριζοσπαστική που απόλυτα υποστήριζε ως απόλυτο αίτιο όλων των δεινών τη πατριαρχία. Σύμφωνα με την Tong (1995), «η σοσιαλιστική φεμινιστική θεωρία πίστευε ότι η γυναικεία καταπίεση δεν οφείλεται στις ταξικές ανισότητες, επειδή σε όλες τις κοινωνίες είτε καπιταλιστικές είτε σοσιαλιστικές η θέση της γυναίκας παραμένει η ίδια». Ο μαρξισμός από τη μια πλευρά δεν εξήγησε τον τρόπο που γυναίκες έπρεπε να μείνουν στην οικογένεια και

οι άντρες να ασχοληθούν με την εργασία αποκλειστικά. Όμως «η πατριαρχία είναι ένα παγκόσμιο φαινόμενο, ανεξάρτητο από πολιτισμικές και οικονομικές συνθήκες» (Tong, 1995).

2.5. Γενικά η θέση της Γυναίκας στα Επαγγελματικά Δικαιώματα

Οι αρχές του 19ου αιώνα σηματοδότησαν την εκκίνηση του φεμινιστικού κινήματος. Κατά τη δεκαετία του 1830, χρονικό σημείο που ορίζεται ως η έναρξη του πρώτου φεμινιστικού κινήματος, παρατηρήθηκε αύξηση και ανάπτυξη της φεμινιστικής δράσης στην Δυτική Ευρώπη και στις Η.Π.Α. Κυρίαρχο αίτημα η απόδοση του εκλογικού δικαιώματος στις γυναίκες. Ο Δυτικός κόσμος μέσω της επιρροής του φιλελευθερισμού, αναγνώρισε τα ατομικά δικαιώματα και τις ελευθερίες, παραχώρησε ψήφο σε συγκεκριμένες κοινωνικές ομάδες και προώθησε την ανάπτυξη της κοινοβουλευτικής δημοκρατίας και την πολιτική εξίσωση με τους άντρες. Οι αναθεωρήσεις και οι ανακατατάξεις σε οικονομικό και πολιτικό επίπεδο, συντέλεσαν στη καθιέρωση της «έννοιας του πολίτη» δηλαδή στην ιδιότητα που αναγνωρίζεται στους υπηκόους ενός κράτους να οραματίζονται και να επιδιώκουν τη κοινή τους συμβίωση, «με ελευθερία, ισότητα και αδελφοσύνη», βασικές αξίες διακήρυξης της Γαλλικής Επανάστασης το 1789. Την ιστορία αυτών των αξιών κατέγραψε ο κοινωνιολόγος T.H.Marshall από τη στιγμή που απονεμήθηκαν το 1950 μελέτησε την πορεία τους ιστορικά και διαχρονικά διαπιστώνοντας την εμφάνιση τους σε διαφορετικές χρονικές στιγμές, όπως τη παρουσία των ατομικών δικαιωμάτων τον 18^ο αιώνα, των πολιτικών δικαιωμάτων τον 19ο αι. και των κοινωνικών στον 20ό αι. (Στασινοπούλου,1993).

Το φεμινιστικό κίνημα ανέπτυξε την φεμινιστική του δράση σε δύο τομείς, στον πολιτικό τομέα διεκδικώντας την εξίσωση με τους άντρες με την κατάκτηση του εκλογικού δικαιώματος, και τη νομική επιστήμη διεκδικώντας τη κατοχύρωση ισότιμων δικαιωμάτων στον εκπαιδευτικό, εργασιακό και ιδιοκτησιακό τομέα. (Βανδώρος 2015:155). Η εικόνα της απελευθερωμένης γυναίκας ήταν το κυρίαρχο σύνθημα κατά τον 19ο αιώνα, παρόλο που συγκρουόταν διαρκώς με τις πολιτικές ιδεολογίες προκαλώντας ένα κλίμα κοινωνικής και πολιτικής πόλωσης Αυτές οι εξελίξεις κινητοποίησαν τις γυναίκες που εργάζονταν ώστε να εντείνουν τον αγώνα τους για τη κατοχύρωση των νομικών και πολιτικών τους δικαιωμάτων κατά τον 19^ο

και 20^ο αιώνα. Ο φεμινισμός ως κίνημα δραστηριοποιήθηκε κυρίως στις ΗΠΑ και στη Βρετανία, καθώς και σε ανεπτυγμένα ευρωπαϊκά κράτη.

Η διεκδίκηση και κατοχύρωση της ψήφου θεωρούνταν ότι επέφερε την πολυπόθητη ισότητα και βελτίωνε τη θέση της γυναίκας. Το γυναικείο φεμινιστικό κίνημα στις ΗΠΑ συγκροτήθηκε με αφορμή το κίνημα για την κατάργηση της δουλείας, με πρωταρχική επιδίωξη την εξάλειψη της αδικίας, της υποτέλειας και της εκμετάλλευσης της γυναίκας. Το συνέδριο του Seneca Falls, το 1848, μπορεί να εκληφθεί ως το εναρκτήριο γεγονός του αμερικανικού πρώτου φεμινιστικού κύματος.

2.6. Διαφοροποίηση και Διακρίσεις Φύλου και Κοινωνία

Στα τέλη του 19^{ου} αιώνα εμφανίστηκε το φεμινιστικό κίνημα το οποίο προώθησε και υπερασπίστηκε τα δικαιώματα των γυναικών, με στόχο την εξάλειψη κάθε κοινωνικής ανισότητας. Το κοινωνικό αυτό κίνημα είχε τεράστιο αντίκτυπο στη προώθηση των δικαιωμάτων της γυναίκας στο να μορφωθεί, να αθληθεί, να εργαστεί και να αναγνωριστεί η προσφορά της, ως ισότιμη σε όλους τους τομείς της κοινωνικοπολιτικής ζωής. Η εξέλιξη του φεμινισμού ως θεωρίας για την ανατροπή της έμφυλης ανισότητας δεν υπήρξε ομοιόμορφη σε όλα τα πλάτη και μήκη της γης διότι αντιμετωπίστηκαν διαφορετικά στα εθνικά κράτη και τους διεθνείς θεσμούς.

Μπορεί να ειπωθεί ότι στο πρώτο φεμινιστικό κύμα αρχομένου από το 1830 έως τα επόμενα εκατό χρόνια και τις πρώτες δεκαετίες του 20^{ου}, συλλαμβάνονται τα αιτήματα διεκδίκησης του εκλογικού δικαιώματος, το δικαίωμα στην εκπαίδευση και γενικότερα πολιτικά δικαιώματα (Βανδώρος, 2015). Παρατηρήθηκε μια αποδυνάμωση των φεμινιστικών κινημάτων από τον Μεσοπόλεμο μέχρι και τις πρώτες δεκαετίες μετά τη λήξη του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου, πιθανώς λόγω της ανόδου του φασιστικών κινημάτων διεθνώς. Θα αναβιώσει τη δυναμική του στα νέα ριζοσπαστικά κοινωνικά κινήματα της δεκαετίας του 1960, με ενδιαμέσους σταθμούς την έκδοση του εμβληματικού βιβλίου «Δεύτερο φύλο» (1949) της Simon de Beauvoir, ένα βιβλίο σταθμός ακόμα και σήμερα το οποίο μελετά και αναλύει το όλο ζήτημα της γυναικείας ταυτότητας. Μια διάσημη φράση της συγγραφέως «Γυναίκες δεν γεννιόμαστε, γινόμαστε» η οποία δηλώνει ότι δεν υπάρχει κάτι προκαθορισμένο ως προς το τι σημαίνει γυναίκα, διότι πρόκειται για μια κοινωνική κατασκευή. Αυτή η δήλωση άνοιξε ένα ευρύ πεδίο συζητήσεων για τη διάκριση μεταξύ βιολογικού και κοινωνικού φύλου.

Στη συνέχεια διαπιστώθηκε και κατανοήθηκε ότι ο διαχωρισμός της ιδιωτικής και δημόσιας ζωής της γυναίκας συνοδευόταν από βαθιές ανισότητες, ιδίως στις δυτικές κοινωνίες. Η δημόσια ζωή ταυτιζόταν με την πολιτική και θεωρούνταν ανώτερη, επειδή παραδοσιακά εκεί δραστηριοποιούνταν οι άντρες και παράλληλα εκτός της εργασίας τους, ασχολούνταν με την επιστήμη και την τέχνη. Απεναντίας οι δουλειές του σπιτιού και η ανατροφή των παιδιών δεν αμείβονταν ούτε περιβάλλονταν από κοινωνικό κύρος αλλά θεωρούνταν υποχρεωτικά καθήκοντα της «μητρότητας». Στους κοινωνικούς ρόλους που διαμόρφωνε ο καταμερισμός της εργασίας, διαπίστωναν οι φεμινίστριες επακόλουθες εξουσιαστικές σχέσεις. Αυτή η άποψη ενσωματωνόταν στο μότο «το προσωπικό είναι πολιτικό», εννοώντας ότι στόχος του φεμινισμού ήταν να διευρύνει τα όρια της πολιτικής περιλαμβάνοντας εκεί την οικογένεια και το σπίτι. Μετά από πολλούς αγώνες κατάφεραν να διεκδικήσουν τη νομοθέτηση ρυθμίσεων και δημόσιων πολιτικών οι οποίες αναγνώριζαν την άνιση μεταχείριση και κατανομή των ευθυνών στην οικογένεια. Ανάλογες είναι και οι μεταρρυθμίσεις στο οικογενειακό δίκαιο, οι οποίες αφαιρούσαν αντρικά προνόμια που προέρχονταν τα παραδοσιακά στερεότυπα που ήθελαν τον άντρα αρχηγό της οικογένειας.

Σημαντικό ζήτημα σε αυτό το δεύτερο κύμα ήταν το αίτημα της γυναικείας χειραφέτησης που αφορούσε στη σεξουαλική απελευθέρωση γυναικών (ακόμα και των αντρών), τη τεκνοποίηση και τον έλεγχο του γυναικείου σώματος. Το ελεύθερο πνεύμα των φεμινιστικών κινημάτων, έφεραν στο προσκήνιο την ιδέα της απελευθέρωσης της γυναίκας από εξωτερικούς εξαναγκασμούς που την ήθελαν να κουβαλάει από τη γέννησή της τους αδιαμφισβήτητους ρόλους της μητέρας και της συζύγου και ως απόρροια αυτών σημειώθηκε πρόοδος στις μεθόδους αντισύλληψης. Άρα αναλάμβανε τον έλεγχο της σεξουαλικής της ζωής, την ευθύνη για το πότε και εάν θα τεκνοποιήσει. Πεδίο μαχών ακόμα και στις μέρες μας ήταν και είναι το «δικαίωμα στην άμβλωση», το οποίο αμφισβητήθηκε από συντηρητικές οργανώσεις, κόμματα, τα ιερατεία και τις εκκλησίες. Το άνοιγμα στα δημόσια δρώμενα και η απελευθέρωση των γυναικών στην ιδιωτική ζωή, κατάφερε να περιορίσει την αντρική αλαζονεία και κυριαρχία. Φεμινιστικό ζήτημα ήταν η προσπάθεια ανάλυσης και οι απαντήσεις που δίνονταν στο θέμα της ομοιότητας και της διαφοράς γυναικών και αντρών..

Ένα σημαντικό τμήμα του φεμινισμού υποστήριξε ότι τα δυο φύλα με βάση την ανθρώπινη ιδιότητά τους, διακρίνονται περισσότερο για τα κοινά σημεία που

έχουν παρά για τις διαφορές. Κάποιοι άλλοι υποστήριξαν ότι η ισότητα μεταξύ τους θα πρέπει να αναγνωρίζει τις σημαντικές διαφορές των γυναικών με τους άντρες, διότι έτσι θα σταματήσει η γυναικεία τυρρανία και εκμετάλλευση (Cilligan, 1982). Εν ολίγοις, όσες υποστήριζαν τη θεωρία «περι διαφοράς» κατηγορούσαν τις άλλες που ήταν στον αντίποδα, ότι αγνοούσαν βασικές διαφορές των δυο φύλων, εγγεγραμμένες στον εσωτερικό τους κόσμο ενώ εκείνες δε που υποστήριζαν τη θεωρία της ομοιότητας κατηγορούσαν τις απέναντι τους, ότι τονίζοντας τις διαφορές αναπαρήγαγαν παλιά στερεότυπα των γυναικών, που τις ήθελαν «συναισθηματικές».

Οι συζητήσεις για το τρίτο φεμινιστικό κύμα ξεκινούν από τη δεκαετία του '90 και σε αυτή τη περίοδο γίνεται λόγος για κάποια δικαιώματα που δεν έγιναν κεκτημένες σε πολλές μη δυτικές χώρες (Βανδώρος, 2015). Το 1991, Rebecca Walker, υποστηρίζει ότι *« με βάση στοιχεία της δικής της βιογραφίας, ότι ο φεμινισμός των αμέσως προηγούμενων δεκαετιών δεν κατανόησε στο σωστό βαθμό ευαισθησίας τα πολλαπλά προβλήματα που αντιμετώπισαν οι γυναίκες από διάφορους χώρους»*.

Δεν ασχολήθηκε με ανανεωμένο λόγο και επιχειρήματα με την έμφυλη ταυτότητα και τη σεξουαλικότητα, δεν δόθηκε προσοχή σε ευαίσθητα θέματα όπως οι απόψεις και τα θέματα λεσβιών και αμφιφυλόφιλων, αλλά και άλλων υποβαθμισμένων κοινωνικά ομάδων κ.ο.κ. Γενικότερα διαπιστώθηκε ότι υπήρξε απαξίωση μιας σειράς γυναικείων προβλημάτων που έρχονταν σε αντίθεση με τις αντιλήψεις του δεύτερου φεμινιστικού κύματος. Το τρίτο κύμα φεμινισμού ταυτίστηκε και συμπορεύτηκε με τους αγώνες άλλων μειονοτικών ομάδων, οι οποίες ήταν διαφορετικά προσδιορισμένες ως προς τη σεξουαλική συμπεριφορά τους..

Εν ολίγοις, φαίνεται ότι οι φυλετικές διακρίσεις, προκαλούν φαινόμενα κοινωνικής απομόνωσης, φτώχειας, και αποκοπής ενός μεγάλου τμήματος των γυναικών από τον κοινωνικό ιστό της χώρας, με ολέθριες συνέπειες για τις ίδιες και τη κοινωνία (Μουσούρου, 2003).

2.7. Εργασιακά δικαιώματα των γυναικών

Πριν την βιομηχανική επανάσταση η γυναίκα δεν είχε κανένα άλλο λόγο ύπαρξης, ούτε καν δικαιώματα, παρά μόνο τις υποχρεώσεις προς τον σύζυγό της και την ανατροφή των παιδιών της. Δεν είχε επίσης κοινωνικές υποχρεώσεις

εφόσον δεν ήταν υποχρεωμένη να ψηφίζει ή να εκλέγεται ούτε ακόμα να συμμετέχει με τη «φωνή» της στα κοινωνικοπολιτικά θέματα. Οι πεποιθήσεις σχετικά με το ρόλο και την αξία της ήταν τόσο βαθιά εδραιωμένες που δύσκολα άλλαζαν ακόμα και στις ανοικτές κοινωνίες.

Στην περίοδο της βιομηχανικής επανάστασης ο τρόπος ζωής της γυναίκας άλλαξε λόγω της αμειβόμενης εργασίας. Οι γυναίκες έβλεπαν την εργασία σαν διαφυγή και απελευθέρωση από τα προβλήματα, ωστόσο δεν είχαν το δικαίωμα να αποκτήσουν μια καλύτερη θέση εργασίας ούτε αναλάμβαναν έναν ρόλο ηγετικό.

Σήμερα οι γυναίκες αποτελούν μια ισχυρή παραγωγική δύναμη σε όλο τον κόσμο.

Ο κοινωνικός ρόλος του κάθε φύλου επηρεάζεται από την αλληλεπίδραση των ανατομικών του χαρακτηριστικών με τις κοινωνικοπολιτικές, οικονομικές και πολιτιστικές συνθήκες που πλαισιώνουν μια κοινωνία (Wood & Eagly, 2002). Άλλες προσδοκίες ως προς την γενικότερη δράση στον οικογενειακό και εργασιακό βίο συνόδευαν τις γυναίκες και άλλες τους άντρες. Κάνοντας μια σύντομη αναδρομή, να θυμίσουμε ότι κατά τη διάρκεια του Μεσαίωνα η γυναίκα ήταν αποκλεισμένη από τα δημόσια πράγματα και αφοσιωμένη μόνο στο σπίτι. Στο τέλος του 18^{ου} αιώνα οι γυναίκες κινητοποιήθηκαν σε θέματα ισότητας και διεκδίκησαν τη συμμετοχή τους στα κοινά και την οικονομική ζωή. Μέχρι τα τέλη του 19ου αιώνα παρέμειναν αποκλεισμένες από τη μισθωτή εργασία και θεωρούνταν άεργες αφού η εργασία στο σπίτι και η φροντίδα της οικογένειας δεν αμείβονταν. Στα τέλη του 20^{ου} αιώνα με τη κινητοποίηση τους, απαίτησαν την συμμετοχή τους στην εκπαίδευση και την ισότιμη παρουσία τους σε όλους τους τομείς της δημόσιας ζωής καθώς και την διεκδίκηση των ατομικών τους δικαιωμάτων ως ενεργοί πολίτες.

Η Ελλάδα νομοθέτησε την εκπαιδευτική μεταρρύθμιση το 1929 και έτσι τα κορίτσια κατάφεραν να έχουν πρόσβαση σε όλες τις εκπαιδευτικές βαθμίδες και ήταν ένα ρηξικέλευθο γεγονός για την περαιτέρω πρόοδο και κοινωνικοποίησή τους. Ο αριθμός των αναλφάβητων γυναικών μειώθηκε εντυπωσιακά σε σύγκριση με τις προηγούμενες περιόδους. Οι αλλαγές σε κάποια γυναικεία στερεότυπα που ξεκίνησαν ίσως την προ-βιομηχανική εποχή, άρχιζαν να δρομολογούν ως αποδεκτό, το ότι οι γυναίκες μέσω της εργασίας τους θα πρόσφεραν στην οικονομική ενίσχυση των οικογενειακών τους υποχρεώσεων. (Hall & Gieben, 2003, σ. 293). Οι γυναίκες σήμερα ασχολούνται κυρίως με τον τριτογενή τομέα παροχής υπηρεσιών με κάποιες εξαιρέσεις, τις σχολές Υγείας και θεωρητικές σχολές, όπως η εκπαίδευση, τα νοσηλευτικά και παραϊατρικά επαγγέλματα και επίσης οι δημόσιες υπηρεσίες. Στα

ιατρικά και κατασκευαστικά επαγγέλματα κυριαρχούν οι άντρες (European Commission,2014). Επίσης οι άντρες ακολουθούν περισσότερο τεχνικούς και τεχνολογικούς κλάδους όπου οι μισθοί είναι πολύ καλύτερα αμειβόμενοι. Παρόλο που οι άντρες κυριαρχούν στα ανώτερα κλιμάκια των επαγγελμάτων, οι γυναίκες τη τελευταία 25ετία κυριαρχούν στο τομέα της ακαδημαϊκής μόρφωσης .

Από το 2010-2015 το χάσμα των αμοιβών σε Πανερωπαϊκό επίπεδο βρίσκεται στο 16% μέσο όρου, με κάποιες διαφοροποιήσεις. Σε βιομηχανικές χώρες όπως η Γερμανία , η Αγγλία και η Γαλλία ανέρχεται στο 21% τοις εκατό. Οι άντρες ελέγχουν περισσότερους τομείς της οικονομίας, έχουν καλύτερες δυνατότητες για οικονομική ανέλιξη και μπορούν να μεταπηδήσουν σε διαφορετικούς εργασιακούς τομείς ευκολότερα σε σχέση με τις γυναίκες.

Η πλήρης εργασία δίδεται ευκολότερα στους άντρες ενώ ένα μεγάλο ποσοστό γυναικών ασχολείται με «ευέλικτες μορφές εργασίας» και εργασία μερικής απασχόλησης , όπου συχνά δεν απαιτείται ειδικότητα, ούτε ιδιαίτερη επαγγελματική εκπαίδευση , με σαφώς λιγότερες απολαβές. Το ποσοστό των γυναικών που είναι μητέρες και απασχολούνται με αυτό τον τρόπο βρίσκεται στο 45 % ενώ ένα ποσοστό 27,2% πέρασε σε τέτοια σχέση ημι-απασχόλησης , χωρίς να το επιθυμούν επειδή αναγκάστηκαν όμως να φροντίσουν κάποιο μέλος της οικογένειάς τους , με βάση τα στοιχεία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (2014). Η γυναίκα με περισσότερη δυσκολία θα καλύψει ένα πλήρες και απαιτητικό ωράριο σε συνδυασμό με την οικογένεια της επειδή τα τελευταία χρόνια λόγω της ακρίβειας και της οικονομικής κρίσης διεθνώς, προσπαθεί με τεράστιο αγώνα να καλύπτει ταυτόχρονα τις απαιτήσεις των εργοδοτών καθώς και τις οικογενειακές ανάγκες παρα το ότι η ανεργία την αφορά περισσότερο. Ενδεικτικά αναφέρεται ένα ποσοστό 26,1% ανενεργού πληθυσμού ενώ των αντρών βρίσκεται στο 14,7% με βάση τα στοιχεία της Eurostat και την αναφορά της επιτροπής ισότητας από την Ευρωπαϊκή επιτροπή για το 2015.

Σύμφωνα με την Browne (2006) ο έμφυλος διαχωρισμός εργασίας είναι οριζόντιος και κάθετος .Αυτό σημαίνει ότι στις ίδιες θέσεις εργασίας οι άντρες αναρριχώνται στις ανώτερες θέσεις ευκολότερα σε σχέση με τις γυναίκες , που συνήθως καταλαμβάνουν χαμηλότερες ιεραρχικά θέσεις. Το φαινόμενο αυτό παραμένει ίδιο στις θέσεις που καταλαμβάνονται από γυναίκες, όχι μόνο στις ανδροκρατούμενες θέσεις, σε ιδιωτικό και δημόσιο τομέα. και οφείλεται στις στερεοτυπικές αντιλήψεις για τα φύλα και την αδυναμία των εταιριών και των οργανισμών να καταπολεμήσουν τέτοια φαινόμενα.

Η Ελλάδα αν και θεωρείται εκδυτικοποιημένη χώρα, στο καιρό της οικονομικής κρίσης των τελευταίων χρόνων, το χάσμα μεταξύ των δυο φύλων φαίνεται να μεγαλώνει για τις γυναίκες οι οποίες τα τελευταία χρόνια συναντούν αρκετά εμπόδια. Οι λύσεις δεν δίνονται εύκολα όταν ανταγωνίζονται με τους άντρες στο ίδιο περιβάλλον και παραδοσιακά ευνοούνται.

2.8. Διακρίσεις

Η απαγόρευση διακρίσεων έχει κατοχυρωθεί από Διεθνείς Συμβάσεως Εργασίας και από το κοινοτικό δίκαιο. Σημαντικότερες είναι οι ρυθμίσεις της 111ης Δ.Σ.Ε. για την απαγόρευση διακρίσεων που έχουν σαν αποτέλεσμα την διαφοροποίηση ανδρών – γυναικών στην εργασία, καθώς επίσης και της 100ης Δ.Σ.Ε. *«περί της ισότητας αμοιβής μεταξύ αρρένων και θηλέων εργαζομένων δια εργασία ίσης αξίας»*. Η χώρα μας έχει κυρώσει τις δύο αυτές συμβάσεις με τους νόμους 1424/1984¹ και 46/1975² αντίστοιχα. Ενδιαφέρον παρουσιάζει και το άρθρο 14 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, που κυρώθηκε με τον Ν.53/1974³.

Τα ελληνικά συντάγματα διακήρυξαν την αρχή της ισότητας ήδη από την εποχή της ελληνικής επανάστασης. Ειδικότερα, το ισχύον Ελληνικό Σύνταγμα ορίζει ρητά στο άρθρο 4 παρ.1, την ισότητα των δύο φύλων. Η αρχή αυτή δεσμεύει όχι μόνο τα όργανα της διοίκησης και της δικαιοσύνης κατά την εφαρμογή του νόμου, αλλά και τον κοινό νομοθέτη κατά τη θέσπιση εξαιρετικών ρυθμίσεων.

Στο ισχύον Σύνταγμα κατοχυρώνονται και ορισμένες ειδικές μορφές της αρχής της ισότητας και συγκεκριμένα στο άρθρο 4, η αρχή της προσιτότητας των δημοσίων αξιωμάτων σε όλους τους Έλληνες πολίτες, της ισότητας των δημοσίων βαρών, των στρατιωτικών υποχρεώσεων. Επίσης, στο άρθρο 5 παρ.2 και 3, όπου προστατεύεται η προσωπική ελευθερία, απαγορεύεται κάθε διάκριση εθνικότητας, φυλής, θρησκευτικών ή πολιτικών πεποιθήσεων και στο άρθρο 22 παρ. 1 (ΑΠ 657/1992 ΔΔΓ 52.247) θεσπίζεται η αρχή της ίσης αμοιβής για παρεχόμενη εργασία ίσης αξίας. Με την συνταγματική αναθεώρηση του 2001, η παράγραφος 2, του

¹ Βλ. Διαρκή κώδικα Νομοθεσίας σελ.100 863 (α)

² Βλ. Διαρκή κώδικα Νομοθεσίας σελ.154, 05 (α)

³ Παρτημα 2, Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου 1950

άρθρου 116 αναθεωρήθηκε και αναγνωρίστηκε ότι υφίστανται ανισότητες εις βάρος των γυναικών. Η γυναικεία απασχόληση αντιμετωπίζει ακόμα και σήμερα ανισότητα τόσο στην οικονομική διάσταση αλλά και στη σφαίρα της οικιακής και της οικογενειακής εργασίας (Ψαριώτης, 2010)

2.9. Σεξουαλική παρενόχληση στο χώρο εργασίας

Η σεξουαλική παρενόχληση (ΣΠ) είναι ένα κοινωνιολογικό φαινόμενο που συναντάται σε πολλούς τομείς της δημόσιας και ιδιωτικής ανθρώπινης ζωής και αφορά κυρίως τις γυναίκες. Εδώ θα γίνει αναφορά κυρίως στη ΣΠ που παρατηρείται στον εργασιακό τομέα, τον οικογενειακό και σε έναν ακόμα κοινωνικοπολιτιστικό τομέα ευρείας αποδοχής και τεράστιας απήχησης στη διεθνή κοινότητα που είναι ο αθλητικός.

Αρχικά ο ορισμός της σεξουαλικής παρενόχλησης για τον Παγκόσμιο Οργανισμό Υγείας (ΠΟΥ) παραπέμπει σε κάθε παρανόμως επιβαλλόμενη σεξουαλική πράξη που δεν είναι αποδεκτή είτε επιθυμητή από το θύμα και μπορεί να διαπραχθεί σε διάφορους χώρους, την εργασία ή το σπίτι. Η ΣΠ αποτελεί μια από τις ποικίλες μορφές βίας, διωκόμενες ποινικά που μπορεί να υποστεί ένα άτομο, με δραματικές συνέπειες για την υπόλοιπη ζωή του, κάποιες από τις οποίες είναι ο κοινωνικός στιγματισμός, το κλίμα ντροπής, τα προβλήματα στην οικογενειακή ζωή και ο φόβος να καταγγείλει το γεγονός, ανάμεσα στα άλλα. Η ΣΠ εκδηλώνεται με διάφορους τρόπους, όπως με σεξιστικές εκφράσεις, με λέξεις και υπονοούμενα, αγγίγματα και χειρονομίες ακόμα και διαμέσου διαδικτύου με email, μηνύματα, τηλέφωνα, αναφέρεται δηλαδή σε συμπεριφορές αντίθετες με τη δέουσα επαγγελματική συμπεριφορά που οφείλει να έχει κάποιος στο χώρο που δραστηριοποιείται.

Στην Ελλάδα το Υπουργείο Εσωτερικών ψήφισε και εφαρμόζει τον «Κώδικα Ηθικής και Επαγγελματικής Συμπεριφοράς των Υπαλλήλων του Δημόσιου Τομέα», (Υπουργείο Εσωτερικών Γενική Γραμματεία Ανθρώπινου Δυναμικού Δημοσίου Τομέα, 2022), με τον οποίο αναλύονται οι δέοντες τρόποι συμπεριφοράς που πρέπει να ακολουθούν οι εργαζόμενοι προκειμένου να εργάζονται σε ένα υγιές και ασφαλές εργασιακό περιβάλλον που κυριαρχεί ο σεβασμός του ατόμου και η ίση μεταχείριση». Σε ένα ανάλογο πλαίσιο έχουν κινηθεί με νομοθετικές διατάξεις και κώδικες ηθικής συμπεριφοράς λειτουργούν και άλλοι εργασιακοί χώροι όπως τα

Πανεπιστήμια και οι επιχειρήσεις προσπαθώντας να προστατεύουν τους εργαζόμενους/ες στο χώρο εργασιακό περιβάλλον.

Κατά τους Mountjoy et al. (2016), η παρενόχληση και η κακοποίηση δεσπόζουν σε κοινωνικούς χώρους όπου υπάρχουν διαβαθμίσεις εξουσίας. Η κατοχή και η κατάχρηση εξουσίας από αυτούς που την έχουν, επηρεάζει τις συνθήκες εργασίας των στελεχών που ανήκουν στη χαμηλότερη βαθμίδα ιεραρχίας, απειλώντας συχνά ή εκβιάζοντας τα θύματα σε περίπτωση που δεν συμμετέχουν σε τέτοιες κακουρηγματικές πράξεις.

Οι γυναίκες και τα κορίτσια δεν γίνονται θύματα βίας μόνο στην εργασία αλλά και εντός της οικογένειας. Η ΣΠ εντός της οικογένειας πολύ δύσκολα μπορεί να αποδειχτεί και κρύβει μια ένοχη σιωπή από όλους (Πανούσης, 1995). Είναι κρίσιμη η ανάγκη για κατάλληλη υποστήριξη και προστασία των θυμάτων η οποία πρέπει να ενισχύεται από αποτελεσματικούς και αποτρεπτικούς νόμους όχι μόνο σε εθνικό αλλά σε ευρωπαϊκό επίπεδο και διεθνές επίπεδο. Οι έρευνες έχουν εξακριβώσει τη συνηθισμένη αντίδραση των γυναικών να μην καταγγέλλουν το γεγονός της κακοποίησής τους σε ποσοστό 90% και να μην το αναφέρουν στις αρχές, επειδή φοβούνται την αντίδραση του συζύγου ή συντρόφου είτε όταν αφορά στην εργασία δε θέλουν να χάσουν τις θέσεις τους ή να στιγματιστούν κοινωνικά και επαγγελματικά.

Μια μελέτη που έγινε εκ μέρους της Ευρωπαϊκής Επιτροπής αποκάλυψε ότι το μισό σχεδόν ποσοστό 40-50% των γυναικών που ζουν στην Ευρωπαϊκή Ένωση έχουν γίνει τουλάχιστον μια φορά στη ζωή τους αποδέκτες σεξουαλικής παρενοχλητικής συμπεριφοράς ενώ οι άντρες σε ποσοστό 10%.

Η Ελλάδα θεσμοθέτησε τον νόμο Ν. 4531/2018 I εναρμονίζεται με την Ευρωπαϊκή Οδηγία για την ισχύ της Σύμβασης της Κωνσταντινούπολης η οποία ίσχυε από το 2014, η Ευρώπη το υπέγραψε το 2017, με στόχο τη καταστολή και εξάλειψη των φαινομένων ενδοοικογενειακής βίας, την αναγνώριση και σωστή διαχείρισή αυτού του προβλήματος από όλα τα κράτη –μέλη. Θεσμοθέτησε βελτιώσεις στο νόμο Ν. 4855/2021 του Ποινικού Κώδικα ο οποίος προβλέπει μεγαλύτερες ποινές για όσους προβαίνουν σε ποινικές πράξεις ΣΠ και εκμετάλλευσης της ανθρώπινης ζωής ενηλίκων και ανηλίκων και οικονομικής φύσης. Επίσης στον Ν. 4947/2022 στο άρθρο 38 (άρθρο 346 στον ΠΚ) προβλέπεται πλέον η ποινικοποίηση του αδικήματος της Εκδικητικής Πορνογραφίας.

Η σεξουαλική παρενόχληση έχει παρεισφρήσει επιπλέον στον αθλητισμό και αποτελεί ένα φαινόμενο που ξεδιπλώνεται διεθνώς τις τελευταίες δυο δεκαετίες, με σημαντικές προεκτάσεις σε ερευνητικό και κοινωνικό επίπεδο (Brackenridge & Fasting, 2002).

Σοβαρές και διαρκείς αποκαλύψεις ήρθαν στο φως στη χώρα μας, ιδιαίτερα μετά τη καταγγελία που έγινε από την Ολυμπιονίκη Αθλήτρια της Ιστιοπλοΐας, Σοφίας Μπεκατώρου και χαρακτηρίστηκε καθοριστική (Καραγιάννη & Παναγιώτου, 2021) για τη εξερεύνησή του φαινομένου στην Ελλάδα. Πρόσφατες μελέτες έχουν δείξει ότι το θέμα της σεξουαλικής βίας στον αθλητισμό και άλλων μορφών βίας συνεχίζει να αποτελεί ταμπού (Parent & Fortier, 2017; Parent & Vaillancourt-Morel, 2021).

2.10. Αθλητισμός και γυναίκα

Ο αθλητισμός ξεκίνησε από την Αρχαία Ελλάδα, ως κοινωνικό και πολιτιστικό αγαθό με παιδαγωγικό χαρακτήρα στην Αθήνα και ως άσκηση για την στρατιωτική εκπαίδευση στη Σπάρτη. Η άθληση των γυναικών στη Σπάρτη και τη Κρήτη στα αρχαία χρόνια ήταν μέρος της αγωγής τους, δεν ίσχυε το ίδιο στην Αθήνα. Οι κρατούσες παραδοσιακές αντιλήψεις «περι γυναικείας φύσης» και «γυναικείου προορισμού» την απομόνωναν στο σπίτι επιφορτισμένη με το ρόλο της μητρότητας και μακριά από την εκπαίδευση. Ωστόσο τον 19ο αιώνα άρχισε να προβάλλεται περισσότερο η επιδίωξη και η ανάγκη για γενίκευση της στοιχειώδους εκπαίδευσης των κοριτσιών ενώ επιπροσθέτως η γυμναστική των κοριτσιών γίνεται αίτημα και αντικείμενο συζήτησης κυρίως προς τα τέλη του 19 ου αιώνα

Ο πρόεδρος ΔΟΕ βαρόνος Pierre de Coubertin υποστήριζε ,επηρεασμένος από τις παραδοσιακές αντιλήψεις για το γυναικείο φύλο, ότι στην ολυμπιακή δραστηριότητα δεν πρέπει να συμμετέχει η γυναίκα διότι η παρουσία της εκεί ερχόταν αντίθεση με την ολοκλήρωση της κοινωνικής αποστολής ως συζύγου και μητέρας, κατά τα άλλα πρόσβαση μπορούσαν να έχουν όλοι οι άνθρωποι ανεξαρτήτου βιολογικών-κοινωνικών χαρακτηριστικών. Ο Coubertin υπογράμμισε επανειλημμένα ότι οποιαδήποτε αθλητική συμμετοχή των γυναικών δεν έπρεπε να είναι δημόσια. Οι πιο επίσημοι αθλητικοί φορείς της εποχής διατηρώντας τις απορριπτικές τους απόψεις προσπαθούσαν να αναχαιτίσουν και να δυσκολέψουν τη συμμετοχή των γυναικών.

Οι γυναίκες κατάφεραν σημαντικές κατακτήσεις μέχρι την έναρξη των επόμενων ολυμπιακών αγώνων στο Παρίσι το 1900 για τα δικαιώματα και την θέση τους στην κοινωνία. Έτσι σε αυτή την δεύτερη ολυμπιάδα, παρά την αντίθετη άποψη του Γάλλου Βαρόνου να μην συμμετάσχουν γυναίκες, πολλά μέλη της ΔΟΕ διαφώνησαν μαζί του και σε αυτούς τους αγώνες έλαβαν μέρος 11 γυναίκες στα αγωνίσματα της αντισφαίρισης, του γκολφ και της ιστιοπλοΐας. Οι γυναίκες ανταγωνίζονταν άντρες, και οι πρώτες γυναίκες ολυμπιονίκες ήταν στο γκολφ η Α. Abbot από τις ΗΠΑ και στο τένις η C.Cooper από την Μ. Βρετανία.

Μετά από τους δυο παγκόσμιους πολέμους και πολλούς κοινωνικούς αγώνες, κάποιες αντιλήψεις γύρω από το γυναικείο φύλο μετασχηματίζονταν, αναγκάζοντας τη ΔΟΕ να θεσπίσει ένα πλαίσιο συμμετοχής των γυναικών στα ολυμπιακά δρώμενα που είχε ως βάση τους τα βιολογικά γενετικά χαρακτηριστικά στοχεύοντας στη προστασία της «θηλυκής γοητείας» και διασφαλίζοντας «την υγεία της γυναίκας» (Pfister 1998: 164-165). Αυτή η έμφυλη διαφοροποίηση με βάση τα ανδρικά-γυναικεία χαρακτηριστικά προκαλούσε μεγάλη δυσκολία συμμετοχής και πρόσβασης των γυναικών στα ολυμπιακά αθλήματα. Μετά το 1960 άρχισε να αυξάνεται ο αριθμός των αθλημάτων που θα συμμετείχαν οι γυναίκες. Σημαντικό ρόλο για την κοινωνική αποδοχή του γυναικείου ολυμπιακού αθλητισμού αποτέλεσε η εμπορευματοποίηση του ολυμπιακού αθλητισμού από το 1981. Από αυτή τη στιγμή και μετά το Ολυμπιακό κίνημα αφήνει τον ερασιτεχνικό χαρακτήρα και περνά σε επαγγελματική διάσταση (Πατσαντάρας, 2007). Με την έναρξη της εμπορευματοποίησης της ολυμπιακής δραστηριότητας άρχισε να αποκτά και ο γυναικείος αθλητισμός κοινωνική προβολή και αποδοχή του για επιδόσεις του έχει εξελιχθεί στη σύγχρονη πραγματικότητα (Kamberidou & Patsantaras 2006). Έτσι απορρίφτηκε το αναχρονιστικό επιχείρημα ότι η εν γένει ανατομική, βιολογική ιδιαιτερότητα της γυναίκας την εμποδίζει για μια επί «ίσοις όροις» συμμετοχή στον αθλητικό ανταγωνισμό.

Ο ολυμπιακός αθλητισμός έως τις μέρες μας, αποτελεί ένα τεράστιο γεγονός που τυγχάνει να έχει εξελιχθεί σε ένα τεράστιο κοινωνικοπολιτισμικό φαινόμενο. (Kamberidou & Patsantaras 2007).

Σήμερα η ΔΟΕ (IOC) έχει ως στόχο για τα έτη 2020+5 να αναπτύξει πέντε στόχους που αφορούν στην ισότητα των φύλων και την ένταξή τους. Κύριος σκοπός η «προώθηση των γυναικών σε όλα τα επίπεδα και τις δομές» διασφαλίζοντας παράλληλα κάποιες ταυτότητες σε διάφορους τομείς γυναικών και αντρών. Αυτοί οι

πέντε τομείς που εστιάζει είναι η συμμετοχή, η ηγεσία, η ασφαλής άθληση, η απεικόνιση και η κατανομή των πόρων και επιλέχθηκαν με βάση τα στοιχεία από τα εμπόδια που συναντούν καθημερινά οι γυναίκες στον αθλητισμό αλλά παράλληλα συμπίπτουν και με τις αρχές του Γυναικείου Αθλητισμού στον ΟΗΕ για την ισότητα των φύλων .

2.11. Τα στάδια μετάβασης από τον Ερασιτεχνικό στον Επαγγελματικό

Αθλητισμό

Ο αθλητισμός διακρίνεται σε τρεις κατηγορίες, ανάλογα με τις ανάγκες των αθλούμενων, οι οποίες είναι ο ερασιτεχνικός, ο επαγγελματικός και ο μαζικός αθλητισμός (μετέπειτα Άθληση για Όλους). Πριν γίνει η αναφορά στα στάδια μετάβασης, πρέπει να γίνουν κατανοητοί οι όροι ερασιτεχνικός και επαγγελματικός αθλητισμός που ενδιαφέρει κυρίως τη συγκεκριμένη μελέτη. Ο ερασιτεχνικός αθλητισμός εκπαιδεύει αρχικά τους αθλητές και τους προετοιμάζει για το επόμενο βήμα που είναι ο επαγγελματικός αθλητισμός. Ο ερασιτεχνικός αθλητισμός δεν εκπαιδεύει μόνο αθλητές αλλά παράλληλα εκπαιδεύει προπονητές και στελέχη αθλητικών υποδομών. Βασική λειτουργία του επαγγελματικού αθλητισμού είναι να προωθή το άθλημα σε αθλούμενους, θεατές και συμμετέχοντες και να εισπράττει έσοδα από τις τηλεοπτικές μεταδόσεις. Ο ερασιτεχνικός αθλητισμός είναι το πρώτο βήμα για κάποιον νεαρό/ή αθλητή/τρια διότι αποτελεί βασικό πυρήνα ανάπτυξης και εξέλιξης νέων ταλέντων, ατομικών και ομαδικών. Ο μαζικός αθλητισμός από την άλλη μεριά, αφορά σε προγράμματα άθλησης που απευθύνονται σε όλους, σημαίνει άσκηση και διασκέδαση και στοχεύει στη καλύτερη ποιότητα ζωής των ανθρώπων και τη βελτίωση της υγείας τους. Είναι κατανοητό ότι ο ερασιτεχνικός αθλητισμός εμπεριέχει τον ανταγωνισμό και τη διάκριση ενώ παράλληλα προετοιμάζει το βήμα πριν τον πρωταθλητισμό.

Οι πρώτες έρευνες που αφορούν τα στάδια ανάπτυξης ταλέντων πραγματοποιήθηκε στα τέλη του 1990 από τον Bloom (1985) ο οποίος ήταν από τους πρώτους που περιέγραψαν την αθλητική καριέρα ως μια περίοδο που τη διαδέχονται διαδοχή τρία κρίσιμα στάδια. Το πρώτο στάδιο «πρώτα χρόνια» που ονομάζεται το «στάδιο έναρξης», χαρακτηρίζεται από μια διαδικασία που στοχεύει στην εξάσκηση μέσα από παιχνίδι με την υποστήριξη από των γονέων. Μετά

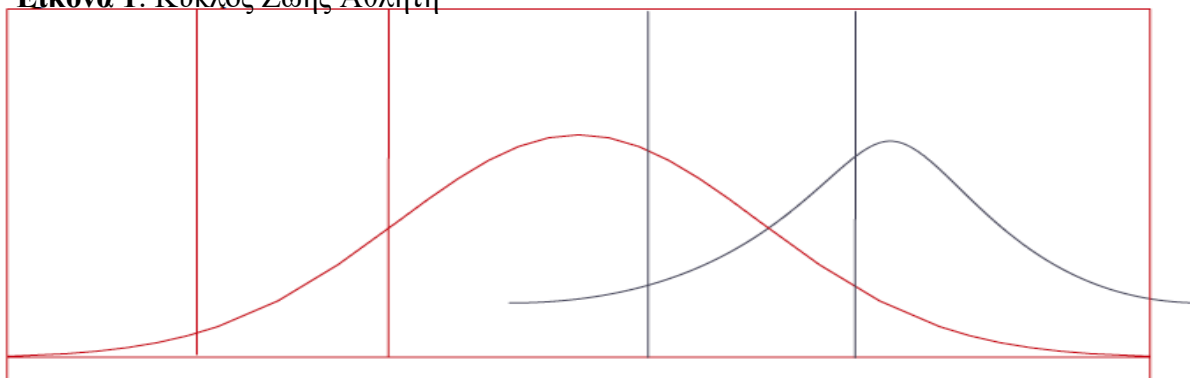
ακολουθούν τα «μεσαία χρόνια» που αποκαλείται «το στάδιο ανάπτυξης» με ακόμα μεγαλύτερο στόχο που είναι η επίτευξη της απόδοσης. Σε αυτό το στάδιο οι αθλητές δεσμεύονται περισσότερο από τους στόχους τους στον αθλητισμό. Τέλος ακολουθεί η περίοδος των «τελευταίων χρόνων» που αποκαλείται ως το στάδιο της τελειότητας ή της εξειδίκευσης. Εκεί οι αθλητές εξειδικεύονται και αφιερώνουν το μεγαλύτερο μέρος της ζωής τους στον αθλητισμό, σε επαγγελματική βάση.

Υπεύθυνη για την ανάπτυξη του ελληνικού αθλητισμού είναι η Γενική Γραμματεία Αθλητισμού, υπάγεται στο υπουργείο Πολιτισμού και Αθλητισμού. Η ΓΓΑ είναι ο επίσημος φορέας που εποπτεύει τα προγράμματα ανάπτυξης του αθλητισμού και παρέχει τα μέσα προκειμένου να υλοποιηθούν αυτά τα προγράμματα.

Οι κορυφαίες αθλήτριες/τές κατά τη διάρκεια και στη συνέχεια της καριέρα τους, θα αντιμετωπίσουν μεταβατικά στάδια που θα επηρεάσουν την πορεία και την πρόοδο της αθλητικής τους εξέλιξης. Ο κύκλος μιας αθλητικής σταδιοδρομίας, με βάση τις ακαδημαϊκές έρευνες από τη στιγμή της ανάπτυξης έως τη κατάκτηση της κορυφής καταγράφεται σε ένα κυκλικό περίγραμμα. Η ποιότητα της μετάβασης της αθλητικής καριέρας και η προσαρμογή στη μετα-αθλητική ζωή εξαρτάται από αθλητικούς παράγοντες και μη. Η επιρροή τους μπορεί να οδηγήσει σε μια επιτυχημένη, σχετικά ομαλή μετάβαση, ή σε περισσότερο ή λιγότερο έντονες δυσκολίες σε ψυχολογικές, σωματικές, ψυχοκοινωνικό και επαγγελματικό επίπεδο. Οι Alfermann, Stambulova και Zemaityte (2004) ανέφεραν ότι οι επιτυχημένοι αθλητές που τείνουν να έχουν υψηλή αναγνώριση, δεν έχουν εξασφαλίσει απαραίτητα την οικονομική τους βιωσιμότητα αποκλειστικά από την επένδυσή τους στο άθλημά τους, παρόλο που μια αθλήτρια /τής που βρίσκεται στην κορυφή του επαγγέλματός της/του έχει αφιερώσει ένα πολύ μεγάλο μέρος της ζωής της στην προπόνηση και στην κατάκτηση της κορυφής. Αυτή η δέσμευση από άποψη χρόνου, στραγγίζει τα προσωπικά αποθέματα ενέργειας τους και συχνά προκαλούν ή συμβάλλουν σε μια ανισορροπία της υπόλοιπης ζωής τους. Αντίθετα, εναπόκειται στις/στους ίδιες/ιους τους αθλήτριες/τές να αποφασίσουν πώς και τι θα κάνουν μετά τη λήξη της σταδιοδρομίας. Το 45% των αθλητών/τριών περίπου σύμφωνα με έρευνα, δεν σκέφτεται την ζωή τους μετά την ενεργό δράση (Wylleman et al., 1993).

Ο Acosta, και συν., (2007) προτείνει το κυκλικό περίγραμμα της ζωής μιας/ενός αθλήτριας/τή όπως απεικονίζεται στην Εικόνα 1.

Εικόνα 1: Κύκλος Ζωής Αθλητή

Πηγή: Acosta, et al., 2007

Οι αθλητές/τριες επιχειρούν να επιβιώσουν αλλά και να διακριθούν στο υψηλότερο επίπεδο ανταγωνισμού, αγωνιζόμενοι σε διεθνείς αγώνες καθώς παράλληλα ξεκινά η στήριξή τους από επαγγελματίες προπονητές, γυμναστές και φυσιοθεραπευτές, μάνατζερ και χρηματοοικονομικούς συμβούλους. Κατά το πέρασμα στον επαγγελματικό αθλητισμό διενεργούνται αρκετές και σημαντικές αλλαγές στη ζωή των αθλητριών/τών όπως τα συνεχή ταξίδια, η μετακίνηση σε άλλες πόλεις, ο αποχωρισμός από το οικογενειακό περιβάλλον και η υιοθέτηση και προσαρμογή σε νέο περιβάλλον. Η «κάθοδος της αθλητικής καριέρας», είναι το στάδιο που ο αγώνας για την παραμονή στην ελίτ υποχωρεί και τροφοδοτεί τη σκέψη και το δίλλημα της απόφασης για τον επερχόμενο τερματισμό. Η «έναρξη της νέας ζωής» αφορά στη περίοδο που η αθλήτρια/τής αποφασίζει τελικά το τέρμα της καριέρας της/του και πραγματοποιεί ένα νέο ξεκίνημα.

Επίσης οι Wylleman & Lavalle (2004) προτείνουν ένα ακόμα μοντέλο:

Εικόνα 2: Μοντέλο διάρκειας ζωής για τους αθλητές – Αναπτυξιακή προσέγγιση μεταβάσεων

Ηλικία	10	15	20	25	30	35
Αθλητικό Επίπεδο	Εναρξη	Ανάπτυξη	Εξειδίκευση	Ασυνέχεια		
Ψυχολογικό Επίπεδο	Παιδική ηλικία	Εφηβεία	Ενηλικίωση			
Ψυχοκοινωνικό Επίπεδο	Γονείς Οικογένεια Συνομήλικοι	Συνομήλικοι Προπονητής Γονείς	Σύντροφος Προπονητής	Οικογένεια (Προπονητής)		
Ακαδημαϊκό Επίπεδο	Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση	Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση	Ανώτερη Εκπαίδευση	Επαγγελματική κατάρτιση Επαγγελματική ενασχόληση		

Πηγή: *A Lifespan Perspective*, Wylleman & Lavalle (2004)

Στο συγκεκριμένο μοντέλο δείχνει ότι η διάρκεια του κάθε σταδίου βασίζεται καθοριστικά στον τύπο του αθλήματος, το φύλλο και η ικανότητα του ατόμου. Τα χρονικά περιθώρια μετακινούνται όταν οι κατηγοριοποιήσεις αφορούν σε αθλητές με αναπηρία. Ένας τέτοιος αθλητής συνήθως μπορεί να είναι μεγαλύτερος ηλικιακά σε σχέση με κάποιον αρτιμελή αθλητή σε παρόμοιο αθλητικό στάδιο. Όσον αφορά στους αθλητές με αναπηρία συνήθως η σχετική μέση ηλικία που είναι εφικτό ένας αθλητής με αναπηρία να επιτύχει μια υψηλή διάκριση κυμαίνεται περίπου από 15 έως 45 ετών. Το συγκεκριμένο συστηματικό μοντέλο δεν αφορά σε περιπτώσεις μη κανονικές όπως είναι ένα ατύχημα ή μια μεταγραφή σε άλλη ομάδα ή σε άλλες απρογραμμάτιστες αλλαγές (Schlossberg, 1984) που επηρέασαν καθοριστικά την εξέλιξη ενός αθλητή.

Άλλες έρευνες καταρρίπτουν την παγιωμένη αντίληψη της μακράς αθλητικής καριέρας των elite αθλητών αφού κατά τα στατιστικά ευρήματα ο μ.ο. καριέρας στο NBA καριέρας είναι μόλις τα 5 χρόνια και στο Baseball τα 6 (Pizzigati, 2004; Witnauer, Rogers & Onge, 2007).

2.12. Γυναίκα και Ηγεσία στον Αθλητισμό

Οι ακαδημαϊκοί του μάντζεμντ δίνουν διάφορους ορισμούς για την ηγεσία. Ο Schein (1999) την ορίζει ως υπεύθυνη για το πώς γίνονται τα πράγματα σε έναν οργανισμό. Οι Chelladurai και Haggerty(1991) σημείωσαν ότι στους αθλητικούς οργανισμούς η ηγεσία έχει να κάνει με την οργανωτική αποτελεσματικότητα η οποία αναφέρεται στο πόσο ομαλά, αποτελεσματικά και στοχευμένες είναι οι διαδικασίες στο εσωτερικό ενός οργανισμού.

Η ηγεσία, επίσης κατά τον Μπουραντά (2005) είναι το σύνολο των αλληλοεπιδράσεων όπως οι σκέψεις οι δράσεις, οι ζυμώσεις που πραγματοποιούνται σε μια ομάδα ανθρώπων και των συμπεριφορών τους από έναν ηγέτη έτσι ώστε να επιτυγχάνεται η συνεργασία μεταξύ τους που θα έχουν ως αποτέλεσμα την επίτευξη των προκαθορισμένων στόχων μιας ομάδας. Αυτός ο ορισμός μπορεί να δείξει πολλές πλευρές της ηγεσίας. Είναι αλήθεια ότι η ικανότητα ενός ηγέτη κρίνεται από την επίδραση και την επιρροή που έχει στην ομάδα του. Οι χαρισματικοί ηγέτες κατά τους Anfuso (1999) και Staw (1988) δημιουργούν κλίμα αλληλοϋποστήριξης και συνεργασίας, προβαίνουν σε συμπεριφορές που εμπλέκουν το συναίσθημα για να δείξουν θάρρος και πίστη στο όραμα τους. Η ικανότητα να εμπνεύσει ένα κοινό όραμα ένας ηγέτης, που θα το συμμερίζεται το προσωπικό και η διοίκηση, είναι μια εξαιρετική κατάσταση για έναν οργανισμό που μπορεί να του χαρίσει το ανταγωνιστικό πλεονέκτημα για την μελλοντική του ευημερία.

Αυτό δεν είναι καθόλου εύκολο να συμβεί και απαιτούνται να προϋπάρχουν κάποια χαρακτηριστικά. Ένα ακόμα πρόβλημα είναι ότι σε πολλές οι περιπτώσεις, η ηγεσία συγχέεται με την διοίκηση παρόλο που μεταξύ τους συνδέονται και παράλληλα αλληλεπιδρούν. Στην ηγεσία βασίζεται η πορεία μιας εταιρείας ή οργάνωσης αν θα αποβεί επιτυχημένη ή αποτυχημένη. Η σημαντικότητα του ρόλου της ηγεσίας εξαρτάται άμεσα από τη κουλτούρα της εταιρείας και το αντίστροφο.(Polychroniou, 2009).

Από την έναρξη των πρώτων ολυμπιακών αγώνων έως σήμερα έχει αλλάξει δραματικά η πορεία συμμετοχής των γυναικών στο ολυμπιακό κίνημα. Η Διεθνής Ολυμπιακή Επιτροπή τις τελευταίες δεκαετίες σε αντίθεση με το παρελθόν, ιδιαίτερα μετά το 1988 συνεργάστηκε στενά με τις Ολυμπιακές Επιτροπές όλων των χωρών και προσπάθησε με εντατικές προσπάθειες να παροτρύνει τη συμμετοχή των

γυναικών μέχρι το 2005, όχι μόνο στους αγώνες αλλά την ενίσχυση της συμμετοχής τους στα αθλητικά συμβούλια και τις ηγετικές θέσεις στον χώρο του αθλητισμού.

Για πρώτη φορά στους Ολυμπιακούς του Λονδίνου το 2012 ο αριθμός των γυναικών εξισορροπήθηκε ως γυναικεία αντιπροσώπευση στα αθλήματα και έτσι με την προσθήκη της πυγμαχίας, οι γυναίκες για πρώτη φορά στην ιστορία των Ολυμπιακών Αγώνων, απέκτησαν ίδιο αριθμό αθλημάτων με τους άντρες (ιστοσελίδα olympic.org). Δεν συνέβη το ίδιο στο τομέα της διοίκησης. Μάλιστα οι ηγετικές θέσεις στη διακυβέρνηση των επιχειρήσεων και των αθλητικών οργανισμών στις ανεπτυγμένες δυτικές χώρες ανήκουν κατά κύριο λόγο στους άντρες οι οποίοι συγκριτικά με τις γυναίκες κρίνεται ότι έχουν περισσότερες πιθανότητες να βρίσκονται σε ανώτερη διευθυντική θέση (Catalyst 2017).

Ένας πίνακας διαδικτυακών δεδομένων, το Sydney Score Board data (<http://sydneyscoreboard.com>), που παρακολουθεί την εκπροσώπηση των γυναικών παγκοσμίως στη διακυβέρνηση του αθλητισμού, ανέφερε ότι το αθλητικό σύστημα διακυβέρνησης εξακολουθεί να κυριαρχείται από άνδρες. Μόνο σε τέσσερις από τις 44 χώρες (τα νησιά Κουκ, τα Φίτζι, η Νορβηγία και η Σουηδία) έχουν περισσότερες από 30% γυναίκες στα διοικητικά συμβούλια των αθλητικών τους οργανώσεων (NSOs)(Adriaanse and Schofield 2013).

2.13. Γυναίκα και Dual Career

Οι αθλητικοί ψυχολόγοι, από τη δεκαετία του 1970-1980, εστίασαν την προσοχή τους στην έννοια των μεταβάσεων που αντιμετωπίζουν οι αθλήτριες/τές κατά τη διαδικασία αποχώρησης από τα υψηλού επιπέδου ανταγωνιστικά και επαγγελματικά ατομικά και ομαδικά αθλήματα. Για το πώς εννοείται η έννοια της μετάβασης δίνονται κάποιες κατευθύνσεις από ακαδημαϊκούς ερευνητές.

Δυο τύποι μεταβάσεων υπάρχουν σύμφωνα με τους Wylleman & Lavallee (2004) οι 'κανονιστικές' και 'μη κανονιστικές' μεταβάσεις. Στην κανονιστική μετάβαση ο/η αθλητής/τρια μεταφέρεται από το ένα στάδιο στο άλλο, μετατρέποντας αυτό το πέρασμα σε προβλεπόμενο (Schlossberg, 1984). Οι κανονιστικές μεταβάσεις αποτελούν μια διαδοχή και αλληλεπίδραση μεταξύ προσωπικών εμπειριών, ιδιοσυγκρασιών και αλλαγών, και συνδέονται με την κοινωνικοποίηση (Baltes, 1987). Η διαδρομή των μεταβάσεων δεν είναι συχνά προβλεπόμενες ή

προγραμματισμένες αλλά προκύπτουν μετά από σημαίνοντα γεγονότα στην ζωή της αθλήτριας ή του αθλητή. Οι μεταβάσεις στην αθλητική πορεία του ατόμου σχετίζονται με αναπτυξιακά θέματα, αθλητικά θέματα και την εξέλιξη του σε ψυχολογικό, κοινωνικό και ακαδημαϊκό επίπεδο. Η πρώτη κατηγορία σχετίζεται πρακτικά με την ηλικία, προχωρώντας από το ένα κατώτερο σε ανώτερο επίπεδο, ενώ ο δεύτερος τύπος καθορίζεται από τα ιδιαίτερα στοιχεία του εκάστοτε αθλήματος. Ένα ακόμα είδος μετάβασης που αντιμετωπίζουν οι επαγγελματίες-ελίτ αθλητές είναι ότι λόγω των αυξανόμενων αθλητικών επιτευγμάτων, οι αθλητές καλούνται να μεταφερθούν από τοπικό σε εθνικό και έπειτα σε διεθνές ανταγωνιστικό επίπεδο (Wylleman & Lavallee, 2004).

Οι Pearson και Petitpas (1990) δήλωσαν ότι ο όρος μετάβαση βρέθηκε να σημαίνει την περιγραφή και την κατανόηση του τρόπου με τον οποίο η σωματική, ψυχολογική και κοινωνική αλλαγή μπορεί να επηρεάσει ένα άτομο. Η καριέρα στον αθλητισμό είναι πολύ πιο σύντομη από τα υπόλοιπα επαγγέλματα, καθώς οι περισσότεροι αθλητές αποσύρονται είτε οικειοθελώς ή είτε ακούσια .

Όλες οι αθλήτριες/τές, είτε αγωνίζονται διεθνώς είτε επαγγελματικά, τελικά μεταβαίνουν από τον ελίτ αθλητισμό σε έναν άλλο επαγγελματικό τομέα από τον οποίο θα βιοποριστούν. Ο Coakley (2001) διατύπωσε ότι η διάρκεια της αθλητικής καριέρας και των ευκαιριών που υπάρχουν εκεί, είναι μικρή .Ο μέσος όρος καριέρας σε ένα ομαδικό σπορ είναι 3 με 7 χρόνια και αυτό σημαίνει ότι μόλις τελειώσει αυτή η σύντομη καριέρα ακολουθούν άλλα 40 χρόνια επιπλέον επαγγελματικής ζωής για μια αθλήτρια/τη. Η λήξη της αθλητικής καριέρας είναι αναμενόμενη και αναπόφευκτη.

Οι ψυχολόγοι και οι κοινωνιολόγοι ασχολήθηκαν αρκετά με το πως οι αθλητές αντιμετωπίζουν τον τερματισμό της επαγγελματικής αθλητικής τους καριέρας (Haerle, 1975). Ο τρόπος που τερματίζει τη καριέρα της/του μια αθλήτρια ή ένας αθλητής έχει διαπιστωθεί ότι συντελεί στην εξέλιξη της μετά-αθλητικής της/του ζωής (Taylor and Ogilvie, 1994; Alfermann, 2000). Οι Ogilvie και Taylor (1993) και Taylor και Ogilvie (1994, 1998) στην έρευνά τους για τον τερματισμό της αθλητικής σταδιοδρομίας ανέφεραν τέσσερις κύριες αιτίες τερματισμού της σταδιοδρομίας: την ηλικία, το εξιτήριο, τον τραυματισμό και την ελεύθερη επιλογή. Οι τρεις πρώτες αιτίες τερματισμού των αθλητριών/των τις/τους οδήγησαν εκτός ανταγωνισμού λόγω μειωμένης απόδοσης και η τέταρτη αιτία αφορούσε

εκείνες ή εκείνους που αναγκάστηκαν να σταματήσουν λόγω καταστάσεων που βρίσκονται εκτός ελέγχου.

Η απόσυρση από τον αθλητισμό και η προσαρμογή στη ζωή μετά τον αθλητισμό μπορεί να συνοδεύονται από πολλές δυσκολίες σε ψυχοκοινωνικό επίπεδο συμπεριλαμβανομένης της κοινωνικής και πολιτιστικής μοναξιάς, κοινωνικές επαφές και πρόβλημα με την οικοδόμηση νέων σχέσεων εκτός του αθλητισμού (Botterill, 1988; Danish et.al 1993; Cecic Ergic, 1999). Μετά την αποχώρηση οι αθλητές μπορεί να βιώσουν δυσκολίες σε ψυχολογικό επίπεδο, συμπεριλαμβανομένης της κρίσης ταυτότητας, της απώλειας της αυτοεκτίμησης, της μείωσης του αυτοεκτίμηση, μείωση της αυτο-ικανοποίησης, συναισθηματικά προβλήματα, αισθήματα ανεκπλήρωτου αθλητικοί στόχοι και κατάχρηση αλκοόλ και ναρκωτικών (Ballie and Danish, 1998· Cecic Ergic, 1998; Werthner και Orlick, 1986; Wylleman et.al., 1993). Μπορεί επίσης να αντιμετωπίσουν φυσιολογικές δυσκολίες που μπορεί να περιλαμβάνουν τραυματισμούς και προβλήματα υγείας, διατροφικό πρόβλημα και προβλήματα αποπροπόνησης (Werthner and Orlick, 1986· Cecic Ergic, 1998· Wylleman et.al., 1993).

Ο τερματισμός της καριέρας ενός αθλητή και η μετάβαση σε μια άλλη φάση ή στάδιο της ζωής του έχει θεωρηθεί ως μια δύσκολη διαδικασία που αποσυντονίζει πολλούς αθλητές, μάλιστα για πολλούς ελίτ και επαγγελματίες αθλητές αυτή η μετάβαση αποτελεί μια ιδιαίτερα στρεσογόνα διαδικασία (Baillie & Danish, 1992). Κάποιοι αθλητές δεν σκέφτονται τη σύνταξη κατά τη διάρκεια της ενεργού συμμετοχής τους σε αγώνες γιατί το θεωρούν υποτιμητικό και ένδειξη αποτυχίας (McLaughlin, 1981), ενώ οι αθλήτριες/τές που προγραμματίζουν εκ των προτέρων τη σύνταξη, θεωρούν τη μετάβαση από τον αθλητισμό λιγότερο δύσκολη. Οι Alison και Meyer (1988) ανέφεραν ότι πολλές από τις γυναίκες επαγγελματίες του τένις που ερεύνησαν, θεώρησαν τη συνταξιοδότηση ως ευκαιρία να ανακτήσουν περισσότερους παραδοσιακούς κοινωνικούς ρόλους και τρόπους ζωής. Ένας θετικός παράγοντας προσαρμογής ήταν ότι έχοντας άλλα ενδιαφέροντα και συμμετέχοντας σε άλλες δραστηριότητες μετά τη συνταξιοδότηση, παρείχε υποστήριξη ώστε να διατηρήσουν την ισορροπία τους στην ζωή με την παράλληλη επιδίωξη άλλων δραστηριοτήτων ενώ ασχολούνταν με ανταγωνιστικά αθλήματα (Sinclair & Orlick, 1993). Έχει υπερτονιστεί η ανάγκη να ενημερωθούν και να εκπαιδευτούν πάνω στα θέματα που αφορούν το ντόπινγκ, τον στοιχηματισμό, την οικονομική διαχείριση και

την διαχείριση των media.(NFLa, 2011, www.olympic.org b, 2009, Spieler Initiative Basketball, 2011; World Anti-Doping Agency, 2011).

Η παρούσα μελέτη ασχολείται με τις συνέπειες, όπως τις αντιλήφθηκαν μετά τον τερματισμό της αθλητικής τους σταδιοδρομίας, οι elite πρωταθλήτριες γυναίκες ολυμπιονίκες διαφόρων αθλημάτων, κατά την μετάβασή τους στην επαγγελματική και κοινωνική ζωή. Το τέλος της ανταγωνιστικής αθλητικής καριέρας μπορεί να συνοδεύεται από δυσκολίες στο επαγγελματικό επίπεδο, όπως η έλλειψη επαγγελματικής σταδιοδρομίας, η έλλειψη επαγγελματικών προσόντων και λιγότερο οι κατάλληλες επιλογές επαγγελματικής σταδιοδρομίας και μείωση του οικονομικού εισοδήματος (Cecic Ergic, 1998; Wylleman et al., 1993; Werthner και Orlic, 1986).

Ως εκ τούτου, οι περισσότερες αθλήτριες/τές υψηλής απόδοσης και υψηλού μορφωτικού επιπέδου, ακόμα και οι πιο επιτυχημένες/οι, πρέπει να βρουν ένα άλλο επάγγελμα για να επιβιώσουν οι ίδιοι ή να στηρίξουν τις οικογένειές τους, μετά τη λήξη της καριέρας τους (David,1999, Alfermann, Stambulova και Zemaitye 2004,Daudert, 2003). Όταν φτάσουν στο σημείο να αναζητήσουν εργασία οι αθλήτριες και αθλητές, έχοντας στη φαρέτρα τους μόνο αυτή την ειδική αθλητική γνώση και εμπειρία, ανταγωνιζόμενες/οι παράλληλα όλους τους υπόλοιπους που προετοιμάζονται για την εξεύρεση εργασίας με πιο παραδοσιακούς τρόπους, οι οποίοι όμως απέκτησαν κάποια ειδική μορφή εκπαίδευσης και μια εργασιακή προϋπηρεσία, τότε ανακαλύπτουν ότι πολύ δύσκολα μπορεί να μετασχηματιστεί άμεσα αυτή η εμπειρία και να εφαρμοστεί στην αγορά εργασία και τις επιχειρήσεις (Haerle, 1975). Η απουσία εργασιακής προϋπηρεσίας που αποκτήθηκε στον αθλητικό χώρο, φέρνει τους elite αθλητές σε πιο μειονεκτική θέση όσον αφορά την εύρεση εργασίας εκτός της αθλητικής τους εμπειρίας και γνώσης.(North & Lavallee, 2004). Το δύσκολο είναι ότι δεν μπορούν να βασιστούν στη χώρα τους για την ψυχολογική και οικονομική τους στήριξη μετά την απομάκρυνση από τον αθλητισμού (Stambulova, Stephan and Japhag, 2006) και η ομαλή μετάβασή τους σε μια κανονική ζωή, εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από την ηλικία, την αιτία της αποχώρησης (εθελοντική ή μη) και πόσο καλά προετοιμασμένος/η είναι ο αθλητής/τρια για τη ζωή μετά το σπορ (Lavellee & Robinson, 2007; Stambulova, Stephan & Jaephag 2006; Tinley, 2002). Φαίνεται άκρως απαραίτητη και επιβεβλημένη η συμμετοχή των αθλητριών/των των αθλητών σε μια διπλή σταδιοδρομία και οφείλουν να φροντίσουν για την προετοιμασία του τερματισμού της αθλητικής τους καριέρας (Aquilina, 2013).

Από οργανωτική άποψη, πολλές ομάδες ή αθλητικές ομοσπονδίες συχνά δεν θέλουν ένας αθλητικός ψυχολόγος να ασχοληθεί με τον τερματισμό της σταδιοδρομίας και τη ζωή μετά τον αθλητισμό, από φόβο μήπως αποσπάσει την προσοχή του αθλητή από την ανταγωνιστική τους εστίαση (Taylor and Ogilvie, 2001)

Παρόλ' αυτά τη τελευταία δεκαετία παρατηρείται μια αυξημένη δράση όσον αφορά στο τερματισμό της αθλητικής καριέρας των αθλητών και τον συνδυασμό της με την μετέπειτα ένταξή τους στην κοινωνική και την επαγγελματική ζωή. (πχ. δράσεις ΕΣΠΑ 2007-2013 για διπλή σταδιοδρομία, Erasmus +).

Η διπλή σταδιοδρομία, γνωστότερη ως dual career, αποτελεί τη σύνδεση του αθλητισμού και της επαγγελματικής ζωής ενός/μιας αθλητή/τριας μετά το τέλος της καριέρας του/της. Γεφυρώνει τους δύο στόχους, την εκπλήρωση των αθλητικών επιδόσεων και τη φροντίδα για ένα ελπιδοφόρο επαγγελματικό μέλλον. Η dual career στον αθλητισμό ενώνει την καριέρα, με την εκπαίδευση και την εργασία, προκειμένου το άτομο να βρεί ένα ρόλο στη κοινωνία και να έχει ένα εισόδημα (European Commission, 2013). Ο όρος διπλή σταδιοδρομία αναφέρεται στον συνδυασμό της αθλητικής καριέρας με σπουδές ή δουλειά (Ryba, et al., 2015).

Οι θεσμικοί φορείς που δρουν συμβουλευτικά και οι εκπαιδευτικές δράσεις μπορεί να είναι αποτελεσματικοί βοηθώντας τους αθλητές να ασχοληθούν με την μετά-αθλητική ζωή και να συνειδητοποιήσουν τις δεξιότητες που χρειάζονται να κατέχουν και σε άλλους επαγγελματικούς ή ακαδημαϊκούς τομείς, αξιοποιώντας τις δεξιότητες που έχουν ήδη αποκτήσει ενασχόλησή τους με τον αθλητισμό.

2.14. Η θέση της γυναίκας στους σύγχρονους Ολυμπιακούς Αγώνες

Οι πρώτοι σύγχρονοι ολυμπιακοί αγώνες που έγιναν στην Αθήνα το 1896 στέφθηκαν με απόλυτη επιτυχία. Οι άνθρωποι που πρότειναν την ανασύσταση των ολυμπιακών αγώνων ήταν ο Έλληνας Δημήτρης Βικέλας όπου ήταν και ο πρώτος πρόεδρος της Διεθνούς Ολυμπιακής Επιτροπής (Δ.Ο.Ε) το 1894-1896 και ο Γάλλος βαρόνος Pierre Freda de Coubertin δεύτερος πρόεδρος της ΔΟΕ το 1896-1925. Ο Pier de Coubertin επηρεασμένος από τις απόψεις που επικρατούσαν για την θέση της γυναίκας εκείνη την εποχή πήρε την απόφαση οι ολυμπιακοί αγώνες να φιλοξενούν μόνο άντρες αθλητές όπως γινόταν και στους αρχαίους ολυμπιακούς αγώνες. Αυτήν την στάση την είχαν και οι επόμενοι πρόεδροι της ΔΟΕ μετά τον Γάλλο βαρόνο. Οι

γυναίκες κατάφεραν πολλά μέχρι την έναρξη των επόμενων ολυμπιακών αγώνων στο Παρίσι το 1900 για τα δικαιώματα και την θέση τους στην κοινωνία. Έτσι το 1900 στην δεύτερη ολυμπιάδα παρά την αντίθετη άποψη του Γάλλου Βαρόνου να μην συμμετάσχουν γυναίκες πολλά μέλη της ΔΟΕ διαφώνησαν μαζί του και έτσι σε αυτούς τους αγώνες έλαβαν μέρος 11 γυναίκες. Στα αγωνίσματα της αντισφαίρισης, του γκολφ και της ιστιοπλοΐας.

Από τα τέλη του 18^{ου} αιώνα και μετά οι γυναίκες άρχισαν να δημιουργούν κινήματα, ομοσπονδίες, γυμναστήρια, διοργανώσεις αθλημάτων με μοναδικό στόχο την συμμετοχή τους στους ολυμπιακούς αγώνες. Εν τέλει τα κατάφεραν και άλλαξαν την γνώμη που είχε ο κόσμος για την γυναίκα όταν 11 γυναίκες μπόρεσαν να πάρουν μέρος στους δεύτερους ολυμπιακούς στο Παρίσι. Καθώς περνούσαν τα χρόνια η συμμετοχή των γυναικών αυξανόταν όπως και τα αγωνίσματα. Στους Ολυμπιακούς αγώνες του Λονδίνου το 1908 οι γυναίκες που πήραν μέρος ήταν 37, στους αγώνες της Στοκχόλμης το 1912 πήραν μέρος 48 αθλήτριες οι πίνακες συμμετοχής των γυναικών δείχνουν ότι από αγώνα σε αγώνα ο αριθμός συμμετοχής αυξάνεται διαρκώς όπως και τα αγωνίσματα που παίρνουν μέρος οι γυναίκες.

Στους ολυμπιακούς αγώνες της Ατλάντα το 1996 πήραν μέρος 3.510 αθλήτριες, ο μεγαλύτερος αριθμός μέχρι τότε στην ιστορία των ολυμπιακών αγώνων. Ένα ακόμα χαρακτηριστικό αυτών των ολυμπιακών αγώνων ήταν η παρθενική εμφάνιση του γυναικείου ποδοσφαίρου.

Η συμμετοχή των γυναικών αυξάνεται διαρκώς, στους Ολυμπιακούς του Σίδνεϋ το 2000, ο αριθμός συμμετοχής ανερχόταν στις 4.050 γυναίκες, όπως επίσης και οι διακρίσεις και η συμμετοχή των γυναικών σε όλα τα αγωνίσματα που ήταν στο πρόγραμμα των αγώνων. Συμμετοχή των γυναικών υπήρχε και στους χειμερινούς αγώνες από το 1924 στην Γαλλία με 12 γυναίκες να παίρνουν μέρος. Καθώς στους χειμερινούς αγώνες ο αριθμός αυξανόταν, μετά από 82 χρόνια στους ολυμπιακούς αγώνες του Τορίνο το 2006 η συμμετοχή των γυναικών ανερχόταν στις 960 αθλήτριες.

Τόσο η ΔΟΕ όσο και τα διάφορα κινήματα που κινητοποιήθηκαν για την ισότητα των δύο φύλων, κατάφεραν όλη αυτή η προσπάθεια να έχει αποτέλεσμα. Η διαφορά που υπάρχει από τότε μέχρι σήμερα είναι τεράστια όχι μόνο στον αύξοντα αριθμό συμμετοχής γυναικών αλλά κυρίως στην θέση της γυναίκας στην κοινωνία, στα δικαιώματα της, στον τρόπο που ο κόσμος πλέον αντιμετωπίζει τις γυναίκες όχι

μόνο ως μάνες και συζύγους αλλά ως ισότιμο παραγωγικό μέλος της κοινωνίας και σε πολλές χώρες ως ισότιμη με τον άντρα.

Όπως αναφέρθηκε και πιο πάνω, η διαφορά είναι τεράστια από τους πρώτους ολυμπιακούς με τους ολυμπιακούς τα τελευταία χρόνια. Στους ολυμπιακούς αγώνες του Λονδίνου το 2012 η συμμετοχές των γυναικών ήταν ίσες με αυτές των αντρών κάτι πρωτόγνωρο στην ιστορία των ολυμπιακών αγώνων. Πέρα όμως από τους αριθμούς που αποδεικνύουν πως τα πράγματα έχουν αλλάξει, υπάρχουν κι άλλα γεγονότα που αποδεικνύουν το ίδιο. Όπως η συμμετοχή της γυναίκας στην πολιτική, το δικαίωμα ψήφου, η συμμετοχή των γυναικών σε διοικήσεις, ομοσπονδίες μεγάλα εκτελεστικά όργανα, η συμμετοχή σε αθλήματα που παλιότερα χαρακτηρίζονταν αντρικά όπως ποδόσφαιρο, πολεμικές τέχνες κλπ.

Πρέπει να αναφερθεί ότι αυτές οι ραγδαίες αλλαγές γινόντουσαν σταδιακά με πολύ αργό ρυθμό, με μεγάλες και σοβαρές προσπάθειες από τις γυναίκες την εποχή εκείνη αφού είχαν να αντιμετωπίσουν ολόκληρους λαούς που πίστευαν το αντίθετο. Αρνητική επιρροή είχε η άποψη του Coubertin για τον γυναικείο αθλητισμό που χαρακτηρίστηκε σκληρή.

2.15. Η Ελληνίδα πρωταθλήτρια σήμερα

Η ένταξη των γυναικών στους Ολυμπιακούς Αγώνες και η πρόσβαση της στον αθλητισμό προέτρεψε την κοινωνία στην αναθεώρηση των αντιλήψεων που επικρατούσαν για το ρόλο της στον επαγγελματικό και οικογενειακό τομέα. Σήμερα, έως τον Μάιο του 2020, οι γυναικείες διοικητικές θέσεις στις 11 από τις 30 Ολυμπιακές επιτροπές έφτασαν το 37% και η IOC έφτασε το στόχο που είχε ορίσει για την έμφυλη ισότητα στις επιτροπές της, αγγίζοντας γενικά το 48% των θέσεων παρόλο που το έτος 2013, μόνο το 20% των γυναικών βρίσκονταν στις ίδιες θέσεις.

Στην Ελλάδα το ποσοστό αυτό παρά την θεσμική αναβάθμιση για την συμμετοχή των γυναικών που επιχειρείται σε όλους τους επαγγελματικούς και κοινωνικής τομείς, και ιδίως στον αθλητισμό το ποσοστό στη χώρα μας φτάνει μόλις το 10%. Η συμμετοχή των γυναικών στον αθλητισμό ακόμα παραμένει μια δύσκολη διαδικασία ιδιαίτερα όταν η κοινωνική τους θέση σε συγκεκριμένες χώρες πλαισιώνεται από πολιτισμικά και θρησκευτικά εμπόδια που την περιορίζουν και την αποτρέπουν από τη συμμετοχή είτε στο αθλητικό είτε στο διοικητικό κομμάτι.

Παρόλο που κατάφεραν μετά από δύσκολους και αιματηρούς αγώνες να ξεπεράσουν ανυπέρβλητα εμπόδια, ακόμα και σήμερα δεν μπορούμε να μιλήσουμε για ισότητα στη λήψη αποφάσεων και στην ισότιμη πρόσβαση σε ηγετικές θέσεις στον τομέα του αθλητισμού σε εθνικό αλλά και διεθνές επίπεδο. Η ισότητα των φύλων παραμένει ένα θεμελιώδες ανθρώπινο δικαίωμα και κορωνίδα του ολυμπιακού χάρτη.

Η καθημερινή ζωή των ελίτ αθλητριών και αθλητών είναι σε μεγάλο βαθμό διαφορετική συγκριτικά με τα άτομα που διάγουν μια κανονική ζωή εκτός του αθλητισμού υψηλών επιδόσεων. Σε σύγκριση με τον γενικό πληθυσμό, οι ελίτ αθλήτριες/τές αντιμετωπίζουν ισχυρές πιέσεις για επιτυχή απόδοση, με έντονη την αυξημένη προσοχή των μέσων ενημέρωσης, μεγάλες αλλαγές στο τόπο διαμονής, στην εκπαίδευση και στους αγώνες. Οι αθλήτριες και οι αθλητές αναμφίβολα βιώνουν έντονες καταστάσεις ζωής για αυτό αντιμετωπίζονται ως ένα ξεχωριστό κομμάτι του πληθυσμού. Ιδίως οι γυναίκες αθλήτριες προκειμένου να παραμείνουν στον ανδροκρατούμενο κόσμο του αθλητισμού, αντιμετωπίζουν συχνά σεξιστικές συμπεριφορές παρά τη θέλησή τους που συσχετίζονται με την παραδοσιακή φαλλοκρατική κουλτούρα η οποία ούτε αποδέχεται ούτε εκτιμά τις γυναίκες (Rodriguez & Gill, 2011, p. 337).

Έρευνες απέδειξαν πως γυναίκες που ασχολούνται με τον πρωταθλητισμό, έχουν λιγότερες πιθανότητες να αποτελέσουν θύματα σεξουαλικής παρενόχλησης εκτός αθλητικού περιβάλλοντος σε σχέση με άλλες γυναίκες (Bart, 1981). Όλα αυτά τα προβλήματα που κάνουν αισθητή τη παρουσία τους σε πολλές αθλητικές οργανώσεις στη χώρα μας, συν το μισθολογικό χάσμα των αθλητριών, την ελλειπή προώθηση των γυναικείων επιτυχιών, τη λανθάνουσα ή ανισομερής προβολή των ΜΜΕ της γυναικείας εικόνας, λειτουργούν αναχρονιστικά στη κοινωνική πρόοδο και τη σύγχρονη αντίληψη της ισότιμης συνύπαρξης και εξέλιξης των φύλων που προάγουν εντέλλει τη κοινωνική συνοχή.

Η ΕΟΕ αναφέρει στην ετήσια έκθεσή της για το 2022, ότι συμμετέχει στο έργο Erasmus+ GAMES, με πλήρη ονομασία “Guidance to Achieve More Equal leadership in Sport” που στοχεύει στο να βελτιώσει το επίπεδο της ισότητας των φύλων στις βασικές θέσεις ηγεσίας και λήψης αποφάσεων των Εθνικών Ολυμπιακών Επιτροπών. Χρηματοδότης του προγράμματος είναι η Ευρωπαϊκή Ένωση και συντονιστής το Ευρωπαϊκό Γραφείο των Ευρωπαϊκών Ολυμπιακών Επιτροπών, με συμμετοχή εκτός από της Ελλάδας, άλλων επτά Εθνικών Ολυμπιακών Επιτροπών της Ευρώπης. Η Βάσω Μιλούση, Πρόεδρος της Επιτροπής Ισότητας των Φύλων

στην ΕΟΕ και η υπεύθυνη ευρωπαϊκών έργων στην ΕΟΕ, Γεωργία Παπαθανασίου, συμμετείχαν στις 27 & 28 Σεπτεμβρίου 2022 στην προγραμματισμένη διακρατική συνάντηση των εταίρων του Έργου Erasmus+ GAMES, στο Δουβλίνο. Στη συνάντηση συζητήθηκαν τα αποτελέσματα της έρευνας που αποτυπώνουν την κατάσταση αναφορικά με το επίπεδο της ισότητας των φύλων στο εσωτερικό των οκτώ Ευρωπαϊκών Ολυμπιακών Επιτροπών και επιλεγμένων ομοσπονδιών καθώς και οι δράσεις που θα σχεδιαστούν ως δίοδοι για την προώθηση της ισότητας των φύλων σε θέσεις ηγεσίας και λήψης αποφάσεων στον αθλητισμό.

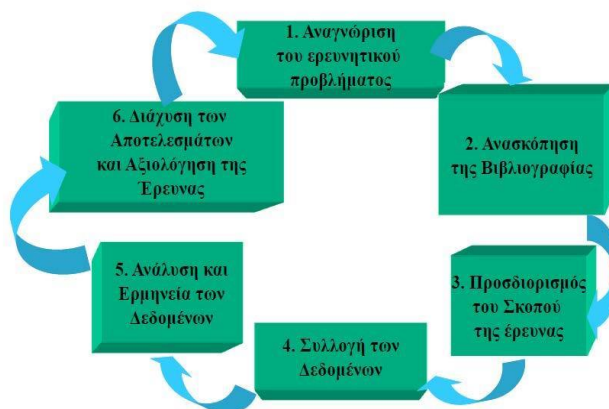
Η Ελληνίδα Πρωταθλήτρια και Ολυμπιονίκης **Άννα Ντουντουνάκη** (Πρωταθλήτρια Ευρώπης στην Κολύμβηση) εξέφρασε με χαρακτηριστικά λόγια την άποψή της για τη θέση της γυναίκας αθλήτριας, στις 8 Μαρτίου του 2022, τη γιορτινή μέρα της γυναίκας: *«Στις 8 Μαρτίου, γιορτάζουμε σε όλο το κόσμο τα επιτεύγματα των γυναικών και αναγνωρίζονται οι προκλήσεις, οι δυσκολίες, οι διακρίσεις που αντιμετωπίζουμε σε ένα ταχέως μεταβαλλόμενο περιβάλλον. Η ισότητα των φύλων είναι μια αναγκαία συνθήκη για ένα δικαιότερο κόσμο, και είναι κυρίως θέμα παιδείας. Η γυναίκα μπορεί να πετύχει τους στόχους της σε όλους τους τομείς. Αρκεί να πιστέψει στον εαυτό της, στις δυνατότητες της, να νιώσει δυνατή και ασφαλής και να αγωνιστεί σκληρά. Πάντως, είμαι αισιόδοξη. Σταδιακά η κατάσταση βελτιώνεται και στον αθλητισμό, και στην οικογένεια, και στην εκπαίδευση και στη κοινωνία και στη πολιτική, αλλά χρειάζονται ακόμα πολλά βήματα».*

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3. ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΕΡΕΥΝΑΣ

3.1 Είδη έρευνας και η σημασία της ποιοτικής έρευνας

Έρευνα καλείται η διαδικασία που ακολουθείται προκειμένου να κατανοηθεί καλύτερα ένα ζήτημα ή ένα θέμα. Η έρευνα είναι σημαντική για τρεις λόγους (Creswell, 2011) καθώς, αυξάνει τις γνώσεις μας για ένα θέμα, δηλαδή μέσω των αποτελεσμάτων που συγκεντρώνουμε βρίσκουμε λύσεις σε προβλήματα και καλύπτουμε γνωστικά κενά. Το παρακάτω σχήμα αναφέρεται στα έξι στάδια της διαδικασίας της έρευνας.

Εικόνα 3. Τα έξι στάδια της έρευνας

<https://docplayer.gr/122360579-Methodologia-ekpaideytikis-ereynas.html>

Μετά την αναγνώριση του ερευνητικού προβλήματος, το δεύτερο στάδιο είναι η ανασκόπηση της βιβλιογραφίας, ένα σημαντικό στάδιο διότι ελλοχεύει κινδύνους όπως λογοκλοπή, η έλλειψη στοιχείων, η ασάφεια δεδομένων και άλλα. Το τρίτο στάδιο της διαδικασίας της έρευνας είναι ο προσδιορισμός του σκοπού της έρευνας όπου ο ερευνητής πρέπει να προσδιορίσει και να επιλέξει τη πτυχή του προβλήματος θέλει να ερευνήσει. Το τέταρτο στάδιο είναι η συγκέντρωση των δεδομένων. Σε αυτό το στάδιο ο ερευνητής θα πρέπει να συλλέξει δεδομένα ,να δει πού θα απευθυνθεί ώστε να λάβει σωστά και αξιόπιστα δεδομένα. Το πέμπτο στάδιο είναι η ανάλυση και ερμηνεία των δεδομένων που συνέλεξε ο ερευνητής στο τέταρτο στάδιο. Στο τελευταίο στάδιο της διαδικασίας της έρευνας είναι ανακοίνωση των αποτελεσμάτων και η αξιολόγηση της έρευνας.

Με βάση τη μορφή και τις ερωτήσεις ενός προβλήματος ο ερευνητής επιλέγει αν θα χρησιμοποιήσει την ποσοτική ή την ποιοτική έρευνα ή τις λεγόμενες **μεικτές** μεθόδους. Με τις ποσοτικές μεθόδους μελετώνται ζητήματα που μετρούν τάσεις ή αναζητούν εξηγήσεις ή συσχετίσεις μεταξύ διαφόρων μεταβλητών που αφορούν ένα θέμα. Οι ποσοτικές αναλύσεις γίνονται με τη βοήθεια της στατιστικής επιστήμης. Οι ποιοτικές μεθόδους μελετούν ένα θέμα του οποίου δεν είναι γνωστές οι μεταβλητές και πρέπει να διερευνηθούν μέσα από τις απόψεις των συμμετεχόντων. Οι μεικτές μέθοδοι από την άλλη μεριά, συνδυάζουν καλύτερα τα πλεονεκτήματα των δυο πρώτων αλλά αντιμετωπίζουν καλύτερα τις αδυναμίες τους.

Σύμφωνα με την Παρασκευοπούλου και Κόλλια (2008) η ποιοτική έρευνα αναφέρεται στο είδος της διαδικασίας όπου ο ερευνητής παίρνει συνεντεύξεις, σημειώνει και παρατηρεί, περιγράφει και προσπαθεί να ερμηνεύσει τα γεγονότα, όπως ακριβώς είναι. Ο ερευνητής σε αυτήν την μέθοδο πρέπει να είναι συγκεντρωμένος και αμερόληπτος ώστε να μπορεί να καταγράψει όλα τα στοιχεία τα οποία ακούει και οφείλει να καταγράφει αυτά τα οποία συζητούν μεταξύ τους οι ερωτώμενοι, ακόμα και να παρατηρεί το πώς συμπεριφέρονται και κάθονται, Ο Ζαφειρόπουλος (2012) αναφέρει ότι η ποιοτική έρευνα είναι η συλλογή των ερμηνευτικών και διερευνητικών μεθόδων που χρησιμοποιούνται από διαφορετικές επιστήμες προκειμένου να περιγράψουν, και να επιδώσουν μια σημασία σε ένα φαινόμενο. Η ποιοτική έρευνα σε αντίθεση με την ποσοτική έρευνα δεν χρησιμοποιεί αριθμητικά στοιχεία αλλά εξηγεί και αναλύει τα αποτελέσματα των φαινομένων αυτών.

Η ποιοτική έρευνα είναι η καταγραφή, η ανάλυση προφορικών συνεντεύξεων με σκοπό να γνωρίσουμε το περιβάλλον κάποιων καταστάσεων και ποιοι λόγοι τις έχουν διαμορφώσει. Η ποιοτική σε αντίθεση με τη ποσοτική έρευνα, διεξάγεται σε φυσικό περιβάλλον δηλαδή ο ερευνητής έχει την δυνατότητα να εξετάζει αυτά που συμβαίνουν εκείνη την στιγμή (Καμπίτσης, 2004). Ο Καμπίτσης (2004) τονίζει ότι οι ποιοτικές μέθοδοι δίνουν την δυνατότητα στον ερευνητή να καταλάβει τη σημασία και το πόσο αντιλαμβάνονται ένα θέμα οι ερωτώμενοι. Έχει τη δυνατότητα να καταγράφει αυτά που λέει ο ερωτώμενος βεβαίως με τη συγκατάθεσή του, έτσι ώστε να επιλέξει ο ίδιος, ό,τι πιστεύει ότι είναι σημαντικό για την έρευνά του. Μπορεί να παρακολουθεί κατά την διάρκεια της συνέντευξης στάσεις, μορφασμούς, διαφωνίες μεταξύ των ανθρώπων που συμμετέχουν στο θέμα κερδίζει χρόνο από το να κρατά

σημειώσεις και να χάνει το πιο ουσιώδες της συνέντευξης που είναι το ίδιο το υποκείμενο (Παρασκευοπούλου & Κόλλια, 2008).

Η κουλτούρα και ο πολιτισμός του ερευνητή είναι στοιχεία που επηρεάζουν τα αποτελέσματα της έρευνας. Στις ποιοτικές έρευνες δεν περιγράφονται όμως μόνο οι συμμετέχοντες και οι αφηγήσεις τους, αλλά ο ερευνητής πρέπει να ερμηνεύσει τα αποτελέσματα που έχει συλλέξει/αποκομίσει και να αναλύσει τα συμπεράσματά του μέσα από τις παρατηρήσεις που έχει κάνει. Σύμφωνα με τις ερευνήτριες Παρασκευοπούλου και Κόλλια (2008) θεωρούν ότι στην ποιοτική έρευνα έχουμε να κάνουμε με απλούς θνητούς ανθρώπους, οι οποίοι είτε μπορεί να ψεύδονται είτε να είναι υποκριτές. Σύμφωνα με τον Ζαφειρόπουλο (2012) οι ποιοτική έρευνα γίνεται με τις εξής μεθόδους:

1. Συμμετοχική παρατήρηση (participant observation)
2. Ομάδες εστίασης (focus group)
3. Προσωπική συνέντευξη (personal interview)
4. Ανάλυση λόγου (discourse analysis)
5. Ανάλυση κειμένου-αρχαιακού υλικού (analysis of documentation)
6. Ανάλυση περιεχομένου (comment analysis)
7. Μελέτες ευχρηστίας (usability studies)
8. Η μελέτη περίπτωσης (case study)

Όπως αναφέρει και ο Ιωσηφίδης (2013), όπως η ποσοτική έτσι και η ποιοτική έχει πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα. Τα πλεονεκτήματα της ποιοτικής έρευνας αναφέρονται στην ευέλικτη δομή, και στη δυνατότητα που δίνει στον ερευνητή να κατανοήσει τις διαδικασίες και συμπεριφορές αν και εξαρτάται από τις αντιλήψεις και την εμπειρία του.

3.2. Επιλογή και χρήση εργαλείων

Στην εφαρμοσμένη έρευνα είναι απαραίτητο οι μέθοδοι που την παράγουν να φέρουν σε ένα ικανοποιητικό αποτέλεσμα (Thomas & Nelson, 2003). Η ποιοτική έρευνα, μέσω της συνέντευξης μπορεί να ικανοποιήσει τις ανάγκες της εφαρμοσμένης έρευνας (Στεργιούλας, 2008). *«Η συνέντευξη είναι η επικοινωνία μεταξύ προσώπων όπου καθοδηγούνται από τον ερευνητή με στόχο να αποκτήσει τις απαραίτητες*

πληροφορίες οι οποίες είναι αναγκαίες για την έρευνά του» (Cohen, Manion & Morrison, 1992). Η συνέντευξη είναι καθοριστικό εργαλείο της ποιοτικής μεθόδου. Όπως όλες οι μέθοδοι έτσι και οι συνεντεύξεις έχουν μειονεκτήματα και πλεονεκτήματα. Τα πλεονεκτήματα αυτής της μορφής συλλογής δεδομένων είναι ότι παρέχουν χρήσιμες πληροφορίες αν ο ερευνητής δεν μπορεί να παρατηρήσει άμεσα τον συμμετέχοντα και ακόμα ο συμμετέχοντας μπορεί να απαντήσει με περισσότερες λεπτομέρειες στοιχεία για τον εαυτό του. Ακόμα ο ερευνητής ο οποίος παίρνει την συνέντευξη έχει καλύτερο έλεγχο των ερωτήσεων που δίνει και των απαντήσεων που παίρνει διότι μπορεί να κάνει συγκεκριμένες ερωτήσεις και να πάρει τις απαντήσεις που θέλει εκείνος.

Μειονεκτήματα αποτελούν τα εξής: το πρόβλημα του απρόοπτου δηλαδή ένας άνθρωπος σε ερώτηση του ερευνητή να πιεστεί ψυχολογικά και να αντιδράσει συναισθηματικά, να αρχίσει να κλαίει ή να φωνάζει ή ακόμα να φύγει και να μην συνεχίσει την συνέντευξη. Φαίνεται ότι η παρουσία του μπορεί να επηρεάζει τους συμμετέχοντες. Ο ερευνητής καταγράφει τις απαντήσεις των συμμετεχόντων, στη συνέχεια τις επεξεργάζεται και τις συνοψίζει.

Τα είδη της συνέντευξης είναι οι τυποποιημένες/δομημένες συνεντεύξεις και οι μή τυποποιημένες/δομημένες συνεντεύξεις. Η τυποποιημένη συνέντευξη περιλαμβάνει την δομημένη συνέντευξη και την ημι-δομημένη συνέντευξη. Στην τυποποιημένη συνέντευξη χρησιμοποιείται ερωτηματολόγιο όπου ο ερευνητής κάνει συγκεκριμένες ερωτήσεις για κάποια συγκεκριμένα θέματα. Στις μη τυποποιημένες συνεντεύξεις ο ερευνητής, μπορεί να αλλάξει η αρχική δομή των ερωτήσεων ανάλογα με τη ροή της συνέντευξης Eisner (1991). Επιτρέπει στους ερωτώμενους να εκφράζονται ελεύθερα, να εξηγούν τις σκέψεις τους ωστόσο από την μεριά του ερευνητή υπάρχει δυσκολία γιατί πρέπει να προσέχει ώστε να μπορεί να πάρει τις σωστές πληροφορίες και να τις αναλύσει μέσα από τις απαντήσεις του ερωτώμενου (Μουλού, 2013).

Στην παρούσα έρευνα χρησιμοποιήθηκε η κατηγορία συνέντευξης με ανοικτές ερωτήσεις προς τις συμμετέχουσες. Μια ποιοτική συνέντευξη πραγματοποιείται όταν ο/η ερευνητής/τρια θέτει ανοικτές ερωτήσεις σε έναν/μια ή περισσότερους/ρες συμμετέχοντες/ουσες με σκοπό να λάβει ανοικτή απάντηση. Δεν περιορίζει τον/την συμμετέχοντα/ουσα στον τρόπο που θα απαντήσει, ούτε βάζει όρια αλλά τον/την αφήνει να εκφράσει καλύτερα και χωρίς πίεση τις απόψεις του/της.

Κύρια φροντίδα της ερευνήτριας ήταν οι σαφείς απαντήσεις των γυναικών που αποτέλεσαν το δείγμα έτσι ώστε να συλλεχθούν οι πολύτιμες πληροφορίες για την διεκπεραίωση της έρευνας. Οι 35 ερωτήσεις απαντούν το γενικό σκοπό και ερωτήματα της έρευνας, οι οποίες στοιχήθηκαν σε πέντε ομάδες.

Η πρώτη ομάδα στόχευε στα προσωπικά στοιχεία των αθλητριών, τη διάρκεια παραμονής τους στη elite και γενικά στον αθλητισμό. Η δεύτερη εστιαζόταν στην οικογενειακή τους κατάσταση, τη περιγραφή του κοντινού περιβάλλοντός τους, την οικογένεια, τα αδέρφια, τους συντρόφους που επηρέασαν την προώθησή τους στον αθλητικό χώρο και την υποστήριξή τους ως το τέλος της καριέρας τους. Η τρίτη επικεντρωνόταν στη προσωπική τους στάση απέναντι στην απόσυρσή και τις απόψεις τους για την μετέπειτα πορεία τους.

Η τέταρτη κατηγορία ερωτήσεων αφορούσε στα οικονομικά και θέματα, όπως εκείνες τα αντιμετώπισαν και ποιες δυσκολίες συνάντησαν και η πέμπτη κατηγορία αφορούσε θέματα του κοινωνικού και ευρύτερου εργασιακού περιβάλλοντος, πώς τις αντιμετώπισαν με το πέρας της καριέρας τους και πώς οι ίδιες το αντιλήφθηκαν με το πέρασμα στη κανονικότητα.

3.3 Μεθοδολογικός Σχεδιασμός

Η έρευνα πραγματοποιήθηκε κατά τη διάρκεια των μηνών Νοεμβρίου 2022 - Φεβρουαρίου 2023. Συμμετείχαν 5 Ελληνίδες Πρωταθλήτριες Ολυμπιονίκες και Παγκοσμιονίκες. Το διάστημα κρίθηκε κατάλληλο για τις συνεντεύξεις δεδομένου ότι οι επιλεγθείσες αθλήτριες διάγουν έναν έντονο κοινωνικό και επαγγελματικό βίο, ακόμα και μετά την απόσυρσή τους, με πολλές δραστηριότητες και συμμετοχές σε συνέδρια, κοινωνικές εκδηλώσεις, με παράλληλες υποχρεώσεις σε οικογένεια και εργασία και είναι πολύ σημαντικές οι απόψεις τους για το πώς το βιώνουν και πώς βίωσαν τις υποβληθείσες ερωτήσεις αναφορικά με τη ζωή τους.

Η δειγματοληψία γίνεται προκειμένου να συγκεντρώσουμε τα άτομα που μας ενδιαφέρουν προκειμένου να συμμετέχουν στην συνέντευξη. Όπως αναφέρει και ο Καμπίτσης (2004) ο ερευνητής θέλει μέσα από το δείγμα να κάνει γενικεύσεις, δηλαδή να επιλέξει όσο το δυνατόν διαθέσιμο πληθυσμό για να συμμετέχει στην έρευνα του. Όμως ο πληθυσμός δεν είναι πάντα διαθέσιμος είτε λόγω του μεγάλου μεγέθους τους, είτε λόγω ότι δεν ξέρουμε ποια άτομα ανήκουν στον πληθυσμό που μας ενδιαφέρει, για αυτό το λόγο επιλέγουμε ένα τμήμα του πληθυσμού το οποίο θα

αντιπροσωπεύει ολόκληρο τον πληθυσμό, αυτό το τμήμα του πληθυσμού ονομάζεται δείγμα. Επίσης ο Καμπίτσης (2004) τονίζει ότι το δείγμα πρέπει να επιλεγεί με τέτοιο τρόπο ώστε να αντιπροσωπεύει όσο γίνεται καλύτερα τον πληθυσμό όλο.

Η διαδικασία της δειγματοληψίας είναι στοχευόμενη δηλαδή το δείγμα επιλέγεται ανάλογα με τις πληροφορίες που διαθέτει προκειμένου θα χρησιμοποιηθούν για την εκπόνηση της έρευνας. Στο δείγμα βασίζεται η εγκυρότητα της έρευνας για αυτό το λόγο ένα αντιπροσωπευτικό και ομοιογενές δείγμα μπορεί να δώσει αξιόπιστα αποτελέσματα. Βασιζόμενοι στο προηγούμενο χαρακτηριστικό, οι συνεντευξείς χαρακτηρίζονται έγκυρες όταν έχουν καταγράψει με σαφήνεια τις απόψεις και τα συναισθήματα των συνεντευξιαζόμενων, οπότε και επιτρέπουν τη σωστή ερμηνεία τους.

Το δείγμα, που χρησιμοποιήθηκε στην παρούσα έρευνα αποτέλεσαν 5 ελληνίδες Πρωταθλήτριες Ολυμπιονίκες, ηλικίας από 38-54 ετών, οι οποίες είχαν συμμετάσχει σε Παγκόσμιους, Πανευρωπαϊκούς και Ολυμπιακούς αγώνες, έμειναν στην παγκόσμια elite του αθλήματος τους από 7 έως 24 χρόνια, οι 3 αθλήτριες από τις 5 έζησαν τα εφηβικά τους χρόνια στο τόπο καταγωγής τους, σε επαρχιακές πόλεις και είχαν μια τεράστια καριέρα είτε σε ατομικά είτε σε ομαδικά ολυμπιακά αθλήματα. Η εμπειρία, η διάρκεια στη elite και οι διακρίσεις τους, ήταν τα πρωτεύοντα κριτήρια επιλογής τους για τη συγκεκριμένη έρευνα. Για όλους τους παραπάνω λόγους θεωρήθηκε ότι το δείγμα ήταν αντιπροσωπευτικό και συνεπώς, τα αποτελέσματα αξιόπιστα

3.4. Διαδικασία συλλογής και ανάλυση δεδομένων

Στην παρούσα έρευνα η μελετήτρια ανήκει στο χώρο του αθλητισμού, είναι 3 φορές Olympian, μέλος Εθνικών ομάδων σε 3 Ολυμπιακούς αγώνες, σε Παγκόσμια και Ευρωπαϊκά πρωταθλήματα από το 1994-2008, κατέχει επαγγελματική εμπειρία 7 χρόνων ως προπονήτρια, υπεύθυνη οργάνωσης Ακαδημιών σε BeachVolley CLUB, εργάστηκε για τους Μεσογειακούς Αγώνες στη Πάτρα (2019) ως Υπεύθυνη Λειτουργίας των Προπονητηρίων και ως στέλεχος της ΕΟΠΕ σε τουρνουά Πανελληνίου Πρωταθλήματος.

Είναι σημαντικό ο/η της ερευνήτρια που πραγματοποιεί την έρευνα να κατέχει τη γνώση του προς εξέταση αντικειμένου και την εμπειρία ώστε επιτελέσει τη διεξαγωγή της συγκεκριμένης έρευνας. Οι συνεντεύξεις πραγματοποιήθηκαν μετά

από πρόσκληση της ερευνήτριας προς το δείγμα των συνεντευξιαζόμενων αθλητριών και σχετική τηλεφωνική αναλυτική ενημέρωση για τους στόχους, την διασφάλιση της ανωνυμίας των συνομιλιών και απαντήσεων και τους όρους εγκυρότητας των συνεντεύξεων. Οι συνεντεύξεις διεξήχθησαν σε ουδέτερους επαγγελματικούς χώρους μετά από συμφωνία των δυο μερών, σε συγκεκριμένο μέρος και ώρα. Για τη διασφάλιση των απαντήσεων οι συνομιλίες καταγράφονταν από ειδικό δημοσιογραφικό μαγνητόφωνο και οι συνεντεύξεις διήρκεσαν μια ώρα.

Η ανάλυση των ποιοτικών δεδομένων, εμφανίζει μια συνεχή διαδικασία ανάλυσης των δεδομένων οι οποίες προσεγγίστηκαν με τη μέθοδο της ανάλυσης περιεχομένου, βασίστηκε στην κωδικοποίηση των δεδομένων και της θεματικής ανάλυσης στη σύμπτυξη των πληροφοριών σε μικρότερες και ευκολότερα αναλυόμενες μονάδες, μέσω της δημιουργίας πεδίων και εννοιών που προέκυψαν από τα δεδομένα (Καμπίτσης, 2004:791). Έτσι, η ανάλυση των ποιοτικών δεδομένων βασίστηκε στη κωδικοποίηση και τη σύμπτυξη πληροφοριών (Glaser & Strauss 1967).

Σκοπός της ερευνήτριας ήταν να ανασύρει τα δεδομένα, αφήνοντας τις αθλήτριες να δώσουν τις απαντήσεις τους στις ερευνητικές αναζητήσεις. Σκοπός ήταν οι ερωτώμενες να είναι ελεύθερες να ταξινομήσουν οι ίδιες τα βιώματα, τις απόψεις και τις προσωπικές τους εμπειρίες.

3.5. Δεοντολογικά ζητήματα

Συναισθήματα εμπιστοσύνης και εχεμύθειας που δημιουργούν ένα ασφαλές περιβάλλον προκειμένου να ολοκληρωθεί επιτυχώς η διαδικασία. Η στάση της/του ερευνητή είναι καθοριστικά για την υφή και την αβίαστη κατάθεση των απαντήσεων. Οι συνεντευξιαζόμενοι πρέπει να αντιμετωπίζονται με σεβασμό και δικαιοσύνη (Briggs, 1986).

Η Κόλλια (2008) αναφέρει «οι ερωτώμενοι/νες θέλουν να απαντήσουν σωστά στις συνεντεύξεις αλλά κατά βάση δεν υπάρχει κάτι λάθος. Πολλές φορές οι ερωτώμενοι/νες νιώθουν ανακούφιση όταν ακούν ότι βοήθησαν πολύ στη διεξαγωγή μιας έρευνας».

Οι ελληνίδες Ολυμπιονίκες αθλήτριες στην παρούσα έρευνα ενημερώθηκαν για όλα τα πλήρη δικαιώματά τους, σχετικά με τις πληροφορίες που θα αντληθούν με βλαση την ανωνυμία.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4. ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

4.1. Αποτελέσματα Ποιοτικής Έρευνας

Στην παρούσα μελέτη το δείγμα της έρευνας αποτέλεσαν Ελληνίδες Ολυμπιονίκες, Παγκόσμιες και Ευρωπαϊές Πρωταθλήτριες, στις οποίες εφαρμόστηκε η ημι-δομημένη συνέντευξη. Επιλέχθηκαν Πρωταθλήτριες από δυο ατομικά αθλήματα και τρία ομαδικά ολυμπιακά αθλήματα. Οι ερωτήσεις που υποβλήθηκαν, στοιχήθηκαν σε κατηγορίες για τις ανάγκες της έρευνας και στη συνέχεια οι απαντήσεις ομαδοποιήθηκαν προς ανάλυση.

Οι κατηγορίες ερωτήσεων εξέτασαν το αντικείμενο έρευνας της παρούσας μελέτης. Οι ερωτήσεις πέρα από τα ατομικά τους στοιχεία, αφορούσαν τη προσωπική τους στάση κατά τη διάρκεια του elite πρωταθλητισμού και μετά, η επίδραση που είχε στο χαρακτήρα και τη προσωπικότητά τους, οι επαγγελματικές προοπτικές εξέλιξης, όπως αναδύθηκαν κατά τη διάρκεια ή μετά το πέρας του πρωταθλητισμού, οι οικονομικοί χειρισμοί των ιδίων και η στήριξη ή η εκμετάλλευση, η αντιμετώπιση των άλλων απέναντί τους πριν και μετά, η κοινωνική και η οικογενειακή εξέλιξη που επηρέασε την ποιότητα της ζωής τους, ήταν οι πυλώνες στους οποίους στηρίχτηκε η συγκεκριμένη έρευνα.

Στην πρώτη κατηγορία τέθηκαν ερωτήσεις σχετικά με την προσωπική κατάσταση των αθλητριών, όπως το άθλημά τους, τα χρόνια ενασχόλησής τους μέχρι τη κατάκτηση της κορυφής, τη διάρκεια παραμονής τους στην elite του αθλήματος τους, το επίπεδο σπουδών τους, το τόπο διαμονής και καταγωγής τους καθώς και το εκπαιδευτικό τους επίπεδο. Τέλος οι αθλήτριες ρωτήθηκαν για την οικογενειακή τους κατάσταση.

Στη δεύτερη κατηγορία εντάχθηκαν ερωτήσεις αναφορικά με το οικογενειακό περιβάλλον όπου ζούσαν και διαμορφώθηκαν, τη δομή της οικογένειας στην οποία μεγάλωσαν. Ερωτήθηκαν για τους οικογενειακούς παράγοντες που τις ώθησαν στον αθλητισμό, το επίπεδο στήριξης των οικογενειακών μελών (και ποιών συγκεκριμένα) κατά τη διάρκεια του πρωταθλητισμού και μετά την απόσυρσή τους. Ερωτήθηκαν για τους/τις συντρόφους τους, τον τρόπο και το επίπεδο στήριξής τους πριν και μετά την απόσυρσή τους, αν θεωρούν οι ίδιες ότι οι σύντροφοι των elite αθλητριών πρέπει να συγκεντρώνουν συγκεκριμένα χαρακτηριστικά, αν επηρεάστηκε η συμπεριφορά εκείνων, κατά την άποψή τους, από την έκθεση στη δημοσιότητα και τις διεθνείς

δικές τους νίκες. Ρωτήθηκαν ακόμα αν μοιραζόντουσαν τα οικονομικά τους οφέλη με τους/τις συντρόφους τους και πώς κρίθηκε αυτή η συνεργασία κατά τις ίδιες.

Στην τρίτη κατηγορία τέθηκαν ερωτήσεις σχετικά με τη προσωπική τους στάση απέναντι στο γεγονός του τερματισμού της καριέρας τους, αν ήταν ατομική ή κοινωνικά τα κίνητρα της απόσυρσης, αν σταμάτησαν στο σωστό timing, τι απόλαυσαν κυρίως από όλη αυτή τη δύσκολη και επίπονη διαδρομή του πρωταθλητισμού. Ερωτήθηκαν ποιοι άλλοι παράγοντες εκτός της οικογένειας, στήριξαν την αθλητική τους πορεία πριν προσεγγίσουν την elite και αφού την έφτασαν.

Στην τέταρτη κατηγορία η μελέτη ασχολήθηκε με τη οικονομική συμβολή της πολιτείας κατά τη διάρκεια ή μετά το τερματισμό της καριέρας τους, ως επιβράβευση των κατακτήσεών τους και αν εκείνες ένωσαν ικανοποίηση και ασφάλεια από τις πολιτειακές παροχές. Ερωτήθηκαν αν είχαν προαποφασίσει την επαγγελματική τους αποκατάσταση πριν φτάσουν στη κορυφή ή αν συνέβαλε το εκπαιδευτικό σύστημα στον προσανατολισμό τους μετά το τέρμα της πολύχροτης καριέρας τους. Τέλος ερωτήθηκαν αν κατά τη γνώμη τους, εξαργυρώθηκαν ορθώς όλες αυτές τις Ολυμπιακές και Παγκόσμιες νίκες, αν είχαν κάποια βοήθεια ή αν συμμετείχαν σε κάποιο εκπαιδευτικό και αθλητικό πρόγραμμα που θα τις συμβούλευε, πριν τελειώσουν, τον τρόπο ορθής οργάνωσης και διαχείρισης των οικονομικών τους κερδών.

Στην πέμπτη και τελευταία κατηγορία η ερευνήτρια προχώρησε στη διερεύνηση του κοινωνικού αντίκτυπου των κατακτήσεών τους, πως εκείνες είδαν τον εαυτό τους μέσα σε ένα διεθνές περιβάλλον και της προβολής τους σε αυτό, αν έκαναν κοινωνικές σχέσεις κατά τη διάρκεια και μετά το τερματισμό της καριέρας τους, πως τις αντιμετώπισαν τα media και πώς χειρίστηκαν οι ίδιες τα social media. Ερωτήθηκαν για την ισότητα συμπεριφορών και ανταμοιβών στον Πρωταθλητισμό, αν υπάρχει ισότητα ή όχι κατά την άποψή τους και τέλος ρωτήθηκαν για το επίκαιρο θέμα αν υπήρξαν διενέξεις σε προσωπικό και προπονητικό επίπεδο που να επηρέασαν καθοριστικά τη ψυχολογία τους και να έθεσαν σε κίνδυνο τη καριέρα τους.

4.2. Ερμηνεία αποτελεσμάτων

Ο σκοπός της παρούσας μελέτης ήταν να διερευνήσει τις συνέπειες του πρωταθλητισμού στην οικονομική και επαγγελματική ζωή των elite ελληνίδων πρωταθλητριών μετά το πέρας της καριέρας τους. Ένα βασικό ερώτημα αποτελούσε η στήριξη ή μη του οικείου περιβάλλοντός τους κατά τη διάρκεια και ιδίως μετά το τερματισμό της ένδοξης καριέρας τους. Το παραπάνω ερώτημα πλαισιώθηκε από επιμέρους ερευνητικά ερωτήματα που θεωρήθηκε, επίσης, αναγκαίο να διερευνηθούν, όπως η θεσμική στήριξη της πολιτείας ή μη, μετά την ενεργεία αθλητική δραστηριότητα, ο κοινωνικός και επαγγελματικός αντίκτυπος στη μετάβασή τους στη κανονική ζωή και η αντιμετώπιση ή μη επιμέρους εμποδίων κατά τη μετάβασή τους αυτή.

Πρώτη κατηγορία: Προσωπικά στοιχεία των αθλητριών

1^η- Η πρώτη αθλήτρια ανήκε σε ατομικό αγώνισμα, έφερε Παγκόσμια, Ευρωπαϊά και Πανελλήνια μετάλλια. Ασχολήθηκε 23 χρόνια με τον αθλητισμό εκ των οποίων τα 16 στην elite. Είναι απόφοιτη ΑΕΙ, κάτοχος δημόσιας θέσης και η ίδια ούσα διαζευγμένη.

2^η- Η δεύτερη αθλήτρια ανήκε σε ομαδικό αγώνισμα, είναι 3 φορές Olympian (συμμετείχε σε τρεις Ολυμπιάδες), Παγκόσμια Πρωταθλήτρια και 2 φορές Ευρωπαϊά πρωταθλήτρια καθώς και πολλές φορές Πανελληνιονίκης. Ασχολήθηκε με το άθλημά της 21 χρόνια, εκ των οποίων τα 17 στην elite. Είναι απόφοιτη ΑΕΙ και παντρεμένη με δυο παιδιά.

3^η- Η τρίτη αθλήτρια ανήκε σε ομαδικό αγώνισμα, φέρει ασημένιο Ολυμπιακό μετάλλιο, Παγκόσμιους, Ευρωπαϊκούς και Πανελλήνιους τίτλους. Ασχολήθηκε με το άθλημά της 33 χρόνια εκ των οποίων τα 26 στην elite, είναι απόφοιτη ΑΕΙ, κάτοχος τίτλου MSc και υποψήφια διδάκτωρ. Η οικογενειακή της κατάσταση είναι ελεύθερη.

4^η- Η τέταρτη αθλήτρια ανήκει σε ομαδικό, εξαιρετικά δημοφιλές άθλημα, είναι Ολυμπιονίκης με Παγκόσμιους, Ευρωπαϊκούς και Πανελλήνιους τίτλους. Ασχολήθηκε επαγγελματικά σε elite επίπεδο με το άθλημά της για 24 χρόνια. Μετά την απόσυρσή της αποφάσισε να συνεχίσει τις σπουδές της, τις οποίες δεν μπορούσε να παρακολουθήσει κατά τη διάρκεια της καριέρας της, έτσι βρίσκεται σε Προπτυχιακό επίπεδο. Η οικογενειακή της κατάσταση χαρακτηρίζεται ελεύθερη.

5^η- Η πέμπτη αθλήτρια ανήκει σε ατομικό αγώνισμα, είναι χρυσή Ολυμπιονίκης, φέρει Παγκόσμιους, Πανευρωπαϊκούς και Πανελλήνιους τίτλους. Παρέμεινε στην elite του αθλήματός της για 7 χρόνια. Είναι απόφοιτη ΑΕΙ και η οικογενειακή της κατάσταση είναι διαζευγμένη.

Δεύτερη κατηγορία: Οικογενειακός τομέας

1^η- Η πρώτη elite αθλήτρια μεγάλωσε σε μια πατριαρχική ελληνική οικογενειακή δομή όπου τις αποφάσεις τις έπαιρνε ο πατέρας και τα υπόλοιπα μέλη της οικογένειας τις υποστήριζαν. Ο πατέρας προώθησε τη κόρη του παρά τις εκ διαμέτρου αντίθετες διαφορετικές επαγγελματικές φιλοδοξίες που είχε για εκείνη. Στήριξαν την επιλογή της αν και έκανε ένα επικίνδυνο για σοβαρούς τραυματισμούς άθλημα, παρά τη διαφωνία τους. Κατά τη διάρκεια που ήταν στη κορυφή, είχε δυο συντρόφους εντελώς αντίθετους χαρακτήρες. Ο ένας υποστηρικτικός μεν, ο δεύτερος δε, αν και από τον ίδιο χώρο, ομολόγησε ότι την κακομεταχειριζόταν σε προσωπικό και επαγγελματικό επίπεδο που τις στοίχισε πολύ συναισθηματικά. Προς το τέλος της elite πορείας της συνάντησε τον τωρινό της σύντροφο με τον οποίο παραμένουν 13 χρόνια μαζί και συνεργάζονται σε όλα τα επίπεδα αρμονικά.

2^η- Η δεύτερη ελληνίδα Πρωταθλήτρια μεγάλωσε σε μια ελληνική οικογένεια που τις αποφάσεις έπαιρναν όλοι μαζί. Στον αθλητισμό όμως παραδέχτηκε την έβαλε ξεκάθαρα ο πατέρας της και όλοι μαζί την στήριξαν. Όσο ήταν στην ελίτ είχε 2 συντρόφους, ο ένας από το άθλημά της και ο άλλος άσχετος με το αντικείμενο από διαφορετικό χώρο. Ο πρώτος αν και ήταν προπονητικός παράγοντας ανάδειξης της, εντούτοις δεν φαινόταν να χαίρεται απόλυτα με τις επιτυχίες της, και ήταν φανερά ανταγωνιστικός. Αντιθέτως ο τωρινός της σύντροφος με τον οποίο έχει 2 παιδιά, τη στήριξε ηθικά και έδειξε απόλυτη κατανόηση στο απαιτητικό του πρόγραμμα και τα πολυήμερα ταξίδια απουσίας από το σπίτι παρά την ύπαρξη παιδιού.

3^η- Η τρίτη αθλήτρια επίσης μεγάλωσε σε μια οικογένεια που οι αποφάσεις λαμβάνονταν από κοινού, είχε δημοκρατικό χαρακτήρα. Ο πατέρας λόγω της ανάμειξης του με τον αθλητισμό προώθησε και στήριξε τη κόρη του διαρκώς, ακολούθως όλη η οικογένεια παρέμεινε στο πλάι της έως το τέλος της καριέρας της τόσο ηθικά όσο και οικονομικά. Είχε 2 συντρόφους προερχόμενους από το άθλημά της, οι οποίοι όπως υποστήριξε έγιναν ανταγωνιστικοί και έδειχναν να αλλάζουν το χαρακτήρα τους στα ενώ εκείνη κέρδιζε μετάλλια, διεθνείς διακρίσεις και συνεπώς

φήμη. Όταν στο τελείωμα της καριέρας της βρήκε έναν σύντροφο από διαφορετικό χώρο, τότε το κλίμα της σχέσης άλλαξε, ήταν πιο υποστηρικτικό, ενδιαφέρον και τονωτικό για εκείνη.

4^η- Η τέταρτη αθλήτρια μεγάλωσε σε μια ελληνική πατριαρχική οικογένεια, τις αποφάσεις τις έπαιρνε ο πατέρας ο οποίος ήταν ο «άρχοντας» του σπιτιού όπως παραδέχτηκε αλλά κατά τα άλλα, ήταν πολύ υποστηρικτική όλη η οικογένεια και τα αδέρφια της, με εκείνη και τη πορεία της. Οι σχέσεις της προτιμούσε να έχουν σχέση με το άθλημά της επειδή θεωρούσε ότι έτσι υπάρχει ισορροπία στις πολλαπλές θυσίες που απαιτούσε ο πρωταθλητισμός. Η συμπεριφορά τους αποτελούσε πολύ βασικό κριτήριο για να τους κρατήσει στη ζωή της. Δεν είχε καμία σχέση μαζί τους στα οικονομικά θέματα.

5^η- Η πέμπτη αθλήτρια διαμορφώθηκε σε μια παραδοσιακή ελληνική οικογένεια, με τον πατέρα να έχει το πρωτεύον ρόλο στις αποφάσεις της οικογένειας. Ζούσε δύσκολες καταστάσεις καθότι ήταν καθημερινά μάρτυρας ενδοοικογενειακής έντασης εξαιτίας σοβαρών θεμάτων του πατέρα. Ανακάλυψε τον αθλητισμό κυρίως ως διαφυγή από το σπίτι της. Έκανε δεσμούς με 2 ανθρώπους από το κοντινό αθλητικό της περιβάλλον, που ήταν προπονητές της. Ο ένας άνθρωπος την στήριξε πολύ στα αρχικά της βήματα, ο δεύτερος όμως που έφτασε μαζί του στην elite του αθλήματος της και έκανε τα παιδιά μαζί του, την ζήλευε και ομολογουμένως την εκμεταλλευόταν οικονομικά.

Τρίτη κατηγορία: Προσωπική στάση των αθλητριών.

1^η- Η πρώτη αθλήτρια του ατομικού αγωνίσματος θεωρεί ότι σταμάτησε στο σωστό timing, κυρίως από ατομικά κίνητρα. Απόλαυσε την ομαδικότητα και τον σεβασμό που υπήρχε στην ομάδα αυτή των elite αθλητών. Όλη αυτή τη περίοδο θεωρεί ότι την στήριξε πολύ η οικογένεια της ηθικά και οικονομικά και μια επιστήθια φίλη της.

2^η- Η δεύτερη αθλήτρια του ομαδικού αγωνίσματος, θεωρεί ότι σταμάτησε στο σωστό timing, ότι πέτυχε αυτά που ήθελε και επειδή είχε ένα παιδί αποφάσισε να το παρατείνει λίγο έως ότου είπε το τελικό στοπ στη μεγάλη καριέρα της. Δεν της το επέβαλε κανείς, ήταν δική της απόφαση. Υποστηρίζει ότι μόνο η οικογένεια της τη στήριξε σε αυτή δύσκολη πορεία.

3^η- Η τρίτη αθλήτρια επίσης ομαδικού αθλήματος, θεωρεί ότι σταμάτησε στο top επίπεδο αλλά ένας πρόσθετος λόγος για εκείνη ήταν η αδυναμία περαιτέρω στήριξης

της προετοιμασίας της από την ίδια και τους γονείς της. Ήθελε να εστιάσει στη επαγγελματική της εξέλιξη. Ο πρωταθλητισμός θεωρεί ότι της χάρισε πολλά ταξίδια, πολλές γνωριμίες και φιλίες επίσης. Όμως τόνισε ότι συνάντησε μεγάλη δυσκολία στη διευκόλυνση της συνέχισης της στο elite επίπεδο, παρά τη συγκομιδή των μεταλλίων της.

4^η- Η τέταρτη αθλήτρια ομαδικού και εξαιρετικά δημοφιλούς και ανδροκρατούμενου αθλήματος, υποστηρίζει ότι σταμάτησε στο σωστό timing, αφού μέτρησε τις αντοχές της. Ήταν καθαρά δική της η απόφαση και διατύπωσε την ευτυχία της επειδή «τελείωσε υγιής και χορτάτη..» Πιστεύει ότι αυτό που κέρδισε ήταν τα ταξίδια ανά τον κόσμο, την αυτοδυναμία της και την ελευθερία των επιλογών της και τέλος διαμόρφωσε το χαρακτήρα και τις προσωπικότητα της. Απόλυτο στήριγμα της υπήρξε η οικογένεια της ηθικά και υλικά.

5^η- Η πέμπτη αθλήτρια ατομικού αθλήματος υποστήριξε ότι σταμάτησε αργότερα από αυτό που ήθελε. Η επιθυμία της να αφοσιωθεί στην οικογένεια και τα παιδιά της, την ώθησαν εκτός πρωταθλητισμού. Εκείνη πήρε την απόφαση να αποσυρθεί για τους παραπάνω λόγους. Κέρδισε από τον πρωταθλητισμό την ανεξαρτησία της και θεωρεί ότι την σκληραγώγησε αρκετά ώστε να γίνει μια δυναμική γυναίκα και μητέρα.

Τέταρτη κατηγορία -Οικονομικό –Επαγγελματικός τομέας

1^η- Η πρώτη αθλήτρια τόνισε ότι μέχρι να φτάσει στο elite επίπεδο, αυτοσυντηρούσε με μεγάλη δυσκολία τα επόμενα βήματα της και τις προετοιμασίες της κάνοντας αρκετή οικονομία. Μόλις έφτασε στην elite και ανέβαινε η προσέλευση του κόσμου στο άθλημά της, δεδομένου ότι δεν ήταν δημοφιλές το άθλημα της, όπως είπε, άρχισε να δέχεται κάποια οικονομική βοήθεια από τους συλλόγους και τη πολιτεία. Από τη πολιτεία κέρδισε μια δημόσια θέση εργασίας, ενώ με την εμπειρία του αθλήματός της και τη βοήθεια των σπουδών της, άνοιξε τη δική της σχολή και πλέον βιοπορίζεται από τον συνδυασμό των δύο. Δεν έχασε χρόνο να αποφασίσει το επαγγελματικό της μέλλον, το είχε προαποφασίσει. Θεωρεί ότι την τοποθέτησαν σε λάθος θέση, παρά το γεγονός ότι προσελήφθη τιμής ένεκεν των μεταλλίων της, διότι ήταν άσχετο με τις αθλητικές υπηρεσίες και θεωρούσε ότι θα μπορούσαν να την αξιοποιήσουν διαφορετικά για το καλό του κοινωνικού συνόλου. Γενικά μέσω του πρωταθλητισμού κατάφερε να αγοράσει το σπίτι της και να έχει μια μόνιμη δουλειά. Πίστευε ότι χειρίστηκε άριστα τα οικονομικά της, αλλά κανείς έως τότε δεν τη

βοήθησε σε αυτόν το τομέα, παρά μόνο ο τρόπος διαπαιδαγώγησης από την οικογένεια της και την ίδια.

2^η-Η δεύτερη αθλήτρια του ομαδικού και εξαιρετικά δημοφιλούς ολυμπιακού αθλήματος, υποστήριξε ότι κέρδισε από την elite καριέρα της, τη δουλειά , τη θέση της στο πανεπιστήμιο και τα πριμ που της παραχωρήθηκαν από τη πολιτεία ένεκα των κερδηθέντων μεταλλίων. Ακόμα κάποιοι χορηγοί στη πορεία, μέσω συμφωνιών λόγω τηλεοπτικών εμφανίσεων, της παραχώρησαν έξτρα πριμ απόδοσης. Υποστήριξε ότι η πολιτεία θα έπρεπε να διευκολύνουν τις πρωταθλήτριες στη διεκπεραίωση των σπουδών τους. Η ίδια ανέφερε ότι όταν έτυχε να ζητήσει κάτι από καθηγητή Πανεπιστημίου για τη αλλαγή της παρουσία της σε επίσημη εξέταση της σχολής, λόγω συμμετοχής της Παγκοσμίου πρωταθλήματος, έλαβε την απάντηση « έκανες την επιλογή σου να γίνεις αθλήτρια», δεν έλαβε καμία στήριξη από την σχολή της κατ'επέκταση..

Είχε προαποφασίσει το επαγγελματικό της μέλλον αλλά όταν της δόθηκε δουλειά από τη πολιτεία, θεώρησε ότι έπαψε να αγχώνεται με τον ίδιο τρόπο για τη μελλοντική της αποκατάσταση, παρόλο που είχε διαμορφωμένο έναν επαγγελματικό προσανατολισμό πριν την ολοκλήρωση της καριέρας της, ενώ παράλληλα αφοσιώθηκε απόλυτα στις επόμενες επιτυχίες της. Θεωρεί ότι τόσο αυτή όσο και ο σύζυγός της έκαναν πολύ καλή διαχείριση των οικονομικών τους.

3^η-Η τρίτη elite Πρωταθλήτρια ομαδικού αθλήματος, κέρδισε με τις επιτυχίες της μια δημόσια θέση, μια άδεια ΠΡΟΠΟ και την ελευθερία να μπορεί να ασκεί τη προπονητική, μαζί με κάποια πριμ από τη πολιτεία. Ευτυχώς θεωρεί τον εαυτό της τυχερό γιατί από πριν είχε στο νου της έναν επαγγελματικό προσανατολισμό. Οι πολιτειακές παροχές της έδωσαν υποστήριξη να συνεχίσει ακατάπαυστα την αθλητική της πορεία. Θεωρεί ότι χάλασε πολλά χρήματα για τις προετοιμασίες και τις ανάγκες του αθλήματός της και λιγότερα για εκείνη. Όμως αισθάνεται δικαιωμένη και ικανοποιημένη γιατί έκανε τα πάντα για να επιτύχει όσα κατάφερε με τα μετάλλια της. Θεωρούσε ακόμα σημαντικό, μετά από όσα έζησε ,την ανάγκη να εφαρμοστούν προγράμματα dual career από τη Γ.Γ.Α , κάτι που μέχρι σήμερα δεν έχει εφαρμοστεί στη χώρα μας εν αντιθέσει προς αναπτυγμένες αθλητικά χώρες του εξωτερικού, ώστε να υποστηρίζονται καλύτερα οι ελληνίδες και έλληνες αθλητές στη καριέρα τους.

4^η- Η τέταρτη Πρωταθλήτρια Ολυμπιονίκης ενός ομαδικού πολύ δημοφιλούς αθλήματος, παραδέχτηκε ότι κατά τη διάρκεια και μετά το πέρας της καριέρας της είχε παροχές από τη πολιτεία, έλαβε πριμ για τις επιτυχίες της ενώ η ομοσπονδία της

,τιμής ένεκεν, την προσέλαβε στο δυναμικό της ,ως πρέσβειρα του συγκεκριμένου αθλήματος. Αποκάλυψε ότι δεν πήρε ένεση για τα ατελείωτα χρόνια που εργαζόταν ανασφάλιστη μεν, ως επαγγελματίας δε, αντίθετα με το εξωτερικό όπου αγωνιζόταν για χρόνια. Οι αθλήτριες εκεί διαπίστωσε ότι είναι περισσότερο κατοχυρωμένες και εκπαιδευμένες για το πώς να χειριστούν μια τέτοια καριέρα, σε αντίθεση με τη χώρα μας, όπου συζητιέται μεν , δεν εφαρμόζεται κάτι δε προς συμφέρον των αθλητριών και αθλητών γενικότερα. Αυτό υποστήριξε ότι πρέπει να αλλάξει. Υπήρξε μάρτυρας, προς έκπληξή της, δυσμενούς αντιμετώπισης Ελλήνων Πρωταθλητών κατά τη διάρκεια αγώνω τους , όπου παράλληλα τους υποχρέωναν να δώσουν τις εξετάσεις, χωρίς καμία διευκόλυνση ήταν οξύμωρο για την ίδια και μάλιστα στη σχολή Φυσικής Αγωγής της Αθήνας.

Είχε κάποια ιδέα κατεύθυνση στο μυαλό της για το επάγγελμα και τις σπουδές που θα ακολουθούσε. Αγωνίστηκε σκληρά για να φτάσει σε τόσο υψηλό επίπεδο. Θεωρεί ότι έκανε πολύ καλή διαχείριση των οικονομικών της μετά το πέρας της καριέρας της και δεν άφησε σε κανέναν τη διαχείρισή των περιουσιακών της στοιχείων. Ωστόσο δεν υπήρξε ποτέ κάποιο επιβοηθούμενο υποστηρικτικό πρόγραμμα.

5^η-Η πέμπτη χρυσή ολυμπιονίκης αθλήτρια του ατομικού, υποστήριξε ότι στηρίχτηκε οικονομικά κυρίως στην οικογένειά της μέχρι να φτάσει στην elite. Όταν άρχισε η συγκομιδή των μεταλλίων άρχισε να λαμβάνει πριμ από την πολιτεία, της παραχωρήθηκε μια δημόσια θέση καθώς και ένα ΠΡΟΠΟ. Υποστήριξε ότι οι αθλήτριες δικαιούνται αυτά τα προνόμια και γενικότερα όσοι φτάνουν σε αυτά τα επίπεδα, γιατί «όλοι έχασαν τα χρόνια τους προσπαθώντας μέχρι τέλους και βάζοντας στην άκρη τις επαγγελματικές ανάγκες ». Υποστήριξε ότι οι elite αθλήτριες στο άθλημά της πρέπει να ενισχύονται από το Ελληνικό κράτος και το ίδιο να καλύπτει τις προετοιμασίες τους, ιδίως όταν φτάνουν στις εθνικές ομάδες. Τόνισε όμως ότι αν τα είχε όλα δεν θα πάλευε με τον ίδιο ζήλο για να κατακτήσει το ολυμπιακό της μετάλλιο. Είπε ότι θα έπρεπε να υπάρξει μια σύμπραξη ιδιωτικού και δημοσίου φορέα για τη στήριξη των elite αθλητριών. Είπε ακόμα ότι χρήζει άμεσης εφαρμογής εκπαιδευτικών και αθλητικών προγραμμάτων η εκπαίδευση και τα σχολεία, ώστε με τη διείσδυση των ολυμπιονικών αθλητριών και αθλητών να διαδοθούν οι ολυμπιακές αξίες. Βοήθησε στον οικονομικό τομέα την οικογένειά της και η ίδια θεωρεί ότι έκανε πολύ καλή διαχείριση των οικονομικών της όχι επειδή

της το βοήθησε κάποιος ή κάποιο πρόγραμμα, αλλά τα κατάφερε μέσω των δυσκολιών που αντιμετώπισε και της παιδείας της.

Πέμπτη κατηγορία Κοινωνικός τομέας

1^η- Η πρώτη Πρωταθλήτρια του ατομικού αγωνίσματος, αισθάνθηκε ότι λυτρώθηκε μέσα από το Πρωταθλητισμό γιατί πραγματοποίησε τα όνειρά της, ένωσε υπερηφάνεια για τη χώρα της, κέρδισε το σεβασμό των συναθλητών και συναθλητριών της σε ένα εξαιρετικά ανδροκρατούμενο και σκληρό άθλημα. Έκανε φιλίες, έμαθε να χειρίζεται τα social media και να συνομιλεί με τους fan της (κάτι που της ήταν ξένο) μετά την απόσυρσή της. Υποστήριξε ότι υπάρχει ανισότητα στο πρωταθλητισμό διότι τα τουρνουά που αφορούν στο άθλημα της είναι περισσότερα αντρικά από γυναικεία και οι αμοιβές διαφορετικές, με τη δικαιολογία ότι ο ανταγωνισμός είναι χαμηλότερος στις γυναίκες. Στη ερώτηση περί σεξουαλικής κακοποίησης, αν υπήρξε θύμα ή αν ήταν μάρτυρας τέτοιου γεγονότος, απάντησε ότι δεν της προέκυψε ποτέ σε προσωπικό επίπεδο, τονίζοντας ότι είχε πάντα προδιαγεγραμμένα όρια σε τέτοιου είδους συμπεριφορές. Όταν όμως έτυχε να είναι μάρτυρας τέτοιων γεγονότων ή όταν αντιλήφθηκε ότι προπονητής της σχολής της κακοποιούσε σεξουαλικά έφηβες μαθήτριες της, αμέσως κινήθηκε νομικά με αποτέλεσμα να επιτύχει τη καταδίκη του θύτη με φυλάκιση δυο ετών.

2^η- Η δεύτερη Πρωταθλήτρια 3 φορές Olympian, υποστήριξε ότι σε κοινωνικά θέματα ο πρωταθλητισμός την έκανε να βλέπει τον εαυτό της δυναμικό, με πολλή αυτοπεποίθηση και σκληραγωγημένη, έτοιμη να αντιμετωπίσει κάθε καινούριο εμπόδιο. Της στέρησε λιγότερα από όσα της έδωσε, ένωσε ότι ακόμα εισπράττει την εκτίμηση και των σεβασμό όλων για ότι πέτυχε και ένας λόγος ήταν ότι η ίδια λειτούργησε σωστά εντός και εκτός γηπέδου, θεωρώντας ότι είχε θετικό αντίκτυπο η συμπεριφορά της στους γύρω της. Δεν ένωσε ποτέ απαξίωση από συμπαίκτριές της, αλλά κυρίως από αυτούς που διοικούσαν το άθλημα. Ένωσε απαξία από τους διευθυντές της δημόσιας θέσης που της έδωσε η πολιτεία επειδή εκείνοι θεωρούσαν ότι «πρέπει να τιμωρηθεί», όταν έλειπε από τη δουλειά της, για να πετύχει τις διακρίσεις της. Τόνισε ότι δεν υπάρχει ισότητα μεταξύ των αθλημάτων σε άντρες και γυναίκες σε συμπεριφορές και αμοιβές, παρόλο που οι επιτυχίες των γυναικών είναι ίδιες με των αντρών ή και καλύτερες στο ίδιο άθλημα, όπως ήταν το δικό της, ένα πολύ δημοφιλές ολυμπιακό άθλημα. Δεν έτυχε να ζήσει κάποιο περιστατικό

σεξουαλικής κακοποίησης ούτε να είναι μάρτυρας τέτοιου γεγονότος και το καταδικάζει όπου και αν υπάρχει.

3^η- Η τρίτη Ολυμπιονίκης αθλήτρια ομαδικού αθλήματος, θεωρεί ότι με τον πρωταθλητισμό κέρδισε τον αυτοέλεγχο και την αυτοεκτίμησή της, να διεκδικεί και να προσφέρει , στοιχεία που τη βοήθησαν στον επαγγελματικό της τομέα αργότερα. Στερήθηκε μόνο την ανεμελιά της εφηβείας της. Συνάντησε τον ανταγωνισμό από ανθρώπους του αθλήματός της αφού σταμάτησε και ενώ ήξεραν τι είχε προσφέρει στη χώρα και την δυσκόλεψαν στη δουλειά της. Ένωσε απαξίωση λόγω του elite επιπέδου και της γυναικείας ιδιότητάς της. Δεν θεωρεί ότι υπάρχει ισότητα στο άθλημά της αφού δεν υπάρχουν προπονήτριες. Στο θέμα των ανταμοιβών δεν έχει δεδομένα. Δεν της έτυχε κάποιο περιστατικό σεξουαλικής παρενόχλησης , ούτε έγινε μάρτυρας ανάλογου περιστατικού.

4^η- Η τέταρτη Ελληνίδα Πρωταθλήτρια, θεώρησε ότι ολοκλήρωσε το χαρακτήρα της με το πέρας αυτής της μεγάλης καριέρας. Έχασε πολλές προσωπικές και οικογενειακές στιγμές των οικείων της. Έκανε φίλιες αλλά έχασε άλλες, για ανταγωνιστικούς λόγους. Προσπάθησε και λειτούργησε σε όλα τα επίπεδα με επαγγελματισμό και δεν έδωσε αφορμή για απαξίωση από τις συναδέλφους της. Οι άντρες την υποτίμησαν αρχικά, λόγω της δημοφιλίας του αθλήματος αλλά στη συνέχεια όταν επέστρεψε στην Ελλάδα , ακόμα εκείνοι που την είχαν απαξιώσει, αναγνώρισαν τελικά την προσφορά της και έλαβε τον σεβασμό που ήθελε. Με τα social media συμμετέχει ακόμα και είναι ενεργή. Επειδή είναι πρόσφατη η αποχώρησή της, παραμένει ισχυρή η παρουσία της και ο αθλητικός της αντίκτυπος, γνωρίζει όμως ότι με τον καιρό θα υπάρχουν απώλειες. Δεν πιστεύει ότι υπάρχει ισότητα στον Πρωταθλητισμό σε συμπεριφορές και ανταμοιβές. Θεωρεί ότι η ελληνική κουλτούρα το προωθεί αυτό, εξαιτίας του τρόπου που μεγαλώνουν τα παιδιά στην Ελλάδα. Στο εξωτερικό γίνονται πιο σταθερά βήματα και η θέση των γυναικών αναβαθμίζεται πιο εμφανώς. Δεν συνάντησε περιστατικό σεξουαλικής κακοποίησης και δεν υπήρξε μάρτυρας τέτοιου περιστατικού ενώ αν της συνέβαινε σίγουρα θα το κατήγγειλε.

5^η- Η πέμπτη αθλήτρια χρυσή ολυμπιονίκης, θεώρησε ότι η elite πορεία της την έκανε πολύ σκληρή και την ενδυνάμωσε ως χαρακτήρα. Φιλίες στον πρωταθλητισμό δεν έκανε καθώς το άθλημά της ήταν ατομικό και απόλυτα ανταγωνιστικό. Της στέρησε την εφηβεία της και τη δυνατότητα να έχει εκείνη τη δύσκολη περίοδο μια φίλη για να μοιράζεται τα προβλήματα και τις αγωνίες που περνούσε σε ένα

κακοποιητικό οικογενειακό περιβάλλον. Μόνο μετά την απόσυρσή της ένιωσε τον κοινωνικό αντίκτυπο των όσων πέτυχε, την εκτίμηση και την αναγνώριση. Όσο βρίσκονταν εκεί ως επαγγελματίας απλά ήθελε να πετυχαίνει τους στόχους της χωρίς ανάπαυλα. Δεν θεωρεί ότι υπάρχει ισότητα στα αθλήματα στο πρωταθλητισμό επειδή κάποια σπορ είναι πιο τηλεοπτικά και δημοφιλή από άλλα. Το δικό της δεν ήταν ένα από αυτά, αφού δεν προβάλλεται εύκολα αν δεν υπάρχουν ελληνικά μετάλλια, παρόλο που παραμένει δύσκολο και πολυέξοδο. Από την άλλη πλευρά θεωρεί ότι ο πρωταθλητισμός είναι αξιοκρατικός στο θέμα συμπεριφορών, απέναντι στις γυναίκες και τους άντρες του αθλήματος της. Αντιμέτωπισε περιστατικό αφόρητης ψυχολογικής πίεσης από προπονητή της που δεν ήταν σύντροφός της ο οποίος την πίεζε να συνεχίσει να προπονείται με εκείνον διαφορετικά δεν θα της έδινε το καλύτερο δυνατό προπονητικό πρόγραμμα για να φτάσει στη κορυφή του αθλήματος της, αλλά θα το έδινε σε άλλες αθλήτριες ανταγωνίστριες προκειμένου να την ξεπεράσουν την ίδια σε επιδόσεις. Δεν μπόρεσε να ανεχτεί ουτού του είδους τη πίεση και αποχώρησε από την προπονητική του ομάδα.

Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι Ελληνίδες Ολυμπιονίκες στο σύνολό τους με την αποχώρησή τους από τον Πρωταθλητισμό, είχαν κατοχυρώσει την επαγγελματική τους ασφάλεια και οικονομικές παροχές όπως προβλέπουν οι Νόμοι του Υπουργείου Πολιτισμού και Αθλητισμού (2014), για τους Ολυμπιονίκες, Παγκόσμιους και Ευρωπαίους Πρωταθλητές .

Στο τομέα της οικογένειας, όλες οι Πρωταθλήτριες είχαν την αμέριστη συμπαράσταση των δικών τους ανθρώπων, την οικονομική και ηθική τους στήριξη, χωρίς την οποία παραδέχονται ότι δεν θα μπορούσαν να στηρίξουν τις ανάγκες των αθλημάτων τους. Η μια από τις πέντε Πρωταθλήτριες είδε μάλιστα τον αθλητισμό ως λύτρωση αφού ζούσε σε χείριστο οικογενειακό περιβάλλον, με κακομεταχείριση μεταξύ μελών συνέπεια προσωπικών προβλημάτων. Είναι σημαντικό εύρημα ότι 3 στις 5 elite αθλήτριες, δέχτηκαν συναισθηματική και οικονομική εκμετάλλευση από τους συντρόφους τους και ανταγωνιστική συμπεριφορά, μόλις κατάκτησαν τη κορυφή του αθλήματός τους. Όπως ομολόγησε κάποια πρωταθλήτρια *«τα συγχαρητήρια ..δεν έβγαιναν εύκολα από το στόμα του ..παρά το ότι με βοήθησε να φτάσω εκεί.»*. Μια άλλη εξομολογήθηκε ότι *«κακομεταχειρίζονταν εμένα αλλά και άλλες μαθήτριές του..ξέφευγε από τα όρια της πειθαρχίας και της ορθής συμπεριφοράς ..με εκμεταλλεύτηκε επαγγελματικά, οικονομικά και συναισθηματικά»*.

Οι elite ελληνίδες πρωταθλήτριες δηλώνουν ικανοποιημένες για το τέλος της καριέρας τους, στο σύνολό τους και λυτρωτικές τις πολιτειακές παροχές για τη κατάκτηση των μεταλλίων τους. Τόνισαν όμως ότι δεν υπάρχει ανάλογη υποστήριξη κατά τη διάρκεια εκπαιδευτικής και αθλητικής αποκλειστικής ενασχόλησής με το άθλημά τους ,ενώ έχουν ήδη εισαχθεί με τις επιτυχίες τους σε κάποια σχολή στην Πανεπιστημιακή εκπαίδευση, από την οποία όλες, πλην μιας Πρωταθλήτριας που βρίσκεται σε προπτυχιακό επίπεδο, αποφοίτησαν και συνδύασαν με πολύ κόπο αθλητισμό και σπουδές. Διατύπωσαν την άποψη ότι δεν υπήρξε επαγγελματικός προσανατολισμός, όταν ακόμα βρίσκονταν στην δευτεροβάθμια εκπαίδευση, ενώ με αυτό οι ίδιες περισσότερο είχαν κάποια άποψη για τη τι θα έκαναν στο μέλλον με το πέρας της καριέρας και των σπουδών τους.

Όλες οι Πρωταθλήτριες, αν και οι ίδιες επέλεξαν το πότε θα τελείωναν ή θα αποσύρονταν και ενώ είχαν εξασφαλίσει μια δημόσια θέση στο σύνολό τους, η επαγγελματικής τους τοποθέτηση έκριναν ότι ήταν δυσανάλογη και άστοχη, με τις αθλητικές τους επιτυχίες και τον τεράστια εμπειρία που απέκτησαν μετά από τόσες διακρίσεις. Η ένταξη τους στο επαγγελματικό περιβάλλον σε όλες τις περιπτώσεις συνοδεύτηκε από κακοπροαίρετη κριτική μέχρι και απαξιωτική συμπεριφορά. Σε κάποιες αυτό συνέβη από τις διοικήσεις των αθλημάτων και σε όλες τους είχαν παρόμοια συμπεριφορά από τους διευθυντές και τις διοικήσεις της εργασίας τους, είτε επειδή, όπως είπαν οι ίδιες, δεν τις είχαν τοποθετήσει στα ανάλογες με την αθλητική τους ιδιότητα θέσεις εργασίας, είτε επειδή οι άντρες κυρίως διευθυντές συμπεριφέρονταν ανταγωνιστικά και σχεδόν τιμωρητικά πολλές φορές απέναντί τους, απαξιώνοντας τη προσφορά τους προς τη χώρα. Οι 2 στις 5 περιπτώσεις αθλητριών, διαπίστωσαν ότι τις εκμεταλλεύτηκαν οικονομικά οι σύλλογοί τους, πριν ακόμα φτάσουν τη κορυφή, όταν άρχισαν να ξεχωρίζουν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

5.1. Παράθεση βασικών συμπερασμάτων

Εικόνα 1. Η γιορτή της γυναίκας

Ενώ η βιβλιογραφία αναφέρεται στη χειραφέτηση των γυναικών και τις θετικές αλλαγές που έχουν επιτευχθεί στην κοινωνική και επαγγελματική πρόοδο των γυναικών σε πολλές χώρες παγκοσμίως και στη χώρα μας, εντούτοις η παρούσα έρευνα έδειξε ότι:

Πεδίο 1^ο: Με βάση τα αποτελέσματα, που προέκυψαν από την απαντήσεις των ερωτηθέντων, όλες τους ήταν επιτυχημένες με Ολυμπιακά και Παγκόσμια μετάλλια, , πολλά χρόνια στην elite του αθλήματος τους. Συμμετείχαν σε τρία ομαδικά και 2 ατομικά σκληρά ολυμπιακά αθλήματα και κάποια εξ αυτών πολύ δημοφιλή και ανδροκρατούμενα επίσης. Βρίσκονταν σε ώριμη ηλικία μεταξύ 38-54 ετών, είχαν σαν ισχυρή βάση στήριξης κατά τη πορεία τους, το ζεστό ελληνικό οικογενειακό παραδοσιακό περιβάλλον, κυρίως μεγαλωμένες σε πατριαρχική οικογένεια. Κύριος μοχλός προώθησης στον αθλητισμό ήταν οι πατεράδες. Μια εξ αυτών ομολόγησε ότι ζούσε σε κακοποιητικό οικογενειακό περιβάλλον, γεγονός καταλυτικό για τις μετέπειτα σχέσεις που έκτισε ως γυναίκα και ως άνθρωπος. Ο αθλητισμός ομολόγησε ότι λειτούργησε ως διαφυγή και καταφύγιο ταυτόχρονα.

Παρά το ότι οι σύντροφοί τους προέρχονταν πολλές φορές από τον ίδιο αθλητικό χώρο, στην αρχή πριν φτάσουν στο elite επίπεδο ,ήταν ήρεμοι και υποστηρικτικοί, στη κατάκτηση των μεταλλίων όμως και της elite, παραδόξως αρκετοί εξ αυτών άλλαξαν τη συμπεριφορά τους προς το χειρότερο, «με δυσκολία

έλεγαν τα συγχαρητήρια..», βίωσαν τον ανταγωνισμό, τη ζήλεια και την αφόρητη ψυχολογική πίεση σε προσωπικό επίπεδο.

Πεδίο 2^ο: Στα θέματα της προσωπικής στάσης απέναντι στο τέλος της καριέρας τους, όλες είχαν άμεσες και γρήγορες απαντήσεις σχετικά με τη στιγμή της επιλογής της απόσυρσής τους. Δεν επηρεάστηκαν από κάποιο κοινωνικό παράγοντα να σταματήσουν παρά μόνο από τη δική τους λογική και τις μελλοντικές τους επαγγελματικές φιλοδοξίες. Αφουγκράστηκαν όπως είπαν, τις δυνάμεις τους και τον τρόπο που ένιωθαν το σώμα τους τη συγκεκριμένη περίοδο που επρόκειτο να σταματήσουν. Το σημαντικότερο, που επιβεβαιώνουν όλες οι Πρωταθλήτριες ήταν ότι σκληραγώγησαν τον εαυτό τους μέσα από το πρωταθλητισμό, έχτισαν το χαρακτήρα τους, πέτυχαν τους αγωνιστικούς στόχους που έθεσαν και αυτά τα στοιχεία τα έβαλαν στην οικογένεια και την εργασία τους, μετά το τέλος.

Πεδίο 3^ο Όλες οι ελληνίδες Ολυμπιονίκες και Παγκοσμιονίκες κατάφεραν να εξασφαλιστούν επαγγελματικά, κάποιες να καταλάβουν πολύ σημαντικές θέσεις στις Ομοσπονδίες τους, σε Υπουργεία και Διεθνείς Ολυμπιακές επιτροπές. Όλες κατάφεραν να σπουδάσουν και να ολοκληρώσουν τις σπουδές τους σε πανεπιστημιακό επίπεδο και ανώτερο πανεπιστημιακό επίπεδο. Οι απαντήσεις που έδωσαν συμφωνούν με μελέτες (e.g., Alfermann et al., 2004; Perna, Ahlgren, & Zaichkowsky, 1999) που τονίζουν ότι η καριέρα και ο προγραμματισμός έχουν θετικές συσχετίσεις με την ικανοποίηση από τη ζωή στις ομάδες των elite αθλητριών/τών και των μαθητών-αθλητών. Σύμφωνα με τον Alfermann et al. (2004), οι αθλήτριες/τές που έχουν προετοιμαστεί πριν τον τερματισμό της σταδιοδρομίας μπορούν να έχουν πρόσβαση στα σχέδιά τους πιο εύκολα μετά τη συνταξιοδότησή τους από εκείνους τους αθλητές που απέφυγαν να το προγραμματίσουν.

Το σημαντικό στις απαντήσεις τους ήταν ότι όλο αυτό δεν έγινε αναίμακτα, αφού παρά το ότι προσελήφθησαν από το ελληνικό κράτος σε δημόσιες θέσεις, αυτές οι θέσεις αρχικά ήταν άσχετες προς το αντικείμενο για το οποίο εκτιμήθηκαν και εργάστηκαν, με αποτέλεσμα να εισπράξουν όλες σε συντριπτική πλειοψηφία, μεθοδική ψυχολογική πίεση με στόχο την εργασιακή τους ταπείνωσή και εξουθένωση. Μια πρωταθλήτρια εξ αυτών οδηγήθηκε στα ελληνικά δικαστήρια και μια άλλη μίλησε για “bullying” επειδή για το χρόνο που έλειπαν στους αγώνες τους, ο δημόσιος οργανισμός στον οποίο προσελήφθησαν, δεν τους αναγνώρισε τις νόμιμες άδειες που δικαιούνταν και ούτε το πτυχίο τους αναγνώριζαν με στόχο να

τις καθυστερήσουν και να τους προκαλέσουν δυσφορία. Οι 4 εκ των 5 περιπτώσεων αντιμετώπισαν τέτοια περιστατικά υποτιμητικών συμπεριφορών, κάτι που κατά την συγκλίνουσα άποψη όλων των αθλητριών, ξεκινούσε από τη λάθος τοποθέτησή τους εκ μέρους της κρατικής διοίκησης, στις θέσεις εργασίας άσχετες με την αθλητική ή επαγγελματική (λόγω των σπουδών τους) ιδιότητα., παρά τη νόμιμη και ηθική πρόσληψή τους βάσει νόμου. Παρόλ αυτά όλες οι Ολυμπιονίκες και Παγκοσμιονίκες παραδέχτηκαν εντούτοις ότι αν δεν είχαν λάβει αυτές τις πολιτειακές παροχές που προβλέπει το ελληνικό κράτος, δεν θα μπορούσαν να έχουν τέτοια διάρκεια στο elite επίπεδο, λόγω των αυξημένων οικονομικών αναγκών του αθλήματός τους. Επιβεβαιώνεται το συμπέρασμα ότι οι υψηλού επιπέδου αθλήτριες δεν εμπιστεύονται τους φορείς και θεωρούν ότι η Γενική Γραμματεία Αθλητισμού, η Ελληνική Ολυμπιακή Επιτροπή, οι Ομοσπονδίες, οι Σύνδεσμοι Αθλητών και το υπουργείο Παιδείας δεν ασχολούνται γενικά με τις αθλήτριες και τους αθλητές υψηλού επιπέδου για τη μετάβασή τους μετά το τέλος της αθλητικής τους καριέρας.

Ένα ερευνητικό εύρημα που προέκυψε ήταν η οικονομική εκμετάλλευση εκ μέρους των συντρόφων τους, κατά τη διάρκεια και μετά την απόσυρσή τους, στις 3 εκ των 5 περιπτώσεων. Κατά τα άλλα θεώρησαν ότι αν και έκαναν καλή διαχείριση των οικονομικών τους θεμάτων, δεν μπόρεσαν να βοηθηθούν, όπως είπαν από κάποιο αθλητικό εκπαιδευτικό πρόγραμμα και θεωρούν την ύπαρξη του επιβεβλημένη ανάγκη.

Πεδίο 4^ο: Στον κοινωνικό τομέα όλες παραδέχτηκαν ότι ένιωσαν υπερηφάνεια απέναντι στο κοινωνικό σύνολο και λύτρωση επειδή κατέκτησαν τους αγωνιστικούς στόχους και επαγγελματικούς στόχους που είχαν θέσει πριν ακόμα φτάσουν στη κορυφή. Στο ερώτημα τι στερήθηκαν, απάντησαν όλες ότι στερήθηκαν λιγότερα από αυτά που κέρδισαν οπότε άξιζε το κόπο ο δύσκολος αγώνας. Στερήθηκαν σημαντικές οικογενειακές στιγμές, την εφηβεία και τις κοινωνικές επαφές.

Θεώρησαν ότι κέρδισαν την εκτίμηση των συναδέλφων τους, τόσο των γυναικών όσο και των αντρών, ιδίως σε τόσο αυστηρώς ανδροκρατούμενα και δημοφιλή σπορ, όπως αυτά που δραστηριοποιούνταν και στα οποία πολλές φορές ένιωσαν την απαξίωση. Από τα αποτελέσματα της έρευνας και των απαντήσεών τους προέκυψε ότι δεν θεωρούν ότι υπάρχει ακόμα ισότητα στις συμπεριφορές των δύο φύλων στον πρωταθλητισμό, το ίδιο και στις αμοιβές. Σε κάποιο από τα αθλήματα μάλιστα που διακρίθηκε κάποια αθλήτρια με ολυμπιακό μετάλλιο- δημοφιλές

άθλημα- τόνισε ότι «εν ετει...2023..ακόμα στην Ελλάδα δεν υπάρχει καν γυναίκα προπονήτρια στο άθλημά μας..». Τέσσερις στις πέντε αθλήτριες παραδέχονται ότι παρόλο που στις υπόλοιπες χώρες παγκοσμίως αναβαθμίζεται η θέση της γυναίκας, στην Ελλάδα αυτό γίνεται με πιο αργά βήματα, εξαιτίας όπως είπαν του τρόπου διαπαιδαγώγησης των παιδιών που ακολουθούν οι περισσότερες οικογένειες, που το θεωρούν αναχρονιστικό σε τόσο μοντέρνους καιρούς και με τόση πρόοδο να έχει επιτευχθεί στη κοινωνία, τους θεσμούς και τη τεχνολογία.

Κάτι άλλο που παρατηρήθηκε από τις απαντήσεις τους ήταν ότι αντίθετα από τις έρευνες (Lally, 2007) που διαπιστώνουν την βίωση «απώλειας» από τη πλευρά των πρωταθλητριών και πρωταθλητών επειδή φθίνουν σε δημοφιλία elite αθλήτριες/τές σε πολυάριθμους τομείς όπως τα κοινωνικά δίκτυα και την προσοχή του κοινού, οι συγκεκριμένες elite Ελληνίδες αθλήτριες είχαν προετοιμαστεί πολύ καλά για αυτή την «απώλεια». Στη νέα εποχή της τεχνολογίας και της προόδου, παραδέχτηκαν ότι υπάρχουν κοινωνικές και οικονομικές διακρίσεις, εντούτοις ακόμα υπάρχουν ακόμα αποκλίσεις που πρέπει να εξαλειφθούν.

Πεδίο 5^ο: Στις ερωτήσεις περί προσωπικών και προπονητικών διενέξεων, οι δυο στις πέντε περιπτώσεις, ομολόγησαν ότι δέχτηκαν αφόρητη ψυχολογική πίεση και στους δυο τομείς από τους προπονητές τους. Η μια πρωταθλήτρια εγκατέλειψε τον σύντροφό και προπονητή της όταν έφτασε σε πολύ πιεστικές και εξαντλητικές ψυχολογικές καταστάσεις. Η άλλη ολυμπιονίκης απειλήθηκε ψυχολογικά από τον προπονητή της προκειμένου να προτιμήσει το δικό του προπονητικό πρόγραμμα για την επίτευξη μεγαλύτερων διακρίσεων συγκριτικά με τον ανταγωνισμό που αντιμετώπιζε από άλλες συναθλήτριες. Δεν άντεξε αυτή τη πίεση και αναγκάστηκε παρά τη πίεση του πρωταθλητισμού να φύγει από την ομάδα του. Απαιτείται επίλυση του ζητήματος της ψυχολογικής πίεσης των αθλητριών σε προσωπικό και προπονητικό επίπεδο στους αθλητικούς χώρους κυρίως με την επιστημονική και συμβουλευτική παρέμβαση των επίσημων αθλητικών φορέων που είναι υπεύθυνοι για την ασφάλεια και προστασία όλων των αθλητριών και αθλητών επίσης..

5.2. Προτάσεις για μελλοντική έρευνα

Έρευνες στο μέλλον θα μπορούσαν να προσθέσουν και άλλα στοιχεία στα αποτελέσματα της παρούσης μελέτης. Η εξέταση μεγαλύτερου δείγματος αθλητριών και ιδίως ξένων elite πρωταθλητριών μπορούν να δώσουν επιπρόσθετα ερευνητικά

αποτελέσματα και στοιχεία στο θέμα για το πώς συνδύασαν και πως πέτυχαν τη μετάβασή τους σε μια κανονική επαγγελματική και οικονομική ζωή, αναδεικνύοντας τη διαδρομή τους προς τη κορυφή. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι οφείλουν να υπάρξουν σταθερά εξελισσόμενα εκπαιδευτικά αθλητικά προγράμματα και ένας ενδεδειγμένος τρόπος ανάδειξης των επιτευγμάτων και επιτυχιών τους στη κοινωνία, από τα σωστές θέσεις εργασίας, προς όφελος της νέας γενιάς μαθητριών και αθλητριών γενικότερα. Ένα άλλο σημείο συμφωνίας ήταν ότι οι συγκεκριμένες γυναίκες, άκρως επιτυχημένες αθλήτριες με υψηλό μορφωτικό επίπεδο, παρόλο που κάποιες στερεοτυπικές αντιλήψεις μεταξύ των δυο φύλων έχουν υποχωρήσει σε μεγάλο βαθμό στη χώρα μας, περισσότερο από άλλες αναπτυγμένες χώρες, εντούτοις παραδέχονται ότι πάντα θα πρέπει να προσπαθούν περισσότερο, ιδιαίτερα στον επαγγελματικό τομέα, μετά τον αθλητισμό, για να αποδείξουν την αξία τους.

Ο ρόλος των φορέων στη χάραξη μιας σωστής πολιτικής για την ανάπτυξη και την αξιοποίηση των πρεσβευτών του αθλητισμού, αναπτύσσεται με ταχείς ρυθμούς στις περισσότερες ολυμπιακές επιτροπές σε όλο τον κόσμο. Η διερεύνηση των τρωτών σημείων του υπάρχοντος εθνικού θεσμικού πλαισίου ανάπτυξης, συγκριτικά με άλλες χώρες, και τις δυνατότητες που υπάρχουν για την προώθηση ενισχυτικών προγραμμάτων «διπλής καριέρας», κρίνεται ως άκρως απαραίτητος ενέργεια από τις συνεντευξιαζόμενες, για την στήριξη των αθλητριών.

Τέλος, είναι απαραίτητη μια συγκριτική έρευνα των συνεπειών του πρωταθλητισμού στις elite Ευρωπαϊές και Παγκόσμιες πρωταθλήτριες, ατομικών και ομαδικών αθλημάτων, η διερεύνηση ομοιοτήτων και διαφορών των απόψεων και βιωματικών καταστάσεων που έζησαν κατά τη διάρκεια και μετά οι οποίες θα δώσουν τη δυνατότητα μιας θεσμικής εφαρμογής προγραμμάτων αξιοποίησης της μετά-αθλητικής τους πορείας, ώστε να παραμείνουν φορείς υψηλών κοινωνικών αξιών και εθνικής υπερηφάνειας.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ελληνόγλωσση

- Αθανασιάδου Χ. (2002). *Νέες γυναίκες με πανεπιστημιακή μόρφωση και η συμφιλίωση της ιδιωτικής και της δημόσιας σφαίρας στο σχεδιασμό της ενήλικης ζωής*. Τμήμα Ψυχολογίας, Θεσσαλονίκη: Α.Π.Υ.
- Βανδώρος, Σ. (2015). *Εισαγωγή στις Πολιτικές Ιδεολογίες*, Αθήνα: ΣΕΑΒ, Ανάκτηση από repository.kallipos.gr
- de Beauvoir, S. (2009). *Το δεύτερο φύλο* (μτφρ. Τ. Κωνσταντίνου), Αθήνα: Μεταίχμιο, σσ. 15-16, 387, 932-933.
- Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και Συμβούλιο της Ευρώπης (2022). *Πρόταση Οδηγίας για την καταπολέμηση της βίας κατά των γυναικών και της εξ οικείων βίας: Αιτιολογική έκθεση Στρασβούργο, 8.3.2022 COM(2022) 105 final 2022/0066(COD).*<https://eurlex.europa.eu/legalcontent/EL/TXT/HTML/?uri=CELEX:52022PC0105&from=EN>
- Ζαφειρόπουλος, Κ. (2012). *Ποσοτική εμπειρική έρευνα και δημιουργία στατιστικών μοντέλων*. Αθήνα: κριτική
- Creswell, W.J. (2011). *Η έρευνα στην εκπαίδευση. Σχεδιασμός, διεξαγωγή και αξιολόγηση της ποσοτικής και ποιοτικής έρευνας*. Εκδόσεις Έλλην.
- Cohen, L., & Manion, L. (1994). *Μεθοδολογία εκπαίδευσης έρευνας*. Μετάφραση: Μητσοπούλου, Χ., και Φιλοπούλου, Μ., Αθήνα: Μεταίχμιο.
- Ιωσηφίδης, Θ. (2003.) *Εισαγωγή στην ανάλυση δεδομένων ποιοτικής κοινωνικής έρευνας*. Σημειώσεις Πανεπιστήμιο Αιγαίου.
- Καραγιάννη, Ν. & Παναγιώτου, Γ. (2021). Το Ελληνικό #MeToo: Ποινικές, εργασιακές και κοινωνικές διαστάσεις. *Ένθα*, 1(15), 17-27
- Καμπίτσης, Χ. (2004). *Τεχνικές Έρευνας στις Αθλητικές Επιστήμες: Στατιστική Ανάλυση-Αξιολόγηση*. Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Τσιαρτσιάνης Αθανάσιος & ΣΙΑ Ο.Ε.
- Κόλλια-Παρασκευοπούλου, Ε. (2008). Μεθοδολογία ποιοτικής έρευνας στις κοινωνικές επιστήμες και συνεντεύξεις. *Open Education Volume 4, Number 1/ Section*
- Μάρξ, Κ. & Ένγκελς, (1948). Κομμουνιστικό Μανιφέστο (1948). Ανάκτηση από www.marxists.org/archive/marx/works/1848/communistmanifesto/ch02.htm].

- Μουσουρού, Μ. (2003). *Γυναίκα και Απασχόληση. Δέκα Ζητήματα*. Εκδόσεις Gutenberg, σ. 43-44
- Μούλου, Θ. (2013). *Η ημι-δομημένη συνέντευξη ως μέθοδος συλλογής δεδομένων, διπλωματική εργασία*. Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα Κρήτης.
- Μπουραντάς, Δ. (2005). *Ηγεσία –Ο δρόμος της συνεχούς επιτυχίας*. Αθήνα: Κριτική
- Πανούσης. (1995). *Το μήνυμα στην εγκληματολογία*. Αθήνα: Σάκκουλας
- Παρασκευοπούλου-Κόλλια, Ε. Α. (2008). Μεθοδολογία ποιοτικής έρευνας στις κοινωνικές επιστήμες και συνεντεύξεις. *Ανοικτή Εκπαίδευση: το περιοδικό για την Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση και την Εκπαιδευτική Τεχνολογία*, 4(1), 72-81.
- Πατσαντάρας, Ν.(2007). *Το ολυμπιακό φαινόμενο*. Εκδόσεις: Νομική Βιβλιοθήκη
- Σαμίου Δ., (2013). *Τα πολιτικά δικαιώματα των Ελληνίδων 1864-1952*. Αθήνα: Εκδόσεις Σάκκουλα.
- Σαμίου Δ., (2006). *Γυναίκες, φύλο και πολιτική (τέλη 18ου -αρχές 21ου αι.)*. Εργασία στα πλαίσια του Π.Μ.Σ. Γυναίκες και Φύλα: Ανθρωπολογικές και Ιστορικές Προσεγγίσεις. Πανεπιστήμιο Αιγαίου.
- Στασινοπούλου, Ο. (1992). *Κράτος Πρόνοιας. Ιστορική Εξέλιξη. Σύγχρονες Θεωρητικές Προσεγγίσεις*. Αθήνα: Εκδόσεις Gutenberg.
- Στεργιούλας, Θ. (2008). *Μεθοδολογία έρευνας με εφαρμογές στην Οργάνωση/διαχείριση του αθλητισμού*. Τμήμα Οργάνωσης και αθλητισμού, Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου.
- Ψαρρά Α., (1992). Φεμινίστριες, σοσιαλίστριες, κομμουνίστριες: γυναίκες και πολιτική στον Μεσοπόλεμο. *Βενιζελισμός και Αστικός εκσυγχρονισμός*, 2, 67-82.
- Ψαρρά, Α. (1999). *Μητέρα ή πολίτις: Ελληνικές εκδοχές της γυναικείας χειραφέτησης (1870-1920)*. Το Φύλο των Δικαιωμάτων: Εξουσία, γυναίκες και ιδιότητα του πολίτη. Αθήνα: Νεφέλη.
- Ψαριώτης, Ι.Θ. (2010). *Τα στερεότυπα των δυο φύλων*. Αθήνα: Γρηγόρη
- Υπουργείο Εσωτερικών Γενική Γραμματεία Ανθρώπινου Δυναμικού Δημοσίου Τομέα. (2022). *Κώδικας Ηθικής και Επαγγελματικής Συμπεριφοράς Υπάλληλων του Δημόσιου Τομέα*. Ανάκτηση από <https://www.ypes.gr/wpcontent/uploads/2022/07/KodikasIthEpaSympYpalDimTom-Ioulios202220220725.pdf>

Ξενόγλωσση

- Alfermann, D., & Gross, A. (1997). Coping with career termination: It all depends on freedom of choice. *In Proceedings of the ninth world congress on sport psychology* (pp. 65-67). Wingate Institute for Physical Education and Sport Netanya.
- Alferman, D., Stambulova, N., & Zemaityte, A. (2004). Reaction to Sport Career Termination: a cross-national comparison of German, Lithuanian, and Russian athlete. *Psychology of Sport and Exercise*, 5(1), 61-75.
- Anfuso, D. (1999). Innovation: Core values shape WL Gore's innovative culture-HR at WL Gore proves you don't need a title to be strategic. *Workforce*, 78(3), 48-51.
- Aquilina, D. (2013). A study of the relationship between elite athletes' educational development and sporting performance. *International Journal of the History of Sport*, 30(4), 374–392.
- Baillie, P. H. F., & Danish, S. J. (1992). Understanding the career transition of athletes. *The Sport Psychologist*, 6(1), 77–98
- Bart, P.B. (1981). A study of women who were both raped and avoided rape. *Journal of Social Issues*, 37(4), 123-137
- Beauvoir S. De (1979). *Το Δεύτερο Φύλο*, Αθήνα: Γλάρος.
- Beasley, C. (1999). *What is Feminism? An Introduction to Feminist Theory*. London: Sage Publications
- Bloom, B.S. (Ed.) (1985). *Developing talent in young people*. New York: Ballantine.
- Botterill, C. (1988). Preventing burnout and retirement problems. *Canadian Academy of Sports Medicine*, 8, 28–29.
- Brackenridge, C., & Fasting, K. (2002). Sexual harassment and abuse in sport: The research context. *Journal of Sexual Aggression*, 8(2), 3-15.
- Browne, J. (2006). *Sex Segregation and Inequality in the Labour Market*. Bristol: policy Press.
- Briggs, C. (1986). *Learning How to Ask: A Sociolinguistic Appraisal of the Role of the interview in social science research*. Cambridge University Press, Cambridge.

- Catalyst, 2017. *Quick take: statistical overview of women in the workplace*. New York: Author.
- Cecis Erpic, S. (1999). Differences between voluntary and involuntary sport career termination. In V. Hosek, P. Tillinger, & L. Bilek (Eds.), *Proceedings of the 10th European congress of sport psychology*, Part 1 (pp. 147-149). Pague: Charles University.
- Chelladurai, P., Haggerty, R.,T. (1991).Measures of organizational effectiveness of Canadian national sport organizations. *Canadian Sport Science*, 16(2),126-33.
- Cilligan, C. (1982). In a different voice: Psychological theory and women's development. *Harvard University Press*.
- Coakley, J.J.(2001). *Sport in Society; Issues and Controversies*, 7th Ed. New York, NY: MC: Grow- Hill.
- Cecić Erpič, S. (1998). *Spremlanje razvoja življenjskih struktur in življenjskega zadovoljstva v zgodnji odraslosti: primerjava med bivsimi vrhunskimi športniki in nešportniki (following the development of life structures and life satisfaction: comparison between former top athletes and non-athletes)*. Unpublished master thesis, University of Ljubljana, Ljubljana.
- David, P. (1999). Children rights in sports: young athletes and competitive sports: exploit and exploitation. *The International Journal of Children's Rights*, 7(1), 53-81.
- Daudert, M., & Daudert, C. (2003). *Geld schiest tore: was fubballprofis ueber geldanlage wissen wollen!* Munich: Buch & medi -Bubeck, D. E. (1995). *Care, Gender and Justice*. Oxford Academic Books,.Capitalist Patriarchy and the Case for Socialist Feminism. (January 1979). *MONTHLY REVIEW*
- Eisner, E. W. (1991). *The enlightened eye: Qualitative inquiry and the enhancement of educational practice*. New York, NY: Macmillan Publishing Company.
- Eisenstein, Z. (1981). *The Radical Future of Liberal Feminism*. New York: Longman.
- Lally, P. S. (2007). Identity and athletic retirement: A prospective study. *Psychology of Sport and Exercise*, 8(1), 85–99.
- European Comission. (2013). *EU Guidelines on Dual Careers of Athletes*. Luxembourg: Publications Office of the European Union

- European Commission (2014). *Gender equality in the workforce : Reconciling work, private and family life in Europe*. EU :Rand
- Glaser, B. & Strauss, A. (1967). *The discovery of Grounded Theory*. Chicago: Aldine
- Gould, D. Dieffenbach, K., & Moffett, M. (2002) Psychological Characteristics and Their Development in Olympic Champions. *Journal of Applied Sport Psychology*, 14(3), 172-204.
- Hartman, H. (1981). *The Family as the Locus of Gender, Class, and Political Struggle: The Example of Housework*. The University Chicago Press.
- Haerle, R. K. (1975). *Career patterns and career contingencies of professional baseball players: an occupational analysis*. In D. W. Ball, & J. W. Loy (Eds.), *Sport and social order* (461–519). Reading, MA: Addison–Wesley.
- National Basketball Players Association (June, 2011). *Sportscaster U*. Retrieved from <http://www.nbpa.org/events/sportscaster-u-june-2011-session>
- Lavallee, D., & Robinson, H. K. (2007). In pursuit of an identity: a qualitative exploration of retirement from women’s artistic gymnastic. *Psychology of Sport & Exercise*, 8(1), 119-141.
- Lally, P. S. (2007). Identity and athletic retirement: A prospective study. *Psychology of Sport and Exercise*, 8(1), 85–99.
- Marshall, T. H. (1950) *Citizenship and social class*. Cambridge: Cambridge University Press
- McPherson, B.P. (1980). Retirement from professional sport; the process and problems of occupational and psychological adjustment. *Sociological Symposium*, 30, 126-143
- Mihovilovic, M. A. (1968). The Status of Former Sportsmen. *International Review of Sport Sociology*, 3(1), 73-96.
- Mill, J. S. (2013). *On Liberty*. Stonewell Press.
- Mitchell, J. (1973). *Woman's Estate*. Vintage Books.
- McLaughlin, P. (1981). Retirement: Athletes’ transition ignored by system. *Champion*, 5(2), 14-17.
- Mountjoy, M., Brackenridge, C., Arrington, M., Blauwet, C., Carska-Sheppard, A., Fasting, K., ... & Budgett, R. (2016). International Olympic Committee consensus statement: harassment and abuse (non-accidental violence) in sport. *British Journal of Sports Medicine*, 50 (17), 1019-1029.
- Murphy, S. M. (1995). *Sport psychology interventions*. Human Kinetics Publishers.

- Ogilvie, B.C., & Howe, M. (1982). Career crisis in sport. In T. Orlick, J.T. Partington, & J.H. Salmela (Eds.). *Proceedings of the Fifth World Congress of Sport Psychology* (pp. 176-183). Ottawa: Coaching Association of Canada.
- Patsantaras, Nikolaos & Kamberidou, Irene (2006). Gender Equity in Olympic Sports: Absenteeism and Invisibility. *Pandektis International Sports Law Review, Official Journal of the International Association of Sports Law (IASL)*, 6 (3-4), 361-375.
- Parent, S., & Fortier, K. (2017). Prevalence of interpersonal violence against athletes in the sport context. *Current opinion in psychology*, 16, 165-169.
- Parent, S., & Vaillancourt-Morel, M. P. (2021). Magnitude and risk factors for interpersonal violence experienced by Canadian teenagers in the sport context. *Journal of Sport and Social Issues*, 45 (6), 528-544.
- Perna, F.M., Ahlgren, R.L., & Zaichkowsky, L. (1999). The influence of career planning, race, and athletic injury on life satisfaction among recently retired collegiate male athletes. *The Sport Psychologist*, 13, 144-156.
- Pearson, R., & Petitpas, A. (1990). Transitions of Athletes: Developmental and Preventative Perspectives. *Journal of Counseling & Development*, 69, 7-10
- Pfister, G. (1990). The Medical Discourse on Female Physical Culture in Germany in the 19th and early 20th Centuries. *Journal of Sport History* 17, 183-199.
- Polychroniou, P. (2009). Relationship between emotional intelligence and transformational leadership of supervisors. The impact on team effectiveness. *Team Performance Management*, 15(7), 343-356.
- Svoboda, B., & Vanek, M. (1982). Retirement from high level competition. In T. Orlick, J. T. Partington, & J. H. Salmela (Eds.), *Proceedings of the Vth World Congress of Sport Psychology* (pp. 166-175). Ottawa: Coaching Association of Canada
- Rodriguez, E.A. & Gill, D.L. (2011). Sexual harassment perceptions among Puerto Rican female former athletes. *International Journal of Sport and Exercise Psychology*, 9 (4), 323-337.
- Ryba, T. V., Stambulova, N. B., Ronkainen, N. J., Bundgaard, J., & Selanne, H. (2015). Dual career pathways of transnational athletes. *Psychology of Sport & Exercise*, 21, 125-134.

- Stambulova, N., Stephan, Y. & Japhag, U. (2007). Athletic Retirement: A Cross-National Comparison of Elite French and Swedish Athletes. *Psychology of Sport and Exercise*, 8(1), 101–18.
- Schlossberg, N. K. (1984). *Counseling adults in transition: Linking practice with theory*. New York, US: Springer
- Svoboda, B., & Vanek, M. (1982). Retirement from high level competition. In T. Orlick, J. T. Partington, & J. H. Salmela (Eds.), *Proceedings of the fifth world congress of sport psychology* (pp. 166–175). Ottawa: Coaching Association of Canada
- Sinclair, D. A., & Orlick, T. (1993). Positive transitions from high-performance sport. *Sport Psychologist*, 7(2), 138-150.
- Taylor, J., & Ogilvie, B. (2001). Career termination among athletes. In R. N. Singer, H.A. Hausenblas, & C. M. Janelle (Eds.), *Handbook of sport psychology*. New York: John Wiley & Sons, 672-691
- Tong, R. (1995). *Feminist Thought. A Comprehensive Introduction*. London: Routledge.
- Thomas, J.R., & Nelson, J.K. (1996). *Research methods in physical activity*. Champaign, IL: Human Kinetics.
- Thomas, K. (1990). *Gender and Subject in Higher Education*. Buckingham: SRHE and Open University Press
- Walby, S. (1989). *Women theory and society-from private to public patriarchy*. England: Oxford Blackwell.
- Walters, M. (2006). *Φεμινισμός*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Werthner, P., & Orlick, T. (1986). Retirement experiences of successful Olympic athletes. *International Journal of Sport Psychology*, 17(5), 337-363.
- Witnauer, W. D., Rogers, R. G., & Saint Onge, J. M. (2007). Major league baseball career length in the 20th century. *Population research and policy review*, 26, 371-386.
- Wylleman, P., De Knop, P., Menkehorst, H., Theeboom, M., & Annerel, J. (1993). Career termination and social integration among elite athletes. In S. Serpa, J. Alves, V. Ferreira, & A. Paula-Brito (Eds.), *Proceedings of the eighth world congress of sport psychology* (pp. 902–905). Lisbon: Universidade Tecnica de Lisboa.

- Wylleman, P., & Lavallee, D. (2004). A developmental perspective on transitions faced by athletes. In M.R. Weiss (Ed.), *Developmental Sport and Exercise Psychology: a lifespan perspective* (pp. 503-523). Morgantown, WV, US: Fitness Information Technology.
- Wood, W., & Eagly, A. H. (2002). A cross-cultural analysis of the behavior of women and men: implications for the origins of sex differences. *Psychological bulletin*, 128(5), 699.
- World Health Assembly, 49. (1996). *The world health report 1996: fighting disease, fostering development*. World Health Organization Retrieved from <https://apps.who.int/iris/handle/10665/178481>
- Yao, P. L., Trudeau, F., & Laurencelle, L. (2018). Anderson's athletic identity concept: French-Canadian validation of the athletic identity questionnaire. *International Journal of Applied Sports Sciences*, 30(2), 111-124.

Ηλεκτρονικές Πηγές

- niensports.com/global-interest-womens-sports-rise/
- www.olympic.org (2009). Life skills. Available at: <http://www.olympic.org/content/Olympic-Athletes/EliteAthletes/life-sK>
- Spieler Initiative Basketball, 2011
- World Anti-Doping Agency, 2011
- www.sansimera.gr
- <http://sydney scoreboard.com/>

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

A. Ερωτήσεις ποιοτικής συνέντευξης

A. Προσωπικός τομέας

- Ποια η ηλικία σας?
- Με ποιο άθλημα διακριθήκατε?
- Πόσα χρόνια έχετε επαγγελματικής ενασχόλησης με το συγκεκριμένο άθλημα?
- Πόσα χρόνια είχατε στην elite του αθλήματός σας?
- Ποιο είναι το επίπεδο σπουδών σας?
- Ποιος ο τύπος διαμονής και καταγωγής σας?
- Ποια η οικογενειακή σας κατάσταση?

B. Οικογενειακός τομέας

1. Σε τι δομή οικογένειας μεγαλώσατε?

- Ποιός έπαιρνε τις αποφάσεις, ένας γονιός ή και οι δυο μαζί ?
- Ποιός σε προώθησε και ποιος ήταν μαζί σου σε όλη αυτή τη πορεία?
- Θεωρείς ότι σε στήριξε η οικογένεια σου μετά την απόσυρση?
- Ποια οικογενειακά μέλη θεωρείς ότι ήταν πιο κοντά σου τα αδέρφια, ο σύζυγος ή ο σύντροφός σου, τα ξαδέφια σου ή όλοι μαζί; Αν όχι, γιατί θεωρείς ότι συνέβη αυτό?.

2. Θεωρείς ότι ο/η σύντροφος μιας πρωταθλήτριας στην elite του αθλητισμού θεωρείς ότι πρέπει να χει συγκεκριμένα χαρακτηριστικά? Ναι ή όχι και αν ναι ποια θεωρείς εσύ σημαντικά?

- Ο δικός σου σύντροφος σε στήριξε;
- Τα είχατε συζητήσει από πριν;
- Ήξερε τις απαιτήσεις του αθλήματος; Ήταν θετικός;
- Άλλαξε καθόλου στη πορεία? Αν ναι, γιατί θεωρείς εσύ ότι συνέβη αυτό?
- Άλλαξε όταν ήρθαν τα παιδιά; Σε βοήθησε; Άλλαξε χαρακτήρα;
- Άντεξε τη δημοσιότητα; Υπήρξαν εντάσεις;
- Υποτίμησε ποτέ τις νίκες σου? Είστε ακόμα μαζί ή υπάρχει διαζύγιο?

- Ξαναέφτιαξες οικογένεια; Σε ποια βάση; Γάμος/συντροφικότητα; Νέα παιδιά προέκυψαν; Κοινά παιδιά υπήρχαν ;
- Πως ήταν ο πρώην, πώς θα τον περιέγραφε;
- 3. Κοινά οικονομικά είχατε ή ήταν ξεχωριστά;
- Είχατε προβλήματα κοινών περιουσιακών;
- Νιώθεις ότι κέρδισε από σένα/νίκες σου; Εσύ νιώθεις ότι πήρες θετικά στοιχεία; Στην φάση των αγώνων σε στήριζε ή στην μετα αθλητική ζωή;
- Σε ποιο σημείο θεωρείς ότι σε στήριζε πιο πολύ;

Γ. ΠΡΟΣΩΠΙΚΗ ΣΤΑΣΗ

- Θεωρείς ότι σταμάτησες στο σωστό Timing ή θεωρείς (και για ποιους λόγους) ότι θα έπρεπε να παρατείνεις την καριέρα σου;
- . Ποιο κίνητρο υπερίσχυσε προκειμένου να σταματήσεις, ατομικά ή κοινωνικά κίνητρα ή κάτι άλλο που θα μπορούσες να αναφέρεις;
- Τι απόλαυσες περισσότερο σε σχέση με τον elite-πρωταθλητισμό;
- Ποιοί σε στήριζαν πριν φτάσεις στις διακρίσεις και ποιοι θεωρείς ότι στήριζαν τη πορεία σου μόλις έφτασες στην elite του αθλήματός σου;

Δ. ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΣ-ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΟΣ ΤΟΜΕΑΣ

- Ποια βοήθεια έλαβες από την πολιτεία λόγω της ενασχόλησής σου με τον αθλητισμό;
- Τι ήταν το πρώτο πράγμα που έκανες όταν βγήκες από τον πρωταθλητισμό; Πού έψαξες;
- Είχες κάτι στο μυαλό σου από πριν ή σου καλλιεργήθηκε κατά τη διάρκεια;
- Έχασες χρόνο στο να αποφασίσεις πού θα κινηθείς επαγγελματικά ή ήταν κάτι που το είχες ήδη εξασφαλίσει;
- Θεωρείς ότι έχεις εξαργυρώσει σωστά την πολύχρονη θυσία και τα μετάλλια σου; Ναι ή όχι παρακαλούμε να αναφερθούν οι λόγοι που εσύ θεωρείς ότι σε αντιπροσωπεύουν.

- Αν δεν είχες τις σωστές απολαβές, τι θεωρείς ότι θα έπρεπε να έχει γίνει από τη πλευρά της ελληνικής πολιτείας, ώστε να εξασφαλιστεί στο μέλλον;
- Θεωρείς ότι έχεις κάνει καλή διαχείριση των οικονομικών σου και αν ναι ποιος θεωρείς ότι σε βοήθησε στη σωστή διαχείριση των οικονομικών σου; Αν όχι, τι θεωρείς ότι έφταιξε;

E. ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΣ ΤΟΜΕΑΣ

- Πώς η ενασχόλησή σου με τον elite αθλητισμό επηρέασε τον τρόπο που βλέπεις τον εαυτό σου;
- Τι θεωρείς ότι σου πρόσφερε η ενασχόλησή σου στην ελιτ όλα αυτά τα χρόνια και τι θεωρείς ότι σου στέρησε όλα αυτά τα χρόνια;
- Έκανες σχέσεις, φιλίες στον πρωταθλητισμό; Πώς ένιωσες το τερματισμό της καριέρας σου σε σχέση με ότι πέτυχες;
- Συνέχισες να νιώθεις την εκτίμηση και την καταξίωση των άλλων πχ. τους Fun και τα Social Media, με το πέρας των υποχρεώσεών σου ή συνάντησες εμπόδια και αν ναι, ποια θεωρείς, κατά την άποψή σου;
- Ένιωσες ποτέ την απαξίωση σε σχέση με άλλες συναδέλφους ή άντρες συναδέλφους στο ίδιο άθλημα; Αν ναι ποιοι ήταν οι λόγοι για το κάθε φύλο ξεχωριστά;
- Θεωρείς ότι υπάρχει ισότητα στον πρωταθλητισμό, τόσο σε θέμα συμπεριφορών όσο και στο θέμα των ανταμοιβών; Αρνητική ή καταφατική η απάντηση παρακαλώ εξηγείστε τους λόγους.
- Υπήρξε περιστατικό αφόρητης ψυχολογικής πίεσης σε προπονητικό και προσωπικό επίπεδο και πώς το αντιμετώπισες;
- Αν ναι, σε ποιους απευθύνθηκες και πότε μετά από αυτό το γεγονός;

Σε αυτό το σημείο η συζήτησή μας ολοκληρώθηκε .Υπάρχει κάτι άλλο το οποίο θέλεις / χρειάζεται να προσθέσεις; Αν όχι σας ευχαριστώ πολύ!

Αθήνα 15/05/2023

ΔΗΛΩΣΗ ΣΥΓΚΑΤΑΘΕΣΗΣ – ΣΥΝΑΙΝΕΣΗΣ

Οι συμβαλλόμενες με τον όρο «διακεκριμένοι αθλητές» που είναι κάτοικοι Αθηνών χορηγούν την συναίνεση και την συγκατάθεσή τους για την χρήση των συνεντεύξεών τους για να χρησιμοποιηθούν αποκλειστικά και μόνο ως Μελέτη Περίπτωσης για την εκπόνηση της Μεταπτυχιακής Διπλωματικής Εργασίας με τίτλο “ΟΙ ΣΥΝΕΠΙΣΤΕΙΣ ΤΟΥ ΠΡΩΤΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΚΑΙ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΖΩΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΔΩΝ ΑΘΛΗΤΡΙΩΝ ΥΨΗΛΩΝ ΕΠΙΔΟΣΕΩΝ ΜΕΤΑ ΤΗ ΛΗΞΗ ΤΗΣ ΚΑΡΙΕΡΑΣ ΤΟΥΣ”, έρευνα από αίτηση της ενδιαφερόμενης κ. ΚΑΡΑΝΤΑΣΙΟΥ Βασίλειας.

Η συγκεκριμένη Μεταπτυχιακή Διπλωματική Εργασία εκπονήθηκε και συγγράφηκε από την ΚΑΡΑΝΤΑΣΙΟΥ Βασίλειά στα πλαίσια της μερικής εκτέλεσης των υποχρεώσεων απόκτησης του μεταπτυχιακού τίτλου του Μεταπτυχιακού Προγράμματος «Διοίκηση Αθλητικών Οργανισμών και Επιχειρήσεων» του Τμήματος Οργάνωσης και Διαχείρισης Αθλητισμού στην Σχολή Επιστημών Ανθρώπινης Κίνησης και Ποιότητας Ζωής του Πανεπίμου Πελοποννήσου στην κατεύθυνση «Τμήμα Οργάνωσης και Διοίκησης Αθλητικών Οργανισμών» με επιβλέπουσα Καθηγήτρια την ΔΡΟΝΤΟΥ Ουρανία και μέλη της τριμελούς επιτροπής τον ΚΡΙΕΜΑΔΗ Αθανάσιο και την ΚΟΥΡΤΕΣΟΠΟΥΛΟΥ Άννα.

Βασικός σκοπός της παρούσας εργασίας είναι να είναι η ανάδειξη των παραγόντων που επηρεάζουν την οικογενειακή, οικονομική και επαγγελματική μετάβαση των Ελληνίδων αθλητριών υψηλού επιπέδου μετά τη λήξη της καριέρας τους. Στόχος είναι η εκτίμηση των άνωθεν παραμέτρων μέσα από προσωπικές βιοματικές συνεντεύξεις της ερευνήτριας, προς δικιπεραίωση της παρούσας μελέτης.

Ολοκληρώθηκε και θα κατατεθεί στις 15/05/2023 στην βιβλιοθήκη του Τμήματος Οργάνωσης και Διαχείρισης Αθλητισμού και να παραχωρηθεί στο Πανεπίμο Πελοπ/σου το μη αποκλειστικό δικαίωμα δημοσίευσης και διάδοσης της ηλεκτρονικής μορφής της μέσω του Ιδρυματικού Αποθετηρίου του Πανεπιστημίου Πελοποννήσου «Αμνός», υπό την προϋπόθεση ότι διατίθεται για εκπαιδευτική ερευνητική χρήση μη κερδοσκοπικού/εμπορικού χαρακτήρα.

Η ερευνήτρια δηλώνει υπεύθυνα ότι έχει λάβει τη προηγούμενη συναίνεση των συμμετεχόντων στην έρευνα η οποία εκπονείται αποκλειστικά και μόνο στα πλαίσια της μεταπτυχιακής της διατριβής.

Η Δηλούσα

Υπογραφή –Σφραγίδα